

Delavska enotnost

Glasilno Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Dušan Gačnik
Odgovorni urednik Franček Kavčič

Ljubljana, 4. april 1986

številka 13, letnik 45, cena 45 dinarjev

Po kongresu

Smeri političnega delovanja slovenskih sindikatov so bile na minulem kongresu jasno začrtane. Zelo skopo bi jih lahko ponazorili z nujnostjo po okrepljenem prizadevanju sindikata povsod, za uveljavljanje novih, ustavno sicer zapisanih družbenoekonomskih odnosov, za novo gospodarsko filozofijo, ki ne temelji na tonah izdelkov, temveč na znanju, in za korak naprej v utrjevanju demokratičnih samoupravnih odnosov, takih kajpak, ki razvijajo celovito in še zlasti kritično ustvarjalno osebnost človeka – delavca.

V zelo strnjenem resolucijskem besedilu, ki so ga sprejeli delegati na 11. kongresu Zveze sindikatov Slovenije, so preprosto in jasno označene glavne točke delovanja sindikatov in drugih družbenih dejavnikov pri premagovanju sedanjih gospodarskih in družbenih težav, neskladij in dilem. Te niso zastrte z nepotrebnim političnim besednjakom, ki pogosto megli razmerja sil in poskuša ohraniti status quo v družbi. To ni v skladu z glavno usmeritvijo: z razvijanjem socialističnega samoupravljanja in ustvarjalnega dela kot temeljnima vrednotama življenja in našega družbenega napredka.

Morda je res, da je težje preakniti kaj v glavah ljudi kot zgraditi novo tovarno; težje je v sedanjih zmogljivostih uveljaviti nov način proizvodnje, jo preusmeriti na podlagi lastnih spoznanj in znanja, kot pa kupiti licenco in postati odvisen od tujine. Temu verjetno velja pritrditi, vendar tudi razmisliti o tem, koliko nas je že do sedaj stalo slabištvo in počasnost pri spreminjanju naše gospodarske sestave in politike, ki je le z besedami podpirala opiranje na lastne moči.

Ta čas, usoden za razvoj slovenske in jugoslovanske družbene skupnosti, ne prenese več starih obrazcev za ravnanje in odločanja. Zahteva revolucionarne premike v družbeni praksi, v vsakem okolišju in v vsakem oblastvenem in drugem organu – zahteva nenehno politično angažiranje in ustvarjalni nemir, saj je treba prisluhniti tudi manjšinskemu mnenju.

Kar smo slišali in zapisali na kongresu slovenskih sindikatov, ki se mu konec tega tedna približuje kongres mladih, nemirnih, kritičnih in iskalcev novega, je treba udeležiti. Postopoma sicer, toda marsikje tudi z nujnimi rezi v kadrovski politiki in pravih vedenja, ki onemogočajo razvoj. Prenevarno bi bilo v sedanjih zaostrenih družbenih in gospodarskih razmerah odlašati z delom po kongresu, počivati v foteljih ali za stroji in še naprej prepuščati reševanje družbenih in razvojnih vprašanj skupinam ljudi, pa naj bodo na kateri koli ravni odločanja.

Za sindikat pa bi bilo še bolj nevarno pozabiti na nekatera kritična razmišljanja o njegovi vlogi, dejanskem pomenu in (ne)učinkovitosti. Počuk iz tujine, kjer se vse bolj sprašujejo o identiteti sindikata in članstva, je zelo zgovoren, in čas je, da se kaj naučimo. Pa v lastnih vrstah kaj spremenimo, da ne bo geslo kongresa, hočemo, znamo in zmremo prazen stavek, ki ga bodo aktivisti do onemoglosti ponavljali. Že danes zavijamo rokave!

Marjan Horvat

Danes, ko tiskamo tole številko Delavske enotnosti, je začel delo 12. kongres Zveze socialistične mladine Slovenije. Mladi bodo na njem razgrnili svoje poglede na družbene in gospodarske razmere in prav gotovo tudi z njim lastno kritičnostjo in mladostno zagnanostjo opozorili na prihodnost.

IZVOZNIKI PA TONEJO...

Po trditvah predstavnikov zvezne vlade bomo z novim deviznim zakonom in zakonom o bančnem sistemu letos okreplili izvozno sposobnost jugoslovanskega gospodarstva in zajezili splošno rast cen. Po mnenju podpredsednika ZIS Borislava Srebrčiča lahko še vedno računamo na zmanjšano rast cen proizvajalcev za okoli 3 odstotke na mesec, tako naj bi v drugi polovici letošnjega leta občutno zmanjšali inflacijo. Pod pogojem seveda, da bomo poglobilna žarišča divjanja cen odpravili, tudi s politiko obrestnih mer, ki po mnenju Borislava Srebrčiča »povzročajo visoko inflacijo«, nujna pa je menda tudi konverzija kratkoročnih posojil v dolgoročna. V letošnjem stabilizacijskem načrtu vlade torej ni nobenih neznank – vsaj glede prednostnih ciljev tekoče ekonomske politike ne – veliko vprašanje pa je, kako te cilje doseči.

Tako kot do sedaj – pravijo izvozniki – prav gotovo ne bomo pomagali izvoznemu gospodarstvu, da bi se lažje vključevalo v mednarodno delitev dela, ampak bo prišlo do nasprotnih učinkov. Izvozne spodbude so namreč bistveno zmanjšane ali celo ukinjene, izvozna posojila dobiva gospodarstvo pod težimi pogoji kot lani, celotni dohodek gospodarstva je še vedno obremenjen bolj kot pri konkurentih v razvitem svetu, pogoji za uvoz opreme na podlagi lani sklenjenih pogodb še niso znani in opredeljeni.

Med izvoznim gospodarstvom in vlado je torej spet prišlo do kratkega stika in medsebojnega obtoževanja, kdo je poglavitni krivec za 2,7-odstotno zmanjšanje izvoza v februarju glede na lansko leto in za 2-odstotni manjši izvoz marca, če splošnega pomanjkanja deviz na t. i. deviznem trgu niti ne omenjamo. Samo za popestritev naj povemo, da se je v letošnjem prvem trimesečju pojavilo na deviznem trgu le 147 milijonov dinarjev, kar je zadoščalo le za 8 odstotkov dolga tujini. Zapadle obveznosti plačila posojil pa so bile v letošnjem trimesečju dvakrat višje kot v enakem obdobju lani. Razlike med napovedmi zvezne vlade glede izvoza in nižje inflacije ter med gospodarskimi gibanji so torej vse večje, izgube izvoznikov se povečujejo, nezaupanje gospodarstva v dinar pa je prav tako veliko.

Nujno bi torej bilo, da bi vlada kaj ukrenila, in če lahko sklepamo po sestanku predstavnikov ZIS, gospodarske zbornice Jugoslavije in največjih izvoznikov, je to že storil, saj je odpravila nesorazmerja med domačimi in izvoznimi cenami ter ukinila plačila taks za blagovna posojila. Preučujejo se ukrepe za povečanje bančnih limitov, izvoznih posojil, možnosti za večji obseg t. i. družbeno priznanih reprodukcijskih potreb in podobno. A vse to brzčas izvoznikom ne bo kaj prida pomagalo, pri odpravi izgub in pri prodaji izdelkov na tujem, še posebej na

amerškem trgu. A nas, kot da padanje vrednosti dolarja ne zanima, čeprav je znašala vrednost jugo-

slovanskega izvoza na ameriški trg lani okoli 460 milijonov dolarjev...
Emil Lah

IZ VSEBINE:

Ob koncu javne razprave o kritični analizi
Oblast delavca ni isto kot oblast njegove ožje države

Predsednik RS ZSS Miha Ravnik na sindikalnem posvetu na Brdu pri Kranju

Sindikat naj se tolče za delavske interese v delegatskih klopek

Sedmi kongres ZS BiH

Rezultati dobri, snovanja stvarna, rezerv pa še neverjetno dosti

Konferenca ZS Kosova

Delavci ne potrebujejo oblasti, temveč pomoč svojega sindikata

Osmi kongres ZS Črne gore

Snemanje krinke nesposobnim

Dr. Janez Šinkovec

Živimo in gospodarimo z namišljenim dohodkom

Neurje nad brniškim letališčem 2.

Mračne sile očitno niso bile v sindikatu

Uradniki že vedo...

Ob neki prejšnji obširnejši podražitvi izdelkov smo v našem časniku zapisali približno takole: nobenega razloga ni, da bi se razburjali zaradi novih in po vsem videzu nelogičnih podražitev toliko časa, dokler bodo uradniki v zvezni administraciji odločali, kateri izdelki in za koliko se smejo podražiti, kateri pa ne. In dokler bodo zaradi nam neznanih »višjih« interesov odločali, ali bomo uveljavili merilo realnih cen oziroma realnih stroškov ali pa še naprej gospodarili po načelu splošne socializacije gospodarskih težav in napačnih poslovnih odločitev.

Politika cen je posledica tega pojava, ali če hočete njegov sestavni del. Zato nima dosti zveze s sicer na široko razglašeni cilji gospodarske stabilizacije, preustrojem gospodarstva ali povečevanjem izvoza. Takšna politika cen, ki je v službi pomoči vsem »pomoči potrebnim«, se pravi šibkim in nesposobnim gospodarskim subjektom, ne more prav nič ukreniti zoper nesorazmerja v cenah med posameznimi vrstami izdelkov in surovin zanje, ter storitvami, nič zoper vse večjo inflacijo.

Zato zvenijo tokratne izjave zveznih funkcionarjev, denimo tiste o potrebnih podražitvah zaradi nujnega usklajevanja razmerij med cenami ali pa tiste o nujnem večjem nadzoru nad nekaterimi cenami zaradi preprečevanja monopolizma in izredno visoke rasti cen, rahlo humoristično. V isti koš bi seveda vrgli lahko še kakšno podobno modro izjavo ali ukrep. Denimo tistega o nadaljšanju odloka o neposrednem nadzoru nad cenami, da se ne bi inflacija podvojila ali pa tisto, da ni mogoče znižati cene bencina za zasebno rabo, ker bi se zavoljo tega podrla energetska bilanca države... Nikakor ne smemo pozabiti vreči v ta koš tudi tistega dela sporočila ZIS ob zadnjih podražitvah, da bodo natančno predpisani stroški preprečili neupravičene podražitve. Uradniki pač že vedo, kaj je upravičeno in kaj ne. Vsekakor to njihovo znanje najbolje dokazujejo razmere na jugoslovanskem trgu in gibanje inflacije.

Spet lahko napišemo, da se zaradi vedno novih in novih ter na videz nesmotrnih podražitev ne splača razburjati. Jugoslovansko gospodarstvo in njegovi vodniki pač ne ponujajo takšne podobe, kakršna sili v oči s stenskega koledarja: šarplanski ovčar leži pred ovčjo čredo, ki v urejenem tropu in brezskrbno muli travo.

Boris Rugelj

Kandidati za najpomembnejše dolžnosti v republiki

Na prvi seji republiške kandidacijske konference so delegati določili kandidate za člane predsedstva SR Slovenije, za nosilce najodgovornejših dolžnosti v skupščini SR Slovenije in izvršnem svetu ter tudi kandidate za predsednike skupščin in zborov samoupravnih interesnih skupnosti.

Na kandidatni listi za člane predsedstva SR Slovenije bodo: France Popit kot kandidat za predsednika; Alojz Briški, Ivo Fabinc, Majda Gaspari, Boris Majer, Andrej Marinc in Janez Stanovnik pa za člane predsedstva. Kandidat za predsednika skupščine je Miran Potrč, za podpredsednika kandidirata Jože Knez in Marija Zupančič-Vičar, za predsednika zbora združenega dela Valentin Dvojmoč, za predsednika zbora občin Vlado Beznik in za predsednico družbenopolitičnega zbora Valerija Škerbec.

Dušan Šinigoj, ki je tudi v novem mandatu kandidat za predsednika izvršnega sveta, je na seji obrazložil tudi predlog kandidatov za podpredsednike in za člane izvršnega sveta. Dušan Šinigoj je za člane izvršnega sveta predlagal Janeza Bohoriča in Borisa Frleca, ki naj bi bila še naprej podpredsednika, člani pa naj bi bili Judita Arko-Rakovec, Tomaž Ertl, Milan Jelenc, Vladimir Kavčič, Alojz Klemenčič, Milan Knežević, Stane Kotnik, Pavel Kunc, Janko Kušar, Dinko Leskovšek, Bogomila Mitič, Franci Pivec, Miha Ribarič, Milivoj Samar, Cvetka Selšek, Uroš Slavinec, Jože Strle, Rudi Šepič, Marjan Šiftar, Peter Toš, Erik Vrenko, Tomaž Vuga, Janez Zajc.

Pred kongresom ZSMS

DA BESEDA NE BO DELIKT

Že to prepričanje, v katerem so mladinci pisali listine za 12. kongres ZSMS, obeta, v kakšnem duhu bodo potekali trije zadnji dnevi tega tedna v Krškem. Zapisali so, da bo kongres označil pač naš čas:

»Čas vedno večjega razkoraka med možnostmi in željami, med strahom in upanjem, čas, ko se zavedamo, da je zastoj družbenega in gospodarskega razvoja odvisen od podobnih zakonov, kot so tisti, ki utesnjujejo osvobodilne težnje po vsem svetu. Čas, ko mirnost mladine in njena pripravljenost za sprejemanje vsega kaže tudi na to, da kot organizacija ne odpiramo pravih vprašanj...«

Zato so se odločili prikopati se do jasnega vedenja, kdo so in kaj hočejo. Izkušnje so jih naučile, da nihče ne sme imeti monopola nad resnico, da nihče ne more imeti monopola nad revolucijo, da je edina mera revolucije spreminjanje dejanskega družbenega položaja ljudi.

RAZVOJNE ZADRUGE ISKRE

Iskra izvozi 2-odstotni delež vsega jugoslovanskega izvoza ali 2,2 odstotka konvertibilnega. Njena lanska industrijska rast je 2-krat večja od republiškega povprečja. Rešila se je tudi polovice izgub (Telematika in Zmaj; ostaja še Široka potrošnja v Sežani). Kljub temu ob bližajoči 40. obletnici Iskre priznavajo, da še nikoli niso bili v tako težkem položaju kot zdaj.

Lani so vložili v razvoj 10,5 milijarde dinarjev – predvsem za že opredeljene strateške programe, a še se ne morejo utrditi v bazni informacijski tehnologiji, to je v mi-

kroelektroniki. Zato se bojujejo, da se kmalu še ne bodo sposobni enakopravno vključiti v evropske projekte, denimo Eureko. Po drugi strani pa tudi ni mogoče zanikati napredka, na nekaterih področjih: pri laserjih v Centru za elektro-optiko, računalniški tehnologiji v Delti in še kje.

Večjo poslovno učinkovitost vidijo v boljšem izkoristku notranjih rezerv (kadri, znanje, organizacija dela, trženje in servisiranje); v povezovanju z Gorenjem, s katerim jih že vežeta skupna programa elektromotorjev in fiberoptičnih vlaken; in slednjič, večjem posluhu

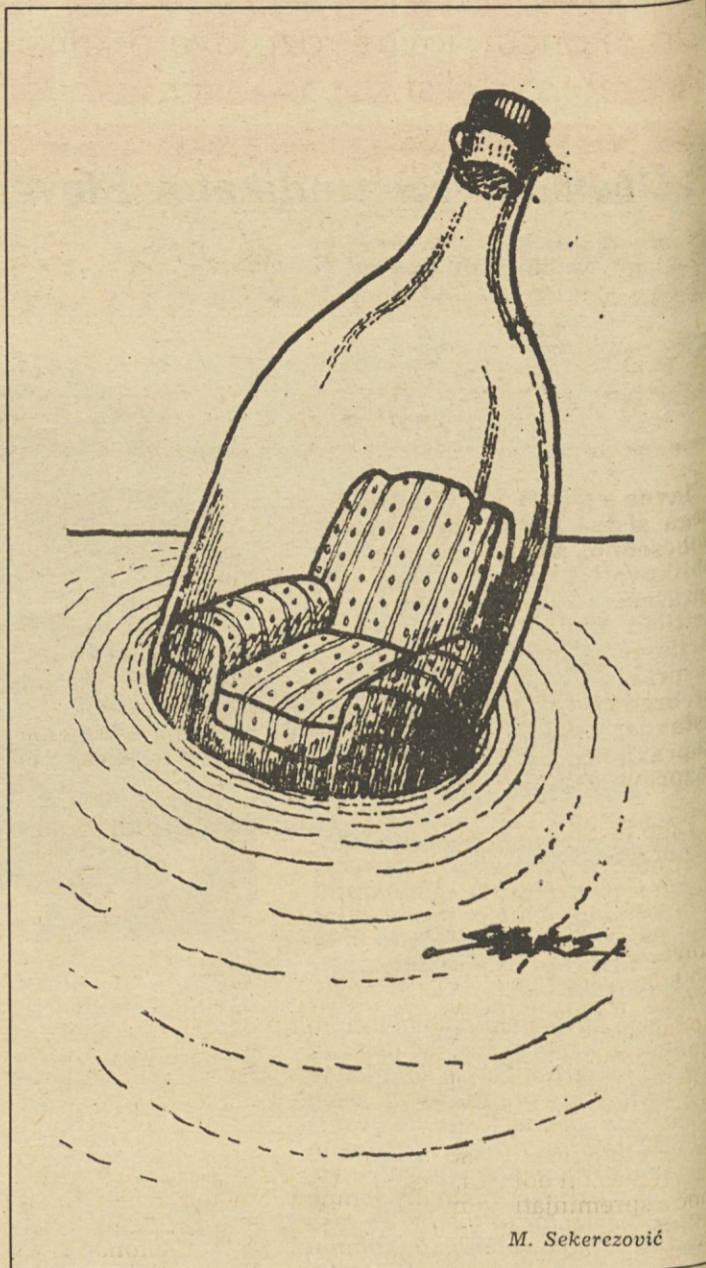
Arja vas

MLEKARNA ZA MED IN MLEKO

Pred dnevi so delavci Celjske mlekarne v Arji vasi, ki je v okrilju Hmezada iz Zalca, na referendumu sprejeli medse še čebelarje, ki so prav tako domovali pri Hmezadu. Pobudniki te nevsakdanje in tudi za naše razmere prve tovrstne združitve pravijo, da gre za veliko pridobitev, od katere bodo imeli največ koristi – občani: mleko z dodatkom medu.

Kot je znano, se delavci Celjskih mlekarne še zdaj otepajo z velikanskimi izgubami, ki so v glavnem posledica prevelikih želja. Manj znano je, da niti celjsko niti žalsko združeno delo in ne republiške rezerve nimajo na voljo denarja za pokritje teh izgub, še manj znano pa je, da so delavcem Celjskih mlekarne zagotovljeni osebni dohodki samo še za ta mesec.

J. S.

»VROČI« TEHNOLOŠKI PRESEŽKI

Mariborska delovna organizacija TVT Boris Kidrič ima v Bistrici pri Limbušu tozda Tobi, ki zaposluje okrog 170 delavcev. Lansko poslovno leto so v tem kolektivu imeli 164 milijonov dinarjev izgube. Na pomoč so jim priskočili drugi tozdi in letos so začeli poslovati s pozitivno ničlo.

Po treh mesecih letošnjega leta je vodstvo tozda ugotovilo, da z dobrim poslovanjem ne bo nič, če bodo pri proizvodnji ogrevalnih naprav zaposlovali enako število delavcev kot lani. Račun je pokazal, da bi morali zmanjšati število delavcev za 46, tehnološki presežek pa bi lahko zaposlili v »matičnem« podjetju v Mariboru, kamor bi se pač morali delavci voziti z vlakom ali avtobusom.

Vest, da bo moralo nekaj delavcev »na rajžo« v Maribor (ki je od Bistrice oddaljen kakšnih osem kilometrov) je prišla med delavce po »neformalni« poti, posledica takšnega načina obveščanja pa je bil na vrat na nos sklican sestanek, na katerem so delavci od vodstva zahtevali dodatna pojasnila, po možnosti tudi spisek

imen tistih, ki so postali tehnološki presežek.

Na sestanku (ni šlo za prekinitev dela, sklican pa je bil med delovnim časom) so odgovorni delavci TVT Boris Kidrič in tozda Tobi pojasnili vse, kar je delavce zanimalo. Drugače pač ne bo šlo, so povedali delavcem, kajti sediti proizvodni program, ki da je toliko in toliko dohodka, ne zadošča za vse zaposlene. Te dni so namerali o tem obvestiti delavce po normalni poti, ker pa je novica prišla po ovinkih na ušesa delavcem, je bil pač potreben sestanek.

Seznam imen za premeštevitev še ni, sindikati v tovarni in na občinskem sindikalnem svetu Ruše pa obljublajo, da bodo stvari reševali življenjsko.

Za vse težave v Tobiju je kriv proizvodni program. Če bi delali takšne izdelke, ki na trgu »nesejo«, ne bi bilo delavcev nič preveč. Zdaj bodo v strokovnih službah poiskali ustrezen proizvodni program, in ko se bodo preusmerili, se bodo bržkone vrnili tudi tisti delavci, ki se bodo morali nekaj časa voziti na delo v Maribor.

Srečko Logar

POVZEMAMO

VELIKO VREČ BREZ DNA

Smo res dovolj bogati, da leta in leta vlagamo in izgubljamo, ki so pogosto že vnaprej odpisani, se sprašuje Borba in nadaljuje:

»Izgube so postale naša vsakdanja skrb. Znebiti se jih že dolgo ne moremo, za to ni denarja. Ali, kaj bi z armado brezposelnih, če bi šli vsi zgubarji v stečaj? Tako ostaja negativni saldo na računih nujno zlo, iz leta v leto vse večje, s katerim vnaprej računamo, brez katerega preprosto ne moremo.

Gospodarstvo Srbije je brez pokrajih sklenilo minulo leto s 45,5 milijarde dinarjev izgube. Število organizacij združenega

dela z rdečimi številkami se je lani povečalo za 95,4 odstotka oziroma na 465. Kar 213 jih beleži negativni saldo, ki je večji od 20 milijonov dinarjev. Med njimi so tudi veliki kolektivi kot so MKS Smederevo, Rudarsko-topilniški bazen Bor, Zorka iz Šabca, Prahovo in drugi. Tako se je znašalo 212 organizacij v sanacijskem postopku, vsi skupaj pa v dokaj nezavidljivem položaju.

Ob tem napovedi opozarjajo, da je rast izvoza v letošnjih prvih dveh mesecih predvsem statistična prevara. Fenomen, za katerega ni nikakršnih osnov, da bi ga na-

daljevali. Že februarski rezultati so slabši od januarskih, medtem ko te dni pričakujemo pomanjkanje reprodukcijskih materialov in surovin. Uvoz je bil namreč na začetku letošnjega leta razmeroma majhen. Očitno je, da je tudi v izrazito poslovnih organizacijah potreben veliko večji trud za ustvarjanje dohodka in akumulacije, zato postaja socializacija izgub vse večje breme.

Prav porazen je podatek, ki ga je bilo slišati na seji predsedstva Srbije, da se okoli 30 odstotkov dohodka ustvarja mimo gospodarske dejavnosti, na račun obresti, subvencij, regresa. Po drugi plati pa stroški poslovanja nenormalno naraščajo, posebno pri izgubarjih. V okoliščinah, ko je združeno delo vse manj motivirano za izvoz – zaradi ukinjenih izvoznih spodbud, nepra-

vočasnega usklajevanja tečaja dinarja in povečanega domačega povpraševanja – je tudi vse skromnejši dotok deviz, kar samo po sebi otežuje odplačevanje dolgov.

V dvomu – imeti še naprej izgubarje in nenehno polniti vrečo brez dna ter prenašati zgubo na vso družbo ali napraviti odločilni rez in zapreti vrata tovarn, ki slabo poslujejo – se družba opredeljuje za prvi predlog. Toda ta politika, opozarjajo mnogi, je zelo kratkoročna. Nismo namreč tako bogati, da bi kar naprej vlagali v nekaj, kar je že vnaprej izgubljeno. Seveda gre za sistemsko rešitve, saj je vprašanje, v kolikšni meri so prav le-te vzrok za velike izgube in kdaj sta za to kriva slabo delo in neprimerna organiziranost.

Povzel: A. Ul.

Ob »koncu« javne razprave o kritični analizi delovanja političnega sistema socialističnega samoupravljanja

OBLAST DELAVCA NI ISTO KOT OBLAST NJEGOVE OŽJE DRŽAVE

Javna razprava o kritični analizi delovanja političnega sistema je v naši republici končana. Seveda ne dobesedno, kajti v prihodnje, ko bomo v naši družbi oblikovali spremembe in dopolnitve ustave, zakona o združenem delu in drugih sistemskih zakonov, se bomo h kritični analizi in javni razpravi vsekakor še vračali. Bržkone pa bodo prihodnji partijski in drugi kongresi k razpravi še kaj dodali in utrdili prepričanje, da je moč prebroditi družbeno in gospodarsko krizo le s krepitvijo ustavnega položaja delavca in popolnejšo narodno enakopravnostjo, kar se je kot rdeča nit vleklo skozi vso razpravo o kritični analizi v naši republici.

Tako nekako je moč strniti tudi razmišljanja o kritični analizi na nedavni republiški konferenci SZDL. V našem spremljanju javne razprave o tej družbeni listini smo opozarjali na številne racionalizacije v delovanju samoupravnega in političnega sistema) za učinkovitejše delo v združenem delu in v delegatskem sistemu. Skoraj da referendumsko smo se v naši republici odločili, da ni moč spreminjati temeljev političnega sistema, kar pomeni, da temelji vsa oblast na pravici delavcev, da odločajo o vseh vprašanih družbene reprodukcije in da je treba na vseh ravneh v družbi odpraviti nezakonite centre in oblike odločanja. Zato morajo vse institucije političnega sistema odgovorno in skladno z ustavnimi pristojnostmi opravljati svoje delo in budno paziti na dejavnike zunaj združenega dela, da ne bi posegali v novo ustvarjeno vrednost.

Obsodba neutemeljenega ukinjanja tozdvov

Najbolj v grobem kaže poudariti, da so bila vsaj v sindikalni razpravi v ospredju javnega presojanja kritične analize delovanja političnega sistema vprašanja družbenoekonomskih in dohodkovnih odnosov v združenem delu in samoupravne organiziranosti. Tudi republiški svet ZSS se je kar dvakrat »spopadel« s to tematiko ter opozoril, da je v prihodnje treba uveljaviti kategorijo realnega dohodka in na takšen načrtovati vse razvojne in druge načrte v organizacijah združenega dela. Ob tem pa je ostro zavrnil vse poskuse (žal ponekod tudi neuspešno!) ukinjanja tozdvov kot temeljne celice združenih delavcev pri gospodarjenju in tudi političnem odločanju o vseh vprašanih v družbi.

Seveda je razprava opozorila tudi na prevelik normativizem, pod katerim v organizacijah združenega dela skoraj klonijo, na razvrednotenje družbenega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja in na druge šibke točke v delovanju našega ekonomskega in političnega sistema, kjer lahko opazimo preveliko razhajanje med načeli in delova-

njem, pogoto pa tudi prešibko povezanost gospodarske in politične ureditve. Bržkone od tod izhajajo tudi nekateri bolj ali manj navidezni dvomi »uglašenosti« kritične analize političnega sistema in dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije. To neusklajenost je moč najti marsikje, vendar gotovo ne v osnovnih postavkah obeh listin, še manj v skupnem hotenju, da bi delavci gospodarili z vsem ustvarjenim dohodkom na enotnem jugoslovanskem tržišču ter da bi morala ekonomsko-tržne zakonitosti in merila imeti v prihodnje temeljno

razrednem in nacionalnem. Morda se je to še najbolj opazilo v predlogih za oblikovanje tretjega zbora v zvezni skupščini – nekakšnega zbora združenega dela, ki pa v naši republici niso dobili podpore. Toda v nekaterih drugih okoljih so ponovno oživeli, čeprav je bilo obdobje, ko ni bilo tako močnih pritiskov na javnost, naj bi se celo z referendumom izrekla za DA ali NE tretji zbor v zvezni skupščini. Najbolj nas skrbi, da prihajajo v javnost takšni predlogi tudi iz institucij zveze komunistov, saj bi pričakovali, da smo vsaj v tej družbenopolitični organizaciji enotni, ker je tudi CK ZKJ sprejel jasne idejne usmeritve za javno razpravo in v zadnjem času tudi opredelitev do nekaterih ključnih vprašanj delovanja političnega sistema. Obstaja resna nevarnost, da bodo takšne zamisli dobile zelo pomembno mesto tudi v razpravah na zveznih kongresih, kar prav gotovo ne bi pripomo-

glo k poenotenju pogledov v jugoslovanski partiji o nadaljnjem delovanju političnega sistema socialističnega samoupravljanja.

Premisleka je vredno, ali takšne pobude ne prihajajo iz tistih okolij, kjer bi radi z administrativnim urejanjem odpravili vsa družbena pritiska in nasprotja in celo razlike v razvitosti. Če nič drugega je to utopijska ali zmota, ki lahko pahne razvoj vse družbene skupnosti še za nekaj desetletij nazaj. Res pa je tudi, da organizirane sile socialistične zavesti v takih okoljih očitno ne zmorejo razčiščevati vseh vprašanj na enotni idejni podlagi in tako, da bi ljudem odpirala socialistično perspektivo. Še manj pa so sposobne spoznati in narediti temeljit preobrat, da bi se začel krepiti položaj združenega dela v občinah, republikah in v federaciji, ne pa odvisnost delavskega razreda od lastne države in njenih organov.

Marjan Horvat

Bogo Čerin: Rudarji

vlogo pri oblikovanju višine dohodka, ne pa kartelno dogovarjanje o cenah ter monopolistični pritiski.

Če je kdaj, potlej je v sedanjih javni razpravi postalo prav gotovo jasno, da noben politični sistem ne deluje samodejno in da je v naravi političnega sistema socialističnega samoupravljanja, da se svobodno izražajo tudi parcialni interesi in da mora zato subjektivni dejavnik v družbi, vključno z znanostjo, dati več od sebe za usklajevanje različnih pogledov, za sintezo interesov v demokratični razpravi in tudi za takšen način odločanja.

Izmišljena vprašanja o razrednem in nacionalnem

V razpravi je bilo moč zaznati ostro obsodbo tistih, ki ponujajo umetne dvome o

SAMI SI ŽAGAMO VEJO

Že lani smo veliko pisali in govorili (storjenega namreč tako ni bilo) o tem, da na Slovenskem umira tretjina gozdov. Letos pa je gozdarski inštitut v Ljubljani postregel z natančnimi podatki, ki razkrivajo, da je pri nas dejansko ogroženih že več kot 56 odstotkov dreves. Pri tem prednjači jelka, ki umira v 95-odstotkih primerov. Sušijo se tudi bresti, kostanji, smreke in bukke. Tudi druga drevesa kažejo znamenja obolevanja.

Gozdni delavci že zdaj seka-jo po naših gozdovih čedalje več suhega in napol suhega drevja. Kakovost lesa je vse slabša, kar slabi lesno predelovalno industrijo in njene končne izdelke. Številni delegati na slovenskem kongresu sindikatov zato niso ravno izbirali besed, ko so govorili o

umiranju gozdov na naših tleh, o njihovih vzrokih in posledicah.

Tako so navedli, da je na območju Slovenj Gradca poškodovanih že 75 odstotkov vsega drevja, še posebej iglavcev. Obolevnost gozdov zaradi kislih padavin je na tem področju največja v Sloveniji in je že resno posegla v gospodarski in socialni položaj prebivalstva v teh krajih. Veliko škode v gozdovih napravi tudi divjad: na Pohorju in v Podravju so jo predlani ocenili kar na 110 tisoč dinarjev.

Zanimivo bi bilo tudi zvedeti, koliko gozdov smo žrtvovali v vsej Sloveniji za potrebe zimskega turizma, se je spraševal Janez Potrč iz Ruš pri Mariboru. Samo nad Mariborom so skrčili že več kot 260 hektarov gozdov. Znano pa je,

Navijaštvo ni demokracija

Dokončno oceno letošnjih volitev v naši republici bo seveda možno dati šele po konstituiranju vseh skupščin in izvolitvi njihovih funkcionarjev in izvršnih organov. Kažejo pa se že nekateri pojavi, ki bi jih lahko označili za pot h kakovostnejšim volitvam v prihodnjih letih. Seveda le, če se bomo ob letošnjih izkušnjah res kaj naučili. Geza Bačič, ki je uvodoma govoril na republiški kandidacijski konferenci na začetku tega tedna, je omenil, da so veliko večino imen, ki so sedaj postali nosilci kandidatur za najodgovornejše družbene dolžnosti predlagali delovni ljudje in občani v temeljnih okolišjih, kar pomeni, da ni bilo več pojavov evidentiranja v zaprtih krogih, političnih koordinacijah in ožjih vodstvih družbenopolitičnih organizacij. Drugi, za zdaj manj opazen premik je opaziti v nenehnih zahtevah, da je treba ljudem dati možnost izbiranja med več kandidati, ne le da glasujejo za kandidate na zaprtih kandidatih listah. Tako smo imeli na začetku praviloma po več kandidatov za vse dolžnosti v skupščini SR Slovenije in republiških sisih, podobno pa tudi v večini občin. Še večja novost je sprejeta kandidatna lista za delegate zveznega zbora. Ker je na listi 36 kandidatov, bo po volitvah v občinskih skupščinah odpadlo 6 tistih, ki bodo dobili najmanj glasov. Novost je tudi, da sta kar za polovico predsednikov skupščin republiških sisov določena po dva kandidata.

Na kandidacijskih konferencah so bili dani v javno razpravo evidentirani možni kandidati za nosilce funkcij v republici in federaciji. Nekateri delegacije ali kar kandidacijske konference so odrekle podporo oziroma zaupanje nekaterim izmed evidentiranih. V javnosti je bilo včasih videti, kot da gre kar za tekmovanje v kritiziranju kandidatov, o katerih sposobnosti so na že omenjeni skupni seji podvomili delegati mladinske organizacije. Na kandidacijskih sestankih je prihajalo do zagat, ki so, globalno vzeto, nastale zaradi razlik med načeli demokratične kadrovske politike in konkretno prakso, občutili pa so jih na svoji koži predvsem posamezni možni kandidati, ki so v izjemnih primerih celo sami odstopili od kandidatur. V prihodnje bi kazalo razmisliti o tem, da bi možne kandidate umaknili tisti organi oziroma organizacije, ki so jih kandidirali in tako preprečili, da bi se sami borili zase in še za koga, ki ni navzoč na preštevilnih predkandidacijskih in kandidacijskih sestankih.

Na kandidatih listah so bili tudi kandidati, ki so na tajnih glasovanjih dobili po 5, 10 ali celo 40 odstotkov manj glasov od vseh možnih. To se je zgodilo tudi na republiški kandidacijski konferenci pri glasovanju za omenjeni zvezni zbor! Ti manjkajoči glasovi so le odraz različnosti mnenj in hotenj, ki se izražajo na demokratični način, ko gre za posameznike, ki so tudi v preteklosti nosili velik del odgovornosti za naš gospodarski in družbeni razvoj in katerim ljudje pripisujejo krivdo za sedanjo družbenogospodarsko krizo.

Vsi ti (novi) pojavi na letošnjih skupščinskih volitvah, podobno je tudi na kongresih družbenopolitičnih organizacij, kjer delegati volijo nova politična vodstva, so seveda ob nespremenjenih temeljih delegatskega političnega sistema, ob znanih slabostih in zapletenosti volilnega sistema, nova izkušnja, ki bo nedvomno omogočila dvig volilne in politične kulture. Demokratično razpoloženje in zrelost volilcev, ki se je kazalo pri evidentiranju in kasneje ob pripombah na kandidacijskih konferencah, bo treba resnično vključiti tudi vse tiste krite faze, ko pravzaprav za javnost premalo prepričljivo iz spiska desetih evidentiranih imen za eno dolžnost izberemo le enega ali dva kandidata. Treba bo javno povedati, in to za preproste ljudi dovolj prepričljivo, zakaj predlaga ožji izbor kandidatov in kdo prevzema odgovornost za njihovo delo. Brez tega bo mogoče čez štiri leta navidez še več demokracije, dejansko pa bo lahko nastal položaj, ko se bo še več kandidatov kot letos spraševalo, kdo jih je spustil v to premalo kultivirano arena, kjer lahko ljudje po svoji volji navijajo tudi proti vnaprej postavljenim nosilcem oziroma favoritom, če nimajo »svojih« kandidatov in če nimajo pravih možnosti za izbiro.

F. K.

O uvodni besedi predsednika RS ZS Slovenije Miha Ravnika na sindikalnem posvetu na Brdu pri Kranju

SINDIKAT NAJ SE TOLČE ZA DELAVSKE INTERESE V DELEGATSKIH KLOPEH

V četrtek se je začel na Brdu pri Kranju dvodnevni posvet sindikalnih delavcev, ki so se ga udeležili člani predsedstva RS ZS Slovenije, predsedniki občinskih, medobčinskih in mestnih sindikalnih svetov ter republiških odborov dejavnosti. Na njem so razpravljali o odmevih na 11. kongres ZSS, o vlogi sindikata v političnem sistemu socialističnega samoupravljanja ter o programih dela občinskih sindikalnih organizacij. Prvi dan posveta je uvodoma govoril predsednik slovenskih sindikatov Miha Ravnik, ki se je osredotočil predvsem na pokongresno obdobje, pereča družbenogospodarska vprašanja in najpomembnejše naloge sindikata v združenem delu in širši družbi.

Po besedah Miha Ravnika smo na 11. kongresu Zveze sindikatov Slovenije uspešno sklenili široko predkongresno dejavnost, v kateri so se sindikati bolj ali manj uspešno spopadali z vsakodnevnimi gospodarskimi in drugimi vprašanji. Zadovoljni smo lahko, da so bile na kongresu sprejete jasne usmeritve za nadaljnjo delovanje sindikata na vseh ravneh in da so prišle zahteve delavcev po spreminjanju družbenih razmer do polne-

mističnih nagibov, nesamoupravnega načina spreminjanja odnosov v nekaterih okoljih, itd.

Kdo je za kaj odgovoren

Vsi se strinjamo – je nadaljeval uvodničar – da je treba nameniti veliko večjo pozornost kot doslej odgovornosti za naložbene in druge pomembne razvojne odločitve. Sindikat bi se moral upreti trditvi, češ da so za

ustvarja ozračje, kot da nismo nič koristnega naredili.

Sindikat in opozicija

Aktualno vprašanje je seveda, kakšna naj bo vloga sindikata v sedanjih napetih družbenih razmerah. Edvard Kardelj je v Smereh razvoja zapisal, naj se sindikat bori za uveljavitev lastnih stališč v okviru delegatskega sistema, da naj soustvarja politiko, ne pa le kritizira druge družbene dejav-

Predsednik RS ZSS Miha Ravnik na sindikalnem posvetu na Brdu pri Kranju

nike. »Če pa sindikat tega res ne more, potem sem tudi jaz za to, da naj bo v opoziciji. A sprašujem se, proti komu naj bo v opoziciji. Ali proti delavcem?« se je spraševal Miha Ravnik. Menil je, da je naloga sindikata predvsem spreminjanje družbenih razmer in prispevek k boljšim gospodarskim dosežkom. Te pa bomo dosegli le z večjim uveljavljanjem ekonomskih zakonitosti in večjo motivacijo delavcev za boljše delo. Le-to pa je nujno potrebno, saj so gospodarska gibanja zaskrbjujoča. Industrijska proizvodnja v SR Sloveniji se je lani povečala le za 1,2 odstotka, produktivnost dela v industriji se je zmanjšala za 0,6 odstotka, delež materialnih stroškov v celotnem prihodu se je povečal za 9,1

odstotka, akumulacija se je povečala le nominalno, osebni dohodki pa so se povečali bolj kot bi se smeli glede na (ne) produktivnost dela. V letošnjem prvem trimesečju se nekatere neugodne gospodarske težnje nadaljujejo, tako da je bitka za večjo proizvodnjo ena temeljnih usmeritev sindikata, ki ne bi smel pozabiti še na ustvarjanje večjega deviznega priliva.

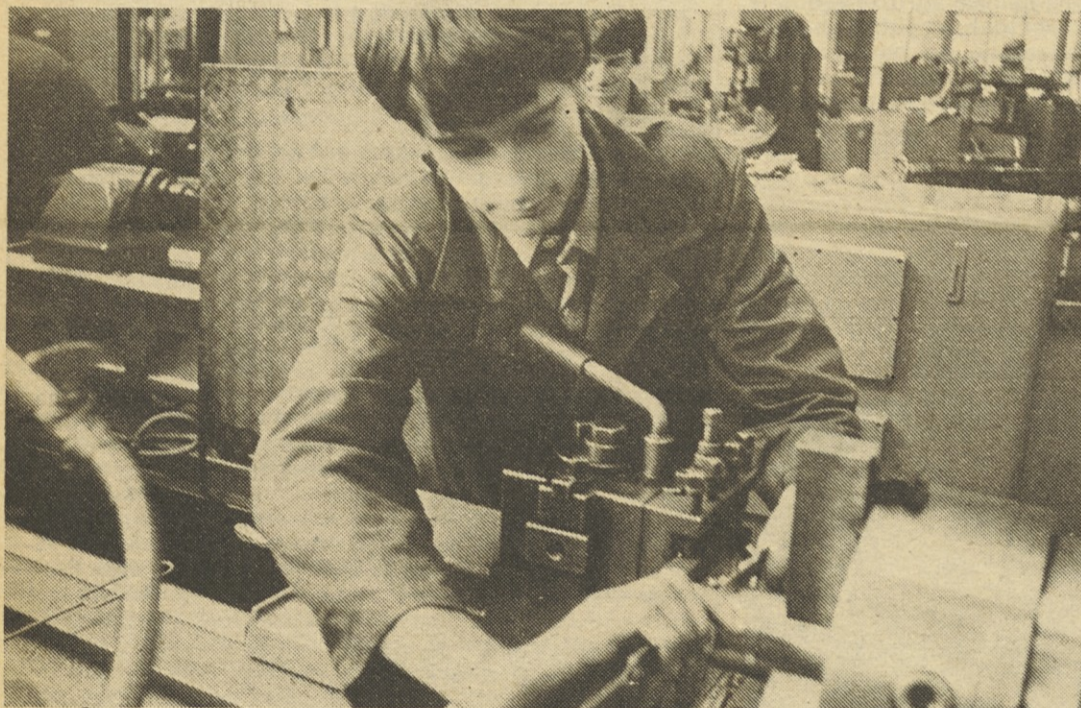
Vse več prekinitev dela

Na koncu je Miha Ravnik govoril še o drugih aktualnih nalogah sindikata (nujnost boljše samoupravne in poslovne organiziranosti, kadrovske pomladitve vodstev na vseh ravneh, nagrajevanju po delu in rezultatih

dela, socialnih vprašanjih in občutljivem področju družbenih dejavnosti), ki se jih bodo morale sindikalne organizacije lotevati z večjo vnemo kot doslej. Posebej je poudaril, da bi nas moralo skrbeti, da je številno prekinitev dela v letošnjem prvem trimesečju enkrat večje kot v enakem obdobju lani (delavci so letos 48 krat prekinili delo) in da ponekod napovedujejo »svoje« prekinitev dela. Zato je vprašanje, kaj je naredil sindikat, da bi se spori reševali na samoupravni način, da bi bilo prekinitev dela manj, ne pa vse več. Razčleniti bo treba, zakaj se število prekinitev dela povečuje, zakaj delavci vse pogosteje prekinjajo delo za dan, dva ali celo več, zakaj vse pogosteje zahtevajo odstopne vodstev v organizacijah združenega dela in podobno. Precej pove na primer podatek, da so se direktorji v konfliktnih situacijah pogosto izogibali odkritim pogovorom z delavci, res pa je tudi, da so delavci zelo labilni in da kaj hitro pristanejo na pobude za prekinitev dela, če s čim niso zadovoljni. Dejstvo pa je, da nezadovoljstvo praviloma nikoli ne izbruhne kar čez noč, da poglaviti vzroki zanj tičijo v nizkih osebnih dohodkih slabem političnem delu neurejenih odnosih, slabi obveščeni, slabih delovnih razmerah in podobnem. Nesprejemljivo pa je, da s prekinitvami dela izsiljuje dvig osebnih dohodkov, ne glede na uspešnost gospodarjenja, s čimer se sindikati nikakor ne bi smeli in ne morejo strinjati.

Emil Lah

Pripis: več o posvetu bomo pisali v prihodnjih številki Delavske enotnosti.

Janez Tavčar: Strugar

ga izraza. Ker so dobili tudi listine na kongresu in v širši javnosti polno podporo, se lahko nadejamo večje enotnosti in večje učinkovitosti sindikata pri doseganju ciljev, s katerimi smo vsi dobro seznanjeni.

Na kongresu se je pokazalo, da so bili delegati zelo kritični do družbenih razmer in do lastnega dela, pri čemer pa so se uspešno izognili nevarnosti kritiziranja in negiranja dosedanjega družbenega razvoja. Ta značilnost bi morala veljati tudi za pokongresno sindikalno dejavnost, saj se mora sindikat kot samostojna organizacija vendarle bolj vpeti v politični sistem. Le tako bo sindikatu in drugim subjektivnim silam uspelo učinkoviteje uveljavljati dogovorjena stališča. Na splošno bo treba še najprej krepiti družbenoekonomski položaj delavca v vsej družbeni reprodukciji, pa čeprav gospodarstvo razpolaga le s 53 odstotki ustvarjenega dohodka. Prav v takih neugodnih razmerah pa je treba – je dejal Miha Ravnik – še izboljševati kakovost samoupravne sprejemanja odločitev in se kritično opredeljevati do ukinjanja temeljnih organizacij združenega dela iz tehnokratskih ali zgolj ekono-

vse krivi delavci, ki so v samoupravnih organih sprejeli posamezne naložbene odločitve. Kajti samoupravno odgovornost delavcev je treba ločiti od strokovne odgovornosti vodilnih ljudi za tekočo in razvojno politiko, ne pa pristajati na tezo, češ, eni naj delajo, drugi naj se gredo samoupravo, tretji pa politiko. Sicer pa, vprašajmo se, kdo bolje gospodari z denarjem kot delavci, ki kljub padanju življenjske ravni uspevajo životariti iz meseca v mesec.

Gospodarski subjekti naj bi bili torej samostojnejši, s tem pa tudi bolj odgovorni za lasten in širši družbeni razvoj, kajti vse preveč je v naši družbi administrativnega urejanja in sprejemanja linearnih ukrepov. Prav pa bi bilo, da bi bili konkretni in da stvari ne bi preveč posploševali, kot na primer, da je življenjski standard ljudi padel. Po mnenju Miha Ravnika bi se morali vprašati, komu je, ob lanskem povečanju realnih osebnih dohodkov v republiki za 10,5 odstotkov, standard resnično padel in komu ne. »Večini ljudi standard ni padel, je pa delavcem, ki živijo na asfaltu, torej v mestnih središčih«, je poudaril uvodničar in dodal, da ni dobro, da se

S programsko volilne seje medobčinskega sveta ZSS za Koroško

INFLACIJO BESED NAJ ZAMENJAJO DEJANJA

Delegati štirih koroških občinskih sindikalnih organizacij so ta teden konstituirali še medobčinski svet ZSS in izvolili novo vodstvo. Novi predsednik je Josip Košuta, dosedanji izvršni sekretar CK ZKS za kulturo, podpredsednik pa Zmago Zorž iz Radelj ob Dravi. Delegati so na seji sprejeli poročilo o delu v preteklem štiriletnem obdobju in program dela za prihodnje obdobje. Delegati so v razpravi ugodno ocenili delo v preteklem obdobju in zanj izrekli priznanje dosedanjemu vodstvu.

Razprava se je večinoma nanašala na najaktualnejša vprašanja sindikalnega dela, zato so največ govorili o poslovnih gospodarskih dosežkih. Med izgovorjari na Koroškem so tudi elektrarne na Dravi, ki pridobivajo najcenejšo elektriko, delavci pa nimajo niti toliko denarja, da bi opravljali redna vzdr-

ževalna dela v elektrarnah. Na Koroškem je ob uspešnih delovnih organizacijah (Železarna, Rudnik, TUS) precej ozdov, v katerih imajo delavci podpoprečne osebne dohodke, med njimi so omenili Gradis Ravne, kjer so bili povprečni osebni dohodki lansko leto le nekaj

nad 3 stare milijone dinarjev. Sicer pa je socialna varnost delavcev ogrožena tudi v gostinstvu, trgovini, nekaterih lesnih ozidih. Nič boljše niti v družbenih dejavnostih.

Negotovost pri gospodarjenju se povečuje tudi zaradi novega deviznega zakona in rastoče inflacije. Razpravljalci so kritizirali slabo delo razvojnih služb (ponekod jih sploh ni), ugotovili, da se zmanjšuje storilnost in da gre drobno gospodarstvo raskovo pot. Kot že velikokrat, smo tudi na tej seji slišali za kritične razmere v delitvi po delu in rezultatih dela, kjer se uveljavlja uravnilovka. Omenili so, da ozdi šele podpisujejo panožne sporazume in da je vprašanje, kdaj jih bodo uveljavili. V Lesni, po besedah enega od razpravljalcev, že šest let pripravljajo nov sistem delitve, pa še nič ne kaže, da bo kmalu zagledal luč sveta.

Čigave so ceste

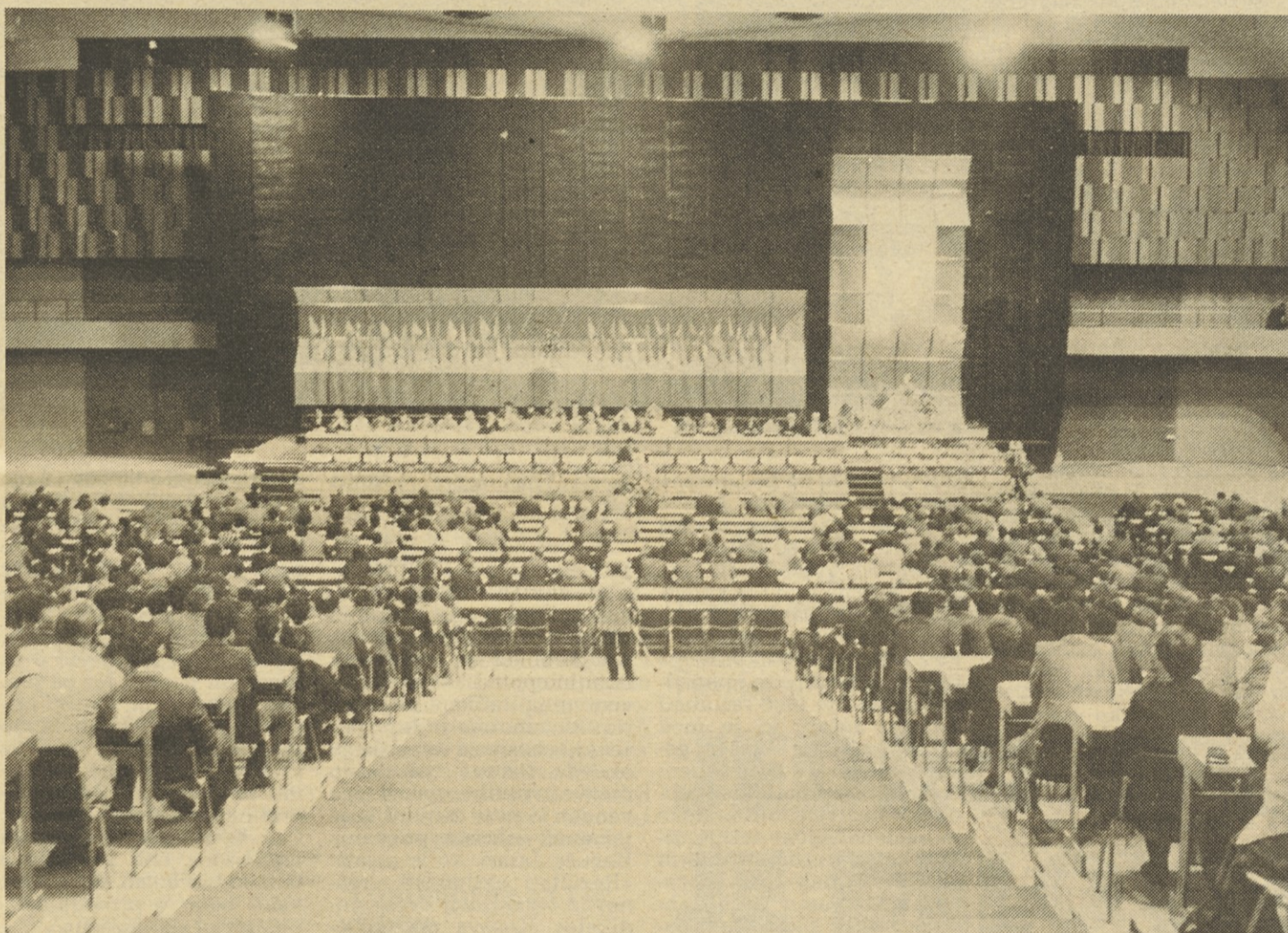
Če bi s stroji upravljali tako kot s koroškimi cestami, bi nas državni organi zanesljivo zasliševali zaradi nevestnega gospodarjenja z družbeno lastnino. Očitno za upravljalce cest ne veljajo ista načela. Delavci pa izgubljam čas in denar ter živce ob prevozu na delo, grozi pa nam, da bodo avtobusi kar prenehali voziti po takšnih cestah.

Delegati so veliko besed namenili tudi sindikatu in velja poudariti misel, da bo treba priti od inflacije besed k dejanjem in premikom, ker sicer na prihodnjem sindikalnem kongresu ne bomo mogli trditi, da smo hoteli, znali in zmogli naloge, ki smo jih sprejeli na nedavnem. Mogoče so prav zato posebej omenili potrebnost usposabljanja za politično delo v sindikatu, za kar bi naj ustanovili regijsko sindikalno šolo. Velika večina sindikalnih aktivistov v osnovnih organizacijah je namreč na novo sprejela dolžnosti, in če jih bo sindikat usposobil, lahko računamo na njihovo uspešno delo. Sklenimo z mislijo, da koroški sindikalni aktivisti, po razpravi sodeč, docela poznajo gospodarski položaj in politično razpoloženje. To pa je tudi eden od temeljnih pogojev za uspešno delo.

F. K.

Sedmi kongres Zveze sindikatov Bosne in Hercegovine

REZULTATI DOBRI, SNOVANJA STVARNA, REZERV PA ŠE NEVERJETNO DOSTI

Kongres ZS BiH je bil v sarajevski Skenderiji

Bosna že dolgo ni več »zapušena princesa«, ki bi vzbujala našo radovednost zaradi eksotike, morda tudi nekaterih vzhodnjaških običajev in patriarhalnega načina življenja. Vsega tega je v tej naši republiki še zmeraj po malem, vendar je tudi tukaj čas opravi svoje in zato niti ni čudno, da se postavljajo kar resna vprašanja, ali Bosna in Hercegovina še spada v jugoslovanski klub nerazvitih.

Po mnogih stvareh se Bosna in Hercegovina loči od tipično nerazvitih območij Jugoslavije. Med njimi je prav gotovo poglobljen zelo hiter in smotrni gospodarski in družbeni razvoj po vojni, stalno napredovanje brez prevelikih kriznih žarišč in v določenem smislu tudi po pogumu ljudi v tej republiki, ki se je še posebej izkazal pri olimpiadi, ko so bili Sarajevo in okoliški smučarski tereni kar precej časa v žarišču svetovne javnosti.

Minuli 7. kongres Zveze sindikatov Bosne in Hercegovine je po mnenju opazovalcev dogajanj v tej republiki dobro razgrnil gospodarski in družbeni vsakdanjik, s sorazmerno skromno bero odločnih kritik na rovaš minulega štiriletnega dela sindikatov in drugih družbenih dejavnikov. Pokazal pa je na kar precej težav in stisk v tistih okoljih, ki spadajo tudi v BiH med manj razvita, kjer si krčevito prizadevajo zaposliti več ljudi in si tako ustvariti več možnosti za zaposlitev doma, kajti zdomstvo (pa naj gre za razvite republike pri nas ali za zaposlovanje v tujini) očitno ni dobra perspektiva, še zlasti ne v deželi, ki ima potencialno obilo možnosti za razvoj.

Minulo srednjeročno obdobje je bilo za jugoslovansko družbo med najtežjimi po vojni. Z obeležji gospodarske in družbene krize (o slednji v BiH ne govorijo dosti) so se srečevali tudi v tej republiki, vendar pa je kot na dlani, da so znali številne težave uspešneje premagovati kot marsikod drugod. Če samo podatek o 4-odstotni industrijski rasti v minulih petih letih je za debel odstotek nad jugoslovanskim povprečjem. Res je sicer, da so v tem obdobju začele delati nekatere nove industrijske zmogljivosti, vendar pa od njih največ pričakujejo v tem srednjeročnem gospodarskem obdobju. Na kongresu ZS BiH so razpravljali poudarjali, da je letos stvarna 5-odstotna industrijska rast, morda bo celo večja, kajti prvi meseci letošnjega leta kažejo, da je ta odstotek v primerjavi z lansko industrijsko proizvodnjo večji kar za 15 odstotkov.

Seveda pa ti uspehi neoklikanji zbledijo, če dodamo, da so proizvodne zmogljivosti izkoriščene le 70-odstotno, efektivni delovni čas le 4 ure dnevno in da se le v 40 odstotkih organizacij združenega dela organizirano spodbuja inovacijske in racionalizatorske dejavnosti.

Posledice oportunitizma

Največji oportunitizem ZS in drugih družbenih dejavnikov se pokaže tedaj, ko je govor o ljudeh na odgovornih delovnih mestih v organizacijah združenega dela. Kako je mogoče drugače pojasniti, da je kar 500 odgovornih ljudi iz ozdov odgovarjalo za kriminalna dejanja. V šestih tozidih so uničena ogromna družbena sredstva, celo človeške žrtve so bile v požarih in drugih »nezgodah« zaradi slabega dela in neodgovornosti vodstvenih delavcev. V sindikalnih organizacijah bi morali odpraviti oportunitizem in politiko »ne zameriti se«, še posebej tam, kjer sindikalne organizacije celo branijo takšne kadre.

Povsem normalno je zategadelj, da so tudi na bosansko-hercegovskem sindikalnem kongresu dali pomemben poudarek boljše izkoriščanju vseh zmogljivosti in učinkoviti izrabi rezerv v proizvodnji in poslovanju.

Učinkovit premik pri izkoriščanju proizvodnih zmogljivosti je kajpak ena smer delovanja vseh družbenih dejavnikov v tej republiki. Zdrava ekonomija si tolikanj neizkoriščenih rezerv ne more privoščiti in hkrati usmerjati tudi vse sile v večje zaposlovanje brezposelnih. Najti ustrezno razmerje, kaj zmore narodno gospodarstvo z lastno akumulaci-

jo in s pomočjo razvitejših predelov Jugoslavije, seveda ni lahka zadeva, vendar pa bo hitreje zaposlovanje dobilo zelo pomembno mesto v prizadevanjih te republike. V preteklem srednjeročnem obdobju se je v BiH na novo zaposlilo 105 tisoč delavcev, vendar so imeli ravno v tem obdobju tudi najvišjo nezaposlenost v republiki. Na začetku letošnjega leta je bilo brez dela 250 tisoč ljudi; skoraj 90 odstotkov je mlajših od trideset let in kar 63 odstotkov strokovno usposobljenih, torej z najmanj srednješolsko izobrazbo. Toliko mladih, ki čakajo pred vrati skupnosti za zaposlovanje, je seveda hud gospodarski in politični problem v tej republiki, pa tudi ogromna škoda je, saj 9000 mladih z visoko izobrazbo ne more ustvarjati, čeprav podatki govorijo, da so kar na 12.000 delovnih mestih ljudje brez ustrezne strokovne izobrazbe.

Velik odziv na dobro organizirano politično akcijo o razpisu ljudskega posojila za hitreje zaposlovanje v BiH nedvomno kaže na spoznanje ljudi, da je treba najti različne vire sredstev za pre-

magovanje nezaposlenosti. Gre za program dodatnega zaposlovanja, ki naj bi omogočil, da bi poleg redne zaposlitve 277 tisoč ljudi na osnovi enotnega in načrtnega prijema in razvoja do 1990. leta dobilo delo še sto tisoč delavcev. Ljudsko posojilo bo »prineslo« poleg rednih sredstev še dodatnih 166 milijard dinarjev, naloga vseh družbenih dejavnikov pa je, da zagotovijo takšne razvojne programe, ki bodo omogočali ustrezen preustroj proizvodnje in hitreje produktivno zaposlovanje.

Na kongresu so namenili tudi precej pozornosti delitvi po delu in rezultatih dela.

Z razmerami na tem področju niso zadovoljni in očitno je tudi sindikat premalo storil za takšno delitev osebnih dohodkov, ki bi spodbujala več dela in boljše delo. Seveda pa ni mogoče zanikati nekaterih premikov v delitvi dohodka: že vrsto let je zagotovljena višja rast sredstev za akumulacijo kot za osebno in skupno porabo.

Zategadelj se je tudi delež sredstev za razširjanje materialne osnove dela v čistem

Številke o rasti

Med obema kongresoma se je povečal delež skupnega prihodka od 13 na 16 odstotkov. Družbeni proizvod celotnega gospodarstva je naraščal letno za 1,6 odstotka (družbeni sektor 2 odstotka). Sredstva za splošno in skupno porabo so se povečevala počasneje od dohodka, a v delitvi družbenega proizvoda (ki ostaja tozdom), je povečan delež sredstev za razširitev materialne proizvodnje dela, rezerv in amortizacije od 24,8 na 35,7 odstotka. V BiH je industrijska proizvodnja rasla letno po 4 odstotke, večja je pokritost uvoza z izvozom (66,7 odstotka leta 1980 na 91,9 odstotka lani). Investicijska poraba je v realnih okvirih, bistveno manjše je vlaganje v negospodarske objekte. Število nezaposlenih raste z letno stopnjo 3,7 odstotka.

dohodku v zadnjih dveh letih povečal od 17,7 odstotka na 20,9. Lani so realni osebni dohodki prvič po petih letih spremenili smer gibanja; njihova rast je v primerjavi z letom prej 1,1-odstotna.

Na vseh teh področjih bodo v bosansko-hercegovskih sindikatih v prihodnje bolj poskrbeli za utrjevanje ugodnih gibanj in odpravljanje slabosti. Pravzaprav je osnovni cilj akcijskega programa, ki so ga sprejeli na 7. kongresu, storiti več za stabilizacijo gospodarstva, še več za vključevanja v med-

narodno delitev dela in kajpak utrjevati samoupravne proizvodne odnose. Zato je poudarek kongresa v dobri meri treba iskati tudi v kritiki sedanjih razmer, zlasti odtujenega odločanja o novoustvarjeni vrednosti, kajti sedanje razmere, ki so posledica administrativno birokratskih ukrepov v razporejanju dohodka, ne spodbujajo samoupravnih procesov. Še več. Lahko bi rekli, da je položaj in udeležba organizacij združenega dela v razporejanju dohodka na spodnji kritični meji, kajti delavcem ostaja vse manjši del sredstev, s katerimi lahko neposredno upravljajo in o njih odločajo.

Poziv kongresa, da morajo sindikalne organizacije zelo konkretno »razdelati« način svojega prizadevanja za boljše gospodarske rezultate in urejene samoupravne odnose je kajpak hkrati tudi poziv, naj se odločno spoprijejo z vsem tistim, kar s tehnokratskih in birokratskih pozicij zavira nadaljnji razvoj samoupravljanja.

Zveza sindikatov in njeni organi pa se morajo otestiti ponekod forumskega dela in politične nesamostojnosti v številnih okoljih, kajti preveliko poistovetenje s poslovnimi organi in izvršno-političnimi telesi v občinah in na drugih ravneh priliva olje h krepitvi lokalističnih, skupinsko-lastninskih in tehnokratsko-birokratskih teženj. Težišče političnega dela pa mora biti v prihodnje uveljavitev samoupravnega združevanja in povezovanja organizacij združenega dela, še posebej tistih, ki so tehnološko odvisne druga od druge, ne glede na to, v katerem koncu države so.

Morda bolj za ponazoritev kot za sklepanje omenimo, da so v minulih treh letih v BiH ukinili 177 temeljnih organizacij združenega dela in tudi nekaj delovnih organizacij, vendar jih je ta čas brez tozdom le 72. So pa močne sestavljene organizacije združenega dela, ki so sposobne, kapitalno in po kadrovski sestavi – ravno zaradi koncentracije sredstev in znanja sprejemati muhavosti tržišča in tveganje ter se solidno uveljaviti na tujih trgih. Bržkone je tudi zaradi takšne organiziranosti gospodarstva v BiH moč dosežati takšne rezultate, kot so jih v preteklem obdobju, in

zategadelj verjetno politično razpoloženje v tej republiki nima toliko razhajajočih se silnic kot ponekod drugod.

Kongres bosansko-hercegovskih sindikatov pa velja ocenjevati še po tem, da je delal kar v šestih delovnih komisijah in je skorajda vsak, ki je želel razpravljati, svoje mnenje tudi povedal. Malce drugače kot tam, kjer po pisnih razpravah ugotavljajo delavnost kongresa ali pa varčujejo celo tako, da se niti polovica delegatov ne more oglašati v razpravi.

Marjan Horvat

Konferenca Zveze sindikatov Kosova ovita v izredno zapleteno pajčevino političnih in gospodarskih razmer

KOSOVSKI DELAVCI POTREBUJEJO POMOČ SVOJEGA SINDIKATA

Razmere, v katerih je potekala 17. konferenca Zveze sindikatov Kosova, niso samo zelo zapletene, kot imajo navado reči tamkajšnji politiki, temveč za evropsko pojmovanje že kar strahotne. To je dežela skrajnih nacionalnih nasprotij, razjedajočih razrednih konfliktov, zažveganega gospodarstva... na drugi strani pa fantastičnih razvojnih možnosti. Kosovo ima enkratne možnosti za razvoj kmetijstva, bazične in predelovale industrije, energetike. Toda vse to nič ne pomaga. Pokrajina tone v vse večje blato, kar se kajpak še kako odraža v socialnem položaju kosovskih ljudi. Sprehod po ulicah Prištine poraja apokaliptično sliko. Tam se po korzu sprehajajo trume brezdelnih mladih ljudi, pozornemu očesu ne uide brskanje po smetiščih, na katerih skušajo otroci nabrati kak kilogram papirja, sedeči starci, ki jih je sram prositi in imajo zato pred seboj tehtnice, ki vabijo sprehajajoče, da stopijo nanje in vržejo njihovim lastnikom kak dinar... Delovna sila (o delavcih bi težko govorili) je na Kosovu strahotno poceni. Natakari v Grand hotelu Priština s petimi zvezdicami zasluži 20.000 dinarjev, zdaj so mu jo povečali za 17 odstotkov, rudar dobi nekaj več od 30.000 dinarjev, novinar tam okoli 40.000... Več kot 14.000 upokojevcev prejme manj kot 10 tisočakov pokojnine. Brezposelnost je katastrofalna. Do pravih podatkov se je sicer težko dokopati, vendar nekateri ocenjujejo, da je brez dela skoraj polovica aktivnega prebivalstva.

So pa drugače Kosovčani marljivi ljudje. To dokazujejo številni krojači, čevljarji, zlatarji in drugi rokodelci, ki za majhen denar delajo od vida do vida. Cene njihovih izdelkov, ki prej sodijo v butike kot veletrgovine, so polovične. Kot so nam rekli, delajo zato, da preživijo.

Bolj oblast kot organizacija delavcev

Da, na Kosovu danes številni delavci bijejo neusmiljeno bitko za golo preživetje. Povprečna rast že tako nizkih osebnih dohodkov delavcev v združenem delu je v letih 1981-1985 znašala 44,4 odstotka, pokojnine so rasle trikrat počasneje ali povprečno 13,3 odstotka. Na drugi strani kajpak ni moč mižati pred pravdatimi mogotci, ne samo tistimi, ki se vozijo v črnih mercedesih in na katere objektivno odpade največji del krivde za današnji položaj na Kosovu, temveč tudi tistimi, ki so izbrali razmere, zgradili prvate gradove orientalskega tipa, ki se vozijo v najbolj luksuznih avtomobilih. Na Kosovu imajo opraviti z velikanskimi socialnimi razlikami (tipična značilnost nerazvitega sveta nasploh, op. avt.), ki, kot so dejali delegati na sindikalni konferenci, ne temeljijo na poštenem delu.

Kaj je lahko v takšnih okoliščinah storila 17. konferenca Zveze sindikatov Kosova?

Če sledimo nekaterim ključnim poudarkom v uvodnem referatu, ki ga je imela dosedanja predsednica Kačuša Jašari, sicer gradbena inženirka, in po besedah poznavalcev kosovske politične scene zelo sposobna ženska, potem lahko kaj hitro ugotovimo, da je bil kosovski sindikat doslej v mnogih okoljih bolj sestavni del političnega establishmenta kot pa organizacija delavcev. O tem po svoje pričajo tudi te besede Kačuše Jašari: »Moramo kritično ocenjevati pomanjkljivosti in slabosti. Naše delovanje obremenjuje forumsko delo in premajhna povezava z bazo tam, kjer bi moral biti sindikat zaradi razrednega delovanja najbolj prodoren.

Ne moremo mirno gledati oportunitizma pri nekaterih vodstvih, organizacijah in organih Zveze sindikatov Kosova. Ti skupno z neformalnimi skupami odločajo namesto delavcev. Posledica takšnega delovanja se kaže v nekaterih osnovnih organizacijah, v katerih je opaziti, da so delavci izgubili zupanje v delo zveze sindikatov.

Pričakovati je bilo torej, da bo tudi ta konferenca v vseh forumskih značilnostih opravila svoje delo, pri čemer bo, kot je že v navadi pri kosovskih forumih, skrila svojo oligarhično zližanost pod ščit bitke proti albanškemu nacionalizmu in iredentizmu. Težko bi namreč prezrli, da ta velika (vendar za zdaj še vedno bolj verbalna, op. avt.) bitka marsikomu v kosovskem vodstvu še kako prav pride, saj z njo prav učinkovito odvrta pozornost od lastnih napak tako v političnem kot gospodarskem življenju. Na Kosovu bi za zdaj namreč še težko našli koga, ki je ob službo zaradi megalomanskih zgrešenih naložb, samopašnega gospodarjenja z jugoslovansko akumulacijo, ki naj bi pomagala razvijati Kosovo in podobnega. Kako tudi, ko pa je za vse kriva iredenta. Zdaj se je treba torej boriti proti njej, da pa so tisti ljudje s svojimi usodnimi napakami ustvarjali ugodna tla zanjo, to pa se v teh evforičnih časih nekako pozablja. Naravnost tega na konferenci sicer nihče ni rekel, vendar se zdi, da je kosovski sindikalno vodstvo le spregledalo to igro. Vprašanje pa je tudi, če je spričo zahtev, ki so v razpravah o kongresnih listinah prihajale iz baze, sploh lahko ravnalo drugače. Daleč od tega, da bi laško rekli, da se je konferenca kosovskih sindikatov ognila zahtevam po razbijanju iredente, preprečevanju izseljevanja Srbov in Črnogorcev in podobnega, kljub temu pa lahko poudarimo, da tem področjem le ni veljala njena osrednja pozornost. To so slej ko prej namenili ključnim gospodarskim in še zlasti razrednim zagatam, kar se zdi v tem položaju tudi edino prav.

Kje je sindikat? Seveda ni bilo pričakovati, da bo ta konferenca pokazala s prstom na posamezne krivce za negativne pojave in velke napake (tega za zdaj v glavnem še niso storili tudi nikjer v Jugoslaviji, op. avt.), se je pa zato z nekaterimi deformacijami, ki potiskajo kosovskega delavca v mezni položaj balkanskega tipa, dokaj odločno spopadla. Le tako je moč razumeti Kačušo Jašari, ki je med drugim dejala: »V našem gospodarskem in družbenem življenju so v preteklem obdobju delovale birokratske in nacionalistične težnje, sile, s katerimi so v nekaterih okoljih že dalj časa soočamo. Kritiziramo pa jih abstraktno. Te sile so tudi danes zelo žilave in vplivne.

Kje je sindikat?

Seveda ni bilo pričakovati, da bo ta konferenca pokazala s prstom na posamezne krivce za negativne pojave in velke napake (tega za zdaj v glavnem še niso storili tudi nikjer v Jugoslaviji, op. avt.), se je pa zato z nekaterimi deformacijami, ki potiskajo kosovskega delavca v mezni položaj balkanskega tipa, dokaj odločno spopadla. Le tako je moč razumeti Kačušo Jašari, ki je med drugim dejala: »V našem gospodarskem in družbenem življenju so v preteklem obdobju delovale birokratske in nacionalistične težnje, sile, s katerimi so v nekaterih okoljih že dalj časa soočamo. Kritiziramo pa jih abstraktno. Te sile so tudi danes zelo žilave in vplivne.

Kosovska stvarnost

zala s prstom na posamezne krivce za negativne pojave in velke napake (tega za zdaj v glavnem še niso storili tudi nikjer v Jugoslaviji, op. avt.), se je pa zato z nekaterimi deformacijami, ki potiskajo kosovskega delavca v mezni položaj balkanskega tipa, dokaj odločno spopadla. Le tako je moč razumeti Kačušo Jašari, ki je med drugim dejala: »V našem gospodarskem in družbenem življenju so v preteklem obdobju delovale birokratske in nacionalistične težnje, sile, s katerimi so v nekaterih okoljih že dalj časa soočamo. Kritiziramo pa jih abstraktno. Te sile so tudi danes zelo žilave in vplivne.

Izrabijo sleherno priložnost, da se lahko postavijo po robu nadaljnemu razvoju samoupravljanja in večjemu odločanju delavcev v ozdih in delegatskih skupščinah. Ne dopuščajo prodora delavskega vpliva na družbenogospodarske in politične tokove, ponekod pa so delavce celo potisnile v vlogo opazovalcev, posledica tega pa je formalno odločanje...

Na vprašanje zakaj se to dogaja pa je mogoče še najboljše odgovoril delegat iz Prištine Adem Mikulovci, ki je sicer največ govoril o prepičlih sredstvih za kulturo, mimogrede pa zelo nazorno orisal sedanjo vlogo in položaj sindikata na Kosovu: »Bodite prepričani, da je v mnogih organizacijah sindikata kot edina naloga ostala le še nagrada za 8. marec, letoletno darilo in venec, kadar kdo umre. Kje je torej pokrajinski sindikat, sindikat Prištine ali različnih podjetij in ustanov, ko se osebnih dohodki že leta povečujejo na enak način - linearno, tako delavcu, ki prejema 15 tisočakov, kot direktorju, ki jih dobi 80 ali 100? No, potem pa ta direktor govori delavcu, da je zdaj čas stabilizacije, da mora stisniti pas...

Seveda ne gre, da bi te besede delegata iz Prištine razumeli mehanično, saj so mnoge stvari, ki zadevajo vlogo in položaj kosovskega sindikata, odraz objektivnih okoliščin (sindikat na Kosovu nima tradicije, ni odraz revolucionarnih bitk in teženj kosovskega delavskega razreda, temveč bolj darilo države in partije, op. avt.), pa vendar je prav z njimi moč razumeti iskreno priznanje Kačuše Jašari, ko je dejala: »Rezultati aktivnosti organov in organizacij Zveze sindikatov Kosova pri odločnem obračunavanju s protisocialističnimi in nesamoupravnimi pojavi in z njihovimi nosilci - kot na primer: kraja družbene lastnine, podkupovanje, nepravilnosti pri zaposlovanju, delitvi stanovanj in posojil, kršenje zakonskih in drugih določil itd. - so bili zgolj simbolični. Vzrok za to je iskati v močnem odporu, na katerega trči sleherni poskus javnega žigosanja takšnih pojavov in njihovih nosilcev.«

Seveda ne gre, da bi te besede delegata iz Prištine razumeli mehanično, saj so mnoge stvari, ki zadevajo vlogo in položaj kosovskega sindikata, odraz objektivnih okoliščin (sindikat na Kosovu nima tradicije, ni odraz revolucionarnih bitk in teženj kosovskega delavskega razreda, temveč bolj darilo države in partije, op. avt.), pa vendar je prav z njimi moč razumeti iskreno priznanje Kačuše Jašari, ko je dejala: »Rezultati aktivnosti organov in organizacij Zveze sindikatov Kosova pri odločnem obračunavanju s protisocialističnimi in nesamoupravnimi pojavi in z njihovimi nosilci - kot na primer: kraja družbene lastnine, podkupovanje, nepravilnosti pri zaposlovanju, delitvi stanovanj in posojil, kršenje zakonskih in drugih določil itd. - so bili zgolj simbolični. Vzrok za to je iskati v močnem odporu, na katerega trči sleherni poskus javnega žigosanja takšnih pojavov in njihovih nosilcev.«

Vlaganje brez birokratov

S tem mogoče marsikomu nismo nič novega povedali. Gre pač za posledice naglega industrijskega skoka, ki mu ni moč očitati iskrene želje, da bi Kosovo popeljal na pot hitrejšega družbenega razvoja. Toda ta razvoj je slej ko prej zakoličen z nekaterimi objektivnimi čermi, ki sicer spreminjajo obliko in svojo ostrino, njihova notranja sestava pa se le počasi spreminja. Mislimo na ljudi, ki so stoletja živeli ograjeni z visokimi zidovi in ki v novih razmerah v tovarnah nanje niso pozabili. Te zidove, čeprav ne več iz kamna in opeke, je v današnjem kosovskem združenem delu in

družbi nasploh še kako čutili in tu je iskati tudi ključ za razumevanje številnih slabosti. Prav zato je imel mogoče delegat Veselj Sulja iz Titove Mitrovice še kako prav, ko je dejal: »To ni najboljši način razpravljanja. Mi se tu prepričujemo o tistem, kar je bilo. Jaz pa pravim: povejte mi, kaj bo prišlo in povejte, kako bomo sklenjeno izpolnili. Tudi iz vseh teh listin diha eno samo ponavljanje. Zakaj enkrat ne končamo teh navad. Celo ti delegati iz delovnih organizacij bolj govorijo o tem, kaj so delali, kot o tem, kako bodo v prihodnje izpolnjevali stabilizacijo.«

Plod te zahteve in podobnih je moč zaznati v načrtu dela konference za prihodnja štiri leta, v katerem smo lahko poleg mnogih že rahlo ritualnih fraz prebrali tudi čisto konkretne zahteve. Kot na primer: »V letne in srednjeročne programe občin moramo vgraditi ukrepe za razbremenitev gospodarstva oziroma zagotoviti takšno delitev družbenega proizvoda, v kateri se bo povečal tisti del, ki ostane ozdu materialne proizvodnje. Hkrati moramo na nujno deetatizirati razširjeno reprodukcijo. To pomeni spremembo tistih predpisov, ki družbenopolitičnim skupnostim omogočajo neposredno »komandiranje« s kreditnimi potenciali bank.

Združevanja dela in sredstev v jugoslovanskem gospodarstvu moramo pospešiti, toda tako, da o združevanju odločajo neposredni proizvajalci, ki jih je treba osvoboditi posredovanja različnih državnih in političnih organov ter tehnobirokratskih sestavov.«

Če se tu za trenutek ustavimo, potem je nujno poudariti, da se imajo Kosovarji danes za svoj težak gospodarski položaj in socialne stiske, ki so posledica mno-

gih zgrešenih naložb in nes pametnega vlaganja nasploh, v pretežni meri zahvaliti prav združevanju dela in sredstev na etatični podlagi, pri čemer ima veliko masla na glavi ravno njihovo vodstvo. Tako tudi ne prese- neča, da je bilo, kot je poudarila Kačuša Jašari, v minulnem obdobju sklenjenih kar 115 samoupravnih sporazumov o združevanju dela in sredstev, uresničenih pa samo 20. Razveseljivo pa je, da so tudi na Kosovu spoznali, da je učinkovito lahko le neposredno združevanje brez birokratskega vmešavanja - pa naj si bo to iz Beograda ali iz Prištine.

Ob koncu naj še povemo, da se je konferenca v svojem akcijskem programu zavzela za odločno bitko proti odtujevanju družbene lastnine, proti kršenju ustavnosti in zakonitosti ter norm socialistične morale in vseh oblik ogrožanja osebne in gmotne neokrnjenosti pravic delovnih ljudi in občanov, posebej glede ustavitve izseljevanja Srbov in Črnogorcev. To pa je tudi nujno, kajti sicer bodo Kosovarji še naprej preklinjali iredento, zmotno misleč, da je samo ona kriva za vse njihove tegobe. Res, iredenta je tudi za preproste ljudi albanske narodnosti postala pojem zla, kar smo lahko z vso nazornostjo ugotovili v eni številnih prištinskih slaščičarn... Ivo Kuljaj

Za otroke in mladino STRIPI MIKIJA MUSTRA

Osmi kongres Zveze sindikatov Črne gore

SNEMANJE KRINKE NESPOSOBNIM

Strnjeno poročilo s kongresa bi bilo: povečati moramo vpliv delavcev na kadrovske politike, nove naložbe, cene in delitev dohodka. To veje tudi iz sprejetega poročila, uvodnega referata in akcijskega programa na kongresu, ki je izvolil 65-članski svet. Predsednik mu bo visoko-kvalificirani delavec tobačnega kombinata v Titogradu Milo Djurović, sekretar pa Radomir Rakočević.

Prejšnji teden se je v dvodnevni razpravi zvrstilo več kot 100 govornikov. Kljub temu pa je ostala neresena vrsta vprašanj, na katere so pričakovali odgovore od kongresa. Pozornemu poslušalcu ni mogla uiti dvojnost – delegati iz ene organizacije so branili svoje cene, drugi pa so kritizirali podražitve in potem se je seveda obrnilo.

Sicer pa je poročilo polno kritičnih tonov o nedelu, nedisciplini, neodgovornosti, malomarnosti pri gospodarjenju z družbenimi sredstvi, razbohoteni družbeni režiji, ki krepko pripomore k vse večjim izgubam. Med izubarji so celo kolektivi, ki jim načrta odmerjajo vlogo nosilcev družbenega razvoja. V Crni gori je bilo lani zaposlenih 100.000 delavcev in od teh jih 35.000 dela v organizacijah, ki ob zaključnem računu niti pozitivne ničle niso dosegle. Brez zaostrene odgovornosti tudi sprejeti sanacijski načrti ne bodo dosegli zalegli. Niti en izgubar namreč ni ostal brez sredstev za pokrivanje izgub. Družba je bila širokih rok celo do takšnih, ki niso sprejeli primernih sanacijskih programov.

Vse to zahteva kar najhitrše snemanje krink nespособnim in tistim, ki njihove napake prikrivajo. Zaradi njih delavci terjajo bolj energično akcijo svojih sindikatov. Ko so razčlenjevali učinkovitost kadrovske in cenovne politike ter politike pridobivanja in delitve dohodka, so premajhno dejavnost sindikatov še posebej poudarjali. Na teh pomembnih področjih, kjer bi moral

biti vpliv delavcev odločujoč, ga skorajda ni.

Zanašanje na dotacije

Črnogorsko gospodarstvo je prazdolženo, brez obratnih in naložbenih sredstev, brez deviz in novih delovnih mest. Kljub temu pa zmožljivosti ostajajo neizkoriščene. Dragiša Jakovljević, dosedanji predsednik črnogorskih sindikatov, se je krepko spotaknil ob tradicionalno črnogorsko zanašanje na dotacije iz razvitih republik in zveznih skladov. Zato je Jakovljević zahteval, naj vse sindikalne organizacije ugotovijo: kdo noče uvesti druge ali tretje izmene, kdo premalo izkorišča zmožljivosti, kdo noče zaposlovati pripravnikov, kdo (predvsem v turistično-gostinskih podjetjih) izkorišča sezono, kdo noče v pokoj in odstopiti mesta mladim solanom delavcem, kdo komu »rihta« honorarje...

V takšnem položaju bi bilo pravo čudo, če se v politični akciji črnogorskih sindikatov ne bi nič spremenilo. Na tem sindikalnem zborovanju so namreč kritični toni tako prevladali, da je neskočno frazarjenje mnoge že odplavilo od političnega dela. Jakovljević je to lepo povedal: »Vse, kar ni konkretno povedano, je fraza, za katero se skrivajo omahljivci.« Mnogi so celo opozorili, da sindikat ni več revolucionarna politična organizacija delavskega razreda.

Najbolj zdrave so bile na kongresu vendarle razprave o jugoslovanski razcepljenosti. O tem je slikovito govoril Milić Djuranović, delegat iz Danilovgrada:

»Prišli smo tako daleč, da bo kmalu vsaka občina izdajala posebne učbenike za svoje učence. Delitve so vzrok kosovskim dogodkom in nacionalističnim izpadom v Splitu in v mnogih drugih krajih. Razcepljenost naše domovine je poleg nacionalističnih pojavov rodila tudi ekonomsko in družbeno krizo, nestabilnost in zadolž-

nost, kar vse je požrlo večino dohodka.«

V cetinjski industriji gospodinjstev pripomočkov Obod so se lani obresti povečale za 311 odstotkov. Slobodan Borozan je povedal, da so dali za osebne dohodke 2,135 milijarde, za obresti pa 2,435 milijarde dinarjev. Zahteval je, naj bi nekatere dejavnosti dobile olajšave pri posojilih, ker specifičnost poslovanja določa različen koeficient obratnih sredstev.

Opozorilo rudarjev iz ivanogradskega premogovnika je pokazalo, kako neurejeni so nekateri odnosi v naši družbi. Miladin Cosović je vprašal, kako je mogoče, da rudar na površinskem kupu zasluži dvakrat več kot rudar pod zemljo, kot se to dogaja v črnogorskih premogovnikih. Prislunimo še Borivoju Djuroviću iz Nikšića: »Sindikat je izgubil veliko revolucionarnih lastnosti, ki so ga nekoč krasile. Postal je mirna, tiha organizacija, ki sme zgolj registrirati ogromne družbene probleme. Čeprav mu leže pred nosom je nemočen da bi jih razrešil.«

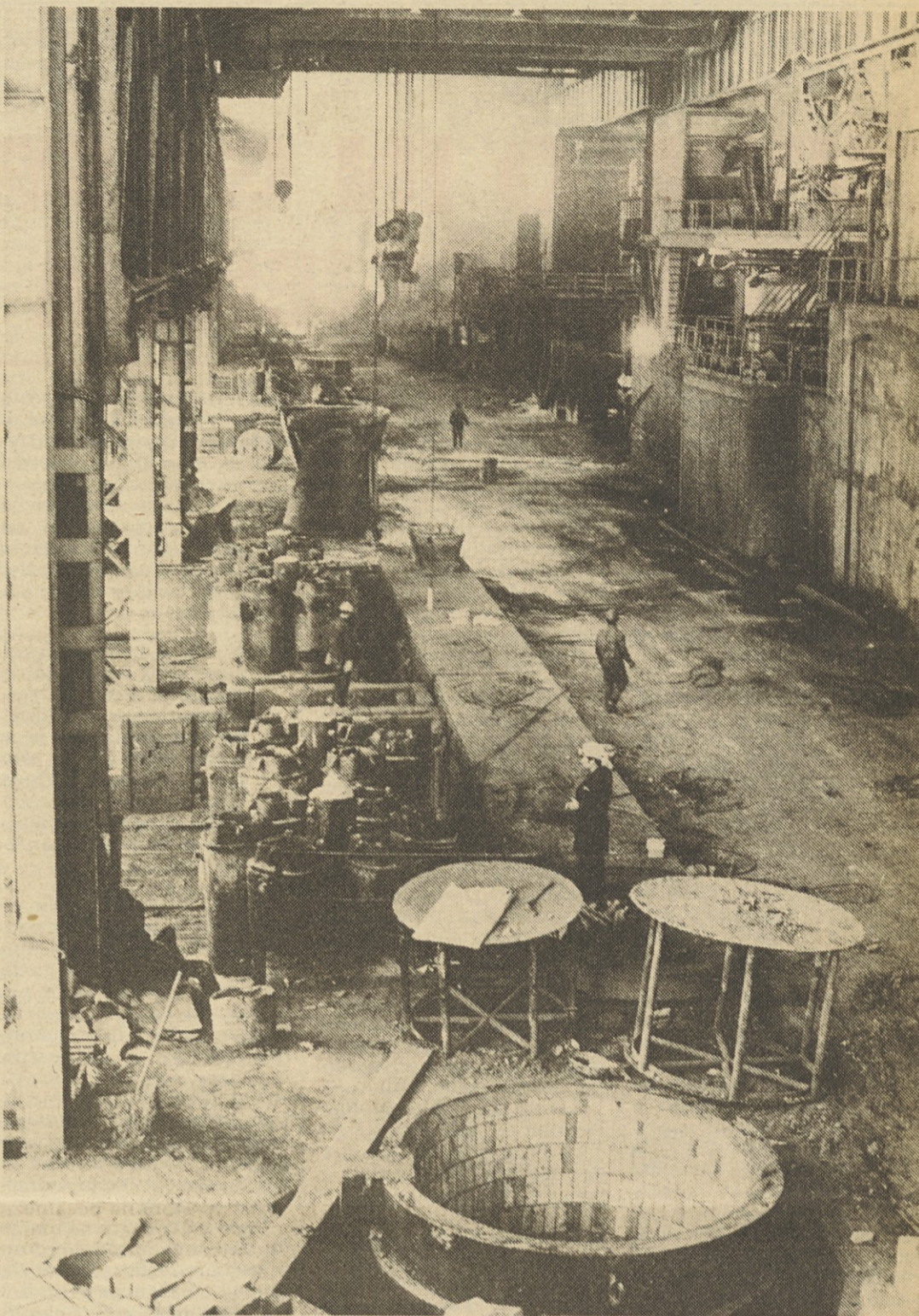
Zaposluje se samo v neproizvodnih dejavnostih. Za proizvodna dela namreč ni nobenih spodbud. Ljazoja Dzavit, tesar v gradbenem podjetju iz Ulcinja, je opozoril, da si sindikat za to sploh ne zmeni. Navedel je primer iz svojega kolektiva Primorje, kjer so zidarji in tesarji stari 46 let in več, mladi pa se za ta poklic ne zmenijo.

Topli obrok za vse dijake

Zagorka Vlahović je bila najostrejša razčlenjevalka položaja v izobraževanju. Menila je, da položaj delavca v tej dejavnosti ni človeka vreden: »Vse, kar otroci potrebujejo, je astronomsko drago. To je nedopustno in zahtevam, naj potrebščine za otroke prodajajo po dostopnih cenah in naj vsem dijakom na ozemlju Jugoslavije zagotovijo topli obrok.«

Znani revolucionar, narodni heroj in bivši predsednik jugoslovanskih sindikatov Svetozar Vukmanović-Tempo, je bil sicer le gost, vendar ni izpustil priložnosti in se je oglasil: »Tako v poročilu kot v vseh ostalih dokumentih piše »moramo, moramo...« Od vsega tega pa ne bo nič, dokler ne bomo spremenili odnosa v proizvodnji in produkcijskih odnosih sploh. Dolgoročne stabilizacije ne uresničujemo. Odgovorni tovariši pravijo, da smo njegovo prvo fazo uresničili. Vse pa strmo pada. Sprašujem – kam bomo šele padli, ko bomo izpolnili drugo fazo?! Vrniti se bomo morali k programu ZKJ, saj boljše listine še nismo imeli.«

Stanimir Božanić

Vladimir Bernetić (FK PZS Ljubljana): RIBIČA

Finski sindikat poziva delavce k štrajku

JEDRO SPORA JE DELOVNI ČAS

Finska sindikalna zveza FFC je svoje člane napotila v stavko, da bi tako podkrepila svoje zahteve za skrajšanje delovnega časa in zvišanje zaslužkov. Takšne sindikalne kampanje na Finskem niso doživeli že trideset let.

Poglavitna zahteva FFC je skrajšanje delovnega časa za 48 ur letno v obdobju 1987-1990, nakar naj bi uvedli 35-urni delovni teden. Vendar se združenje delodajalcev AFC tem zahtevam upira, češ da si Finska kaj takega ne more privoščiti in da bi zaradi tega trpela njena konkurenčnost v mednarodnem merilu. Delodajalci pa so pripravljeni s sindikati pogajati se o proučnejšem delovnem času.

Tudi glede ravni zaslužkov so med tarifnima partnerjema razlike v stališčih velike. Medtem ko sindikati zahtevajo zvišanje zaslužkov za 3,6 odstotka v tem in prihodnjem letu, delodajalci ponujajo največ enega ali 1,5 odstotka. Po izračunih finskega ministrstva za finance naj bi se realna kupna moč v tem letu brez kakršnega koli dviga zaslužkov narasla za 3,5 odstotka. Po eni strani je

vlada znižala davke na dohodek, da bi spodbudilo konjunkturo, po drugi strani pa so nižje cene nafte omogočile, da bodo maloprodajne cene letos zrasle le za 1 odstotek – seveda če se bodo tarifna pogajanja končala v korist nižje stopnje inflacije.

Napovedane stavke bi najbolj škodovale izvozni industriji, ladjedelstvu in transportnim dejavnostim. Stavk naj bi se udeležil vsak četrti član sindikatov, če seveda medtem ne bo prišlo do pomiritve oziroma do uspešnega vladnega posega, ki ga socialnodemokratski predsednik vlade Kalevi Sorsa že napoveduje.

Socialni nemiri grozijo Finski v trenutku, ko izvoz zastaja, naložbe pa se povečujejo le za 1,5 odstotka, kar je za polovico manj kot v minulem letu.

Finančno ministrstvo se boji, da bi se utegnile možnosti povečanja porabe izničiti z rastjo uvoza in potovanj v tujino. To bi plačilno bilanco le dodatno obremenilo. Namesto tega bi morali omejevati posojila in spodbujati prebivalstvo k varčevanju. Finančno ministrstvo zato graja vlado, češ da vodi

ekspanzivno proračunsko politiko, ki je povzročila, da se bodo državni izdatki letos povečali za 3,5 odstotka, da so se potrebe po financiranju podvojile in da znašajo že poldrugi odstotek bruto družbenega proizvoda.

Pri trgovanju s Sovjetsko zvezo nižji tečaj dolarja in nižje cene nafte Finski niso v prid, ker namreč SZ Finski dobavlja predvsem nafto in zemeljski plin v okviru blagovne menjave, ki mora biti izenačena, in to po neznižanih cenah.

Tudi trgovinska menjava z Zahodom kljub predvideni rasti za 2 do 3 odstotke po vsem videzu ne bo izpolnila pričakovanj, ker so možnosti prodaje celuloze in papirja kot poglavitnega finskega izvoznega blaga letos slabše kot lani, manj obetaven pa je tudi izvoz izdelkov kovinskopredelovalne industrije.

Glede nato bi bile, po besedah predsednika industrijskega združenja Tima Relanderja, kakršne koli prekinitev dela nezaželena. Izguba tržnih deležev bi bila zato še večja, možnosti za dvig delavskih zaslužkov pa vse manjše.

N. Ž.

A

aktualna tema

36

Kako naprej

Povod: ...

...

...

...
Delavska enotnost

Cena 685 din

PRAVKAR IZŠLO!

Dr. Janez Šinkovec, sodnik Vrhovnega sodišča SR Slovenije, profesor na Pravni fakulteti v Ljubljani in član RS Zveze sindikatov Slovenije

ŽIVIMO IN GOSPODARIMO Z NAMIŠLJENIM DOHODKOM

● V kritični analizi delovanja političnega sistema socialističnega samoupravljanja je razgrnjena cela pahljača vprašanj, ki ovirajo v ustavi zapisani družbenoekonomski položaj in vlogo delavca v našem sistemu. Temeljno vprašanje je delavčev položaj v družbeni reprodukciji!?

Janez Šinkovec: »Seveda, kajti jasno je, da ima tisti, ki obvladuje družbeno reprodukcijo v svojih rokah vse vzvode za odločanje. Pri nas bi morali biti to delavci, organizirani v sistemu združenega dela, vendar se stvari prepočasno spreminjajo, splošna poraba še vedno zajema občutno preveč novoustanovljenih vrednosti. Organizacijam združenega dela bi morali zagotoviti sposobnost za enostavno in razširjeno reprodukcijo. Ker pa družbena sredstva niso realno ocenjena (osnova amortizacije), ker tudi nimamo realne stopnje amortizacije, je dohodek fiktiven in v precejšnji meri izkrivljen. Na takem »dohodku« temeljita splošna in skupna poraba, na takem se sprejemajo odločitve in to je najbrž zares problematično. V sodobnih družbah pojem amortizacije razširjajo, vanjo vključujejo že akumulacijo...«

● Kako to »prelomiti« v naših družbenih razmerah?

Janez Šinkovec: »V kritični analizi političnega sistema je dan poudarek sistemu odločanja: odločajo naj tisti, ki bodo nosili posledice za odločitve, odločitve pa naj sprejemajo na podlagi strokovnih in znanstvenih dognanj. V analizi je rečeno, da je treba spravi skupno in splošno porabo v ustavne okvire, kar z drugimi besedami pomeni, da morajo biti davki in prispevki v sorazmerju z materialno sposobnostjo gospodarskih subjektov. Od tod tudi veliko razmišljanje o tem, naj bi bila osnova za davke in prispevke vrednost osnovnih in obratnih sredstev, s čimer bi delavce spodbudili za čim uspešnejše gospodarjenje, kajti več kot bi ustvarili, več bi lahko ohranili za osebno in skupno porabo ter za razširitev materialne podlage svojega in družbenega dela.«

● O statusnih vprašanjih v združenem delu in njegovem organiziranju je bilo v razpravi precej govora. Predlaganih je tudi več sprememb tako imenovanih sistemskih zakonov. Ste bili o teh vprašanjih v pripravi kritične analize enotnega mnenja?

Janez Šinkovec: »Zamisli, da moramo okrepi vlogo delovne organizacije in s tem opredeliti tudi njen skupni interes, ki se mu delavci v tozidih morajo podrežati in ga spoštovati, je bila soglasno sprejeta. Doslej ve-

ljavni vezani mandat na ravni delovne organizacije je doživel grajo, analiza pa daje rešitve, kako urejati notranje odnose v delovni organizaciji. Ko pride do spora med tozidi, naj bi o njem odločala notranja arbitraža, kar je zagotovo bolje, kot če bi v takih primerih odločali z dvotretjinsko večino delavcev v delovni organizaciji.

Precej pomislekov je bilo o predlogu, da bi na ravni federacije sprejemali družbene dogovore o skupnih merilih za oblikovanje tozidov in delovnih organizacij za vse dejavnosti. Danes smo priče hitrim spremembam v tehniki in tehnologiji, hitro se spreminjajo državni in meddržavni ukrepi in gospodarstvo mora biti sposobno hitrega prilagajanja. Zato pravne norme ne bi smele ovirati številnih in različnih kombinacij v organiziranosti, ki jih narekujejo tehnološka in ekonomska gibanja. Preobsežno normiranje bi zagotovo onemogočilo takšno prilagodljivost.

Ravno tako lahko naštejemo obilico razlogov, ki govorijo proti oblikovanju tozidov na ravni federacije, še posebej, če ti niso »postavljeni« na načelih gospodarske učinkovitosti. Sozdi, ki so izjemno veliki, v bistvu pomenijo monopolne organizacije in zanikajo tržno blagovno proizvodnjo. Pomisleki pa so bili tudi glede »posebnih programov« ob katerih naj bi se združevali določeni gospodarski osebki z državno in siceršnje podporo (davki, prispevki, carine), kajti če hočemo, da bo jugoslovanski trg deloval enotno, tedaj morajo za to biti izpolnjeni nekateri pogoji. Med njimi je zagotovo ta, da so vsi osebki enakovredni in da imajo enake obveznosti in pravice.«

● Zlasti v prvem delu kritične analize je moč opaziti ostro kritiko dosedanjega odločanja o sredstvih družbene reprodukcije. Dejavniki zunaj združenega dela imajo škarje in platno v svojih rokah, pa še tesno so prepletene niti med njimi in poslovnimi organi. Zato se zmeraj pojavlja vprašanje o razmerju med ekonomijo in politiko?

Janez Šinkovec: »Bistvo razmerja med ekonomijo in politiko je v vprašanju, kdo zajema in kdo odloča o novoustanovljenih vrednostih, kar sem že povedal. Pri tem je pomembno, ali tisti, ki sprejemajo odločitve, nosijo tudi posledice, vendar so jih doslej nosili le delavci, ne pa neformalne skupine, ki so se oblikovale na različnih ravneh v družbenopolitičnih organizacijah, v družbenopolitičnih skupnostih in v bankah ter njihovih vodstvih, kar kaže seveda na veliko okvaro našega sistema. Kritična analiza »preprečuje« posege neformalnih skupin v odločanje o novoustanovljenih vrednostih ter nakazuje smeri uveljavljanja odgovor-

nosti tudi nosilcev javnih funkcij. Razdelati bi morali merila za glasovanje o razrešitvi, o odpoklicu, zaupnici in ostavki. Ljudje grajajo v glavnem to, da se uveljavlja odgovornost predvsem na obrobni področjih družbenega in gospodarskega življenja, v središču pa ne posega.«

● Že v pripravah separatov in tudi sedanje listine o kritični razčlembi našega političnega sistema, ki je v javni razpravi, je bilo zaznati različne razloge naše zasnove federacije, ki ji nekateri pripisujejo lastnosti konfederacije...?

Janez Šinkovec: »Na to vprašanje je težko odgovoriti na kratko. Vendar mislim, da so nekateri iskali glede na konsenz republik in pokrajin, ki je potreben za sprejem nekaterih pomembnih zakonov, v tem potrditev svoje teze, da Jugoslavija deluje kot konfederacija. Po njihovo naj bi bili ti zakoni neke vrste meddržavne pogodbe, kar bojda vodi v nezmožnost delovanja države kot sistema.

Naša federativna oblika je res posebna, vendar to izvira iz večnarodne skupnosti, temeljno načelo pa je enakopravnost narodov in narodnosti. Konsenz ustavno zamišljeno delovanje federacije ne onemogoča delovanja Jugoslavije kot enotnega sistema, saj imamo navsezadnje v ustavi SFRJ vgrajene obrambne mehanizme, če ne pride do soglasja za sprejem zakonov ali drugih aktov, ki so nujni. Zato ni prav nobenega razloga, da bi konsenz ukiniteli, držati pa se moramo ustavnih okvirjev zanj, tako kot doslej.«

● S tem v zvezi je verjetno odveč vprašanje, ali je primarno razredno ali nacionalno?

Janez Šinkovec: Tako je. Toda nekateri vse bolj ponujajo tezo, da je nacionalnost preživeta, nazadnjaška stvar, in da bi moralo biti v socialistični družbi primarno razredno. Tako postavljati stvari je skrajno problematično, saj ne gre za dvoje nasprotujočih si stvari, temveč za dialektično celoto. Delavski razred je vedno sestavni del določenega naroda, in povezan z interesi tega naroda, vsebuje pa tudi sestavine internacionalizma in s tem povezane solidarnosti. Naroda ne pojmujejo zgolj kot jezikovno, zgodovinsko, kulturno in ozemeljsko tvorbo, je tudi gospodarski subjekt, kajti gospodarstvo o narodu kot družbeni nadstavbi brez njegove materialne osnove, je čisti nesmisel. Zato govoriti o tem, da je nacionalno manj pomembno, sekundarno, pomeni zanikanje stvarnega, uvajanje fikcije v sistem in biti slep za to, kar se dogaja v svetu.«

● Potemtakem je tudi zamisel o zboru združenega dela na zvezni ravni skrajno poeno-

stavljenost razlaganje vloge delavskega razreda?

Janez Šinkovec: »Točno. Kaj pa je delavski razred!? So to le neposredni proizvajalci v materialni proizvodnji, kot menijo nekateri, ali pa je pojem delavskega razreda danes širši! To so po mojem prepričanju vsi tisti, ki ustvarjajo novo vrednost, ki delajo, kajti velik prispevek k razvoju družbe in ustvarjanju nove vrednosti dajejo tudi znanost, raziskovanje, družbene dejavnosti in drugo. O zveznem zboru se na veliko pleteniči, češ da je to zbor politične birokracije, vendar je bila po sedanjem zakonu najmanj polovica delegatov iz združenega dela, po novem pa naj bi jih bilo dve tretjini. S tem se prav gotovo zagotavlja interes proizvodnje, ki ustvarja novo vrednost skupaj z vsem družbenim delom in tudi občinski in republiški zbori združenega dela bodo imeli večji vpliv na odločitve o pogojih za poslovanje in o porabi.

Oblikovanje dodatnega zbora ne bi pripomoglo k večji učinkovitosti zvezne skupščine. Takšni predlogi kažejo le vero v vsemočnost ustanov, organov, norm, ne prispevajo pa ničesar k učinkovitosti sistema, kar se je zelo nazorno pokazalo tudi v razpravah o pravem sistemu.«

zacije, čemur pri nas ustreza tozd. Seveda takšen tozd, ki je organiziran skladno s 320. členom zakona o združenem delu, ne pa umetno ustvarjeni tozd.

Vedeti pa moramo, razumeti in tako tudi ravnati, da je treba v vsakem poslovnem sodelovanju – ne glede na obliko organiziranosti – spoštovati skupni interes, do katerega se morajo vsi subjekti opredeliti in se mu podrediti. Za nas so to samoupravni sporazumi o združenju in skupni planski akti. Nekaj podobnega velja tudi za lokalne samoupravne skupnosti, ki morajo združevati ljudi glede na njihove interese, kajti velike skupnosti bi zavrle vsakršno motiviranost.«

● Nekajkrat ste omenili motiviranost. Nanko v zadnjem času še posebej opozarjajo ekonomisti; kaj vi kot pravnik menite o tem?

Janez Šinkovec: »Vsako človekovo dejanje je motivirano. To pa velja tudi za gospodarske in druge organizacije. Na sedanji stopnji družbenega razvoja je motivacija pretežno materialne narave in zato je zgolj sklicevanje na visoko družbeno zavest za odločitve neustrezno. Vse družbene subjekte je treba spodbuditi za to, da bodo ravnali skladno z družbenimi cilji. To je mogoče doseči z davčno politiko, kreditno, razvojno itd., ne pa z represijo in sankcijami.

Zato je nesmiselno iskati vzroke za sedanje stanje v naši družbi v kriminalnem ravnanju, kajti vsaka družba ima marginalno kriminalno populacijo. Torej: z izrekanjem sankcij posegamo le v obrobje družbe. Rešitev v družbi je v motivaciji vseh družbenih dejavnikov s pozitivnimi sankcijami, s spodbujanjem, nagrajevanjem... Temu bi se moralo prilagoditi tudi naše pravo, ki ima premalo pozitivnih sankcij; negativne in še posebej kazenske pravne sankcije pa bi lahko uporabljali tedaj, ko je resno ogrožena dobrina.

Najprej nam mora biti v družbi jasno, da nas iz sedanjih zagat lahko izvlečejo le resno delo in sposobnost slediti hitremu razvoju v svetu. Tradicionalizem je treba opustiti in razmahniti inventivnost na vseh področjih, kar moramo spodbujati in ustrezno nagrajevati. Minuli kongres slovenskih sindikatov je v tem smislu lahko pomemben korak naprej, saj je poudaril potrebo po drugačni gospodarski filozofiji in tudi drugačnem vrednotenju ustvarjalnega dela. Če se ne bomo pravi čas zavedli, kje smo, in če ne bomo zares spodbudili vseh ustvarjalnih sil v naši družbi za korak naprej, se bomo znašli na robu svetovnega razvoja, kar bi bilo usodno za naš položaj v svetu in tudi za osebni in skupni položaj vsakega izmed nas.«

Marjan Horvat

Z računalnikom hitreje do podatkov

DOBIŠ TOLIKO, KOT ZNAŠ ZAHTEVATI

V novinarski sobi na 11. kongresu Zveze sindikatov Slovenije sta bila dva televizijska. Po tiskovni konferenci smo na ekranu lahko prebrali: »GLAVNI MENU A – Udeleženci kongresa B – Obdelava tekstov C – Volitve D – Obvestila delegatov, Konec (RETURN)«.

Seveda ni šlo za kulinarično ponudbo, pač pa za glavne obdelave računalniško vodenega informacijskega sistema, ki ga je za kongres slovenskih sindikatov postavila Iskra Delta.

»Naša delovna organizacija se je odločila za sodobno obdelavo informacij, da bi delegati in novinarji na kongresu čim bolj obveščeni in da bi porabili čim manj papirja,« je povedal direktor Iskre Delte Janez Škrubej na novinarski konferenci dan pred kongresom. Rekel je tudi: »Delegati se bodo med seboj lažje našli, točno bo navedeno, kje kdo sedi in v katerem hotelu biva,« kar je zvenelo kar malo orwellovsko.

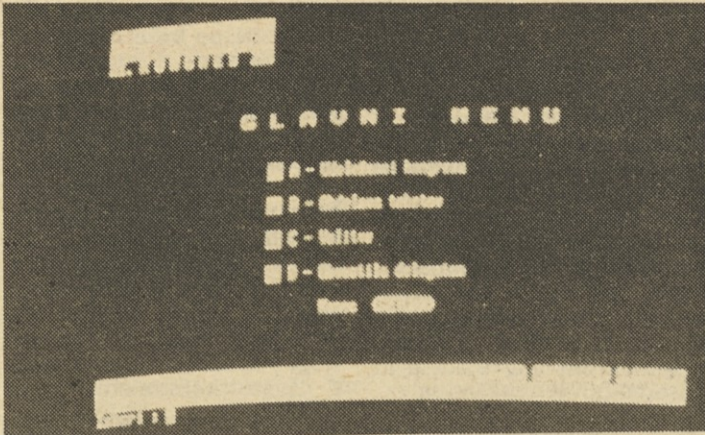
Po tiskovni konferenci pa sem ga vprašal, ali pričakuje Iskra Delta od teh programov tudi kakšne koristi, ali jih bodo morda lahko uporabljali tudi za druge namene.

»Za sindikalni kongres smo pripravili zelo dobre obdelave, ki so primerne za vse kongresne centre,« iz vse vlečki iz njih pa pridejo v poštev tudi za druge uporabnike, na primer za novinarje. Nekateri podatki imajo tudi splošno uporabnost – tako na primer pričakujemo, da bo marsikateri ozd zahteval podobno kadrovske evidencije zaposlenih,« je odvrnil Škrubej in dodal: »To je darilo, obenem pa zanimiva rešitev, do katere drugače ne bi prišlo, saj ne bi bilo časa razviti teh programov. Ker nas je priganjal čas, smo vse potrebne obdelave napisali v rekordno kratkem času.«

Povejmo, da so deltovci v treh mesecih posebej za kongres razvili 30 aplikativnih programov. (Ekipo Delte je vodil projektant Milan Jamnikar.) Zgovoren je tudi podatek, da so ti aplikativni programi skupaj s sistemskimi programi, ki so potrebni, da računalnik sploh deluje, zasedli kar 6,15 megabytov spomina.

Vsi podatki in gradiva, ki so jih med 11. kongresom obdelovali na računalniku, so zasedli 120 megabytov spomina, se pravi niti enega polnega od treh 160 megabytnih diskov, ki so jih imeli v sistemu. Vendar pa to ni vse, kar je bilo na kongresu povedanega. Mnogi razpravljalci (gotovo precej več kot polovica), so imeli razprave natipkane in so jih kopirali, tako da z njimi niso obremenjevali računalnika. Tako so prihranili čas za vnašanje gradiva najbrž zlahka prezečili. Pač pa so se pod navalom kongresnih razprav pokvarili trije od štirih koptirnih strojev v Ljubljanski banki, ki pa so jih na srečo hitro popravili, tako da so vsa gradiva prihajala res hitro. In bile so jih cele gore.

Novinarji smo seveda glavni porabniki teh besedil, zato sem vprašal dva prekaljena sodelavca, ali sta v

praksi opazila učinke elektronske pomoči.

»Kako da ne,« je odvrnil Zoran Odič, dopisnik Oslobođenja, »magnetogrami so bili narejeni praktično takoj, ko je delegat končal razpravo. Tako hitro še ni šlo na nobenem kongresu, s katerega sem poročal.« Ali natančneje: Od delavcev iz sindikalnega odbora za informiranje sem dobil podatek, da je od konca razprave pa do trenutka, ko je iz enega od treh tiskalnikov prišel tekst, minilo povprečno 30 minut.

Prav navdušena nad računalnikom pa so bila dekleta, ki so vnašala gradivo – vsaj večina od njih. Delo v strojepisnici oziroma na videoterminalih sta vodili Anica Štancar in Jadranka Kavčič, ki sta delili trakove dekletom za videoterminali. Za vnašanje besedil so imeli devet videoterminalov in prav toliko deklet je v konici tudi delalo. Vnaprej pripravljene besede so vnesle v spomin, in če je govornik nato še kaj dodal, so vnesle v besedilo le dodatke.

Povejmo še, da so deltovci posebej priredili programe

Nekam boječe so strojepiske prvič vstopile v kongresni računalniški center.

Trojica, ki je vodila delo pri vnašanju besedil v računalnik: Jadranka Kavčič, Anica Štancar in Alojz Černe.

za urejanje teksta, in sicer tako, da so zmanjšali število terminalskih ukazov na minimum. S tako skraćeno aplikacijo so dosegli enostavnost (za uporabo je bilo potrebnega manj znanja), pa tudi hitrost in enotno obliko (na vsaki strani enako število vrstic, enak način razvrščanja besedila in preskokov na novo stran, enak način oštevilčenja strani).

Za dekleta, ki so vnašala besedila, je Delta prej pripravila deset ur seminarja v svojih prostorih, v sredo in četrtek pa so še kakih 10 ur vadila v Cankarjevem domu.

To usposabljanje je vodil Alojz Černe, ki je bil z ekipo tudi ves čas kongresa, saj je upravljal terminal za nadzor tiskanja.

»Računalniški terminal ima to veliko prednost, da z lahkoto popravi vsako napako, medtem ko je treba s pisalnim strojem tipkati stran še enkrat,« je povedala Alenka Gajski. »Vnašanje je z nekaj vaje prav tako hitro kot s pisalnim strojem. Res ni bilo nobenih težav, saj imajo terminali, s katerimi smo delale, na tipkovnicah enak razpored črk kot pisalni stroji,

le nekateri znaki – na primer dvopičje in podobno, so razporejeni drugače, toda te znake ima tudi vsak pisalni stroj nekoliko drugače razvrščene.«

Največ pa pove podatek; da so na prejšnjem sindikalnem kongresu dekleta v strojepisnici in razmnoževalnici delala do treh zjutraj, v četrtek pa so končala vnašanje razprav s komisij ob devetih, razmnoževal je računalnik.

Precej pikrih pripomb pa je računalnik požrl ob volitvah, ko so morali delegati na dodaten polurni odmor, ker so podatki kasnili.

»Mi smo prej naredili preizkus in ugotovili, da lahko vse podatke vnesemo v računalnik v 30 minutah. Vzeli smo še 15 minut rezerve in predvideli za volitve tričetrt ure časa. Tudi ves postopek smo natančno predvideli in rekli: »Nič ne računajte na pamet, samo vnašajte podatke! Računalnik bo stroj.« Volilne komisije pa so najprej razvrstile listke po kupčkih: neveljavne glasovnice, veljavne glasovnice itd. To pa je trajalo nekaj časa, je povedal Milan Jamnikar.

Skratka, način dela ni bil prilagojen računalniku.

To je gotovo problem pri uvajanju avtomatske obdelave podatkov. Računalnik ima svojo logiko in svoje vnaprej predvidene poti. Hitri in uporaben je, če ga poznaš – če ga ne razumeš, je neroden in neprijazen.

O tem sva govorila z Jožetom Klofutajem, ki je na sindikatu skrbel za računalniško informatiko in za sodelovanje z Delto. Že pred kongresom mi je rekel: »Od Delte smo dobili v glavnem vse, kar smo se dogovorili. Toda tik pred zdajci so se pojavili nekateri, ki so prej stali ob strani, z zahtevami, ki jim jih mi zdaj ne moremo dati. Če bi nam svoje zahteve dali pravočasno, bi Delta lahko naredila potrebne obdelave.«

Zato pravijo, da se računalniku ne sme reči elektronski možgani. To je v bistvu neumen stroj, ki mu je treba vse delovne postopke predpisati vnaprej in se jih potem natančno držati. Toda hitrost, s katero potem računalnik na vnaprej predvidene načine obdeluje podatke, in množica gradiva, ki ga obvlada, sta osupljivi.

Sistem Delta, katerega srce je bil računalnik delta 4850 z 4 MB spomina, je vse kongresne dni tekkel brez nape. Same obdelave pa bodo deltovci še dopolnjevali. V pogovoru po kongresu so mi povedali, da razmišljajo predvsem v dveh smereh:

- O poenostavitvah obdelave o udeležencih, da bi popešili delo na recepciji, ne da bi kakorkoli okrnili banko podatkov.

- O tem, da bi bilo prek ekrana dobro posredovati podatke o razpravljalcih in pod kakšnimi šiframi je možno dobiti besedila njihovih razprav. Tehnično to ni, kot pravijo, noben problem, le da tega niso predvideli in tako so se nekateri novinarji kot smo slišali, upravičeno pritoževali, da gradivo ni dovolj pregledno.

Nasploh so ekranska obvestila na kongresu zelo malo uporabljali. V glavnem smo gledali spored kulturnih predstav v kongresnih dneh ali pa »Iskra Delta vam želi uspešen dan!« Največ odobravanja pa je bilo, ko se je na ekranu pojavilo obvestilo, da je Križaj dobil slalomsko tekmo v Bromontu. Tako je kongresni računalniški sistem obveščal udeležence kongresa tudi o dogajanju po svetu.

Lojze Javornik

Računalniški pregled kongresnega izrazoslovja

Vse razprave, resolucija in poročila, ki so jih med 11. kongresom ZSS vnesli v računalnik, so imele 82.000 besed. Toda ne mislite, da je to vse, kar je bilo izrečenega v teh dveh kongresnih dneh. Nekateri delegati so svoje razprave, potem ko so jih prebrali, tudi oddali v pisni obliki in teh razprav niso vnesli v spomin.

Omenjeni stavki so sestavljeni iz 648.947 črk in znakov za ločila. Pika je uporabljena 4.406 krat – a, prosim, ne hitite zdaj računati, koliko besed šteje povprečni kongresni stavek, ker nisem uspel dobiti podatka, kolikokrat so tipkarice pritisnile klicaj ali vprašaj!

Pač pa je zabeležen podatek, da je bila najdaljša beseda dolga 24 znakov. Kar spoštljivo dolga beseda, če se spomnimo, da ima sedemzložna »družbenoekonomski« le 17 črk.

Najpogostejša črka na kongresu je bila A (54.170-krat), sledijo samoglasniki E, O in I, nato N kot prvi soglasnik (39.287 krat), za njim R, medtem ko je U kot najmanj pogost samoglasnik šele na 17. mestu. Na repu uporabljenih črk sta C (vedno na koncu besede) in Y – oba po trikrat.

Najpogostejša beseda je bila veznik in (3.882), sledi v.. Nasploh je običajno, da so vezniki in predlogi v tekstih na prvih mestih. Je kot pomožni glagol je na četrtem mestu – takoj za da in pred za. So pa je na desetem mestu, takoj za pa in pred ne in bi.

Na šestnajstem mestu je beseda dela – izrečena krepko čez petstokrat. Toda na kongresu seveda niso naredili kompleksne besedne analize, pa ni jasno, kaj se tu pravzaprav skriva. Dela je lahko glagol v tretji osebi ednine, a bolj verjetno se zdi, da si je tako visok delež v kongresnih razpravah ta beseda priborila, ker nastopa v temeljnih, sestavljenih in sploh organizacijah združenega dela.

Takoj za dela je na 17. mestu 527 – krat omenjena beseda sindikatov. Konec koncev je bil to vendar kongres Zveze sindikatov.

Poglejmo še nekaj podatkov!

Delegati so 94-krat rekli mislim in 89-krat predlagam.

Tovariši so bili izrečeni 101-krat in tovarišice so jim skoraj enakopravne, saj so se govornice in govorniki obrnili nanje 97-krat.

Nihče je čudna beseda. Pojavila se je 35-krat, od tega pa le štirikrat v sklopu raznih izjav (kot na primer: »Mislim, da nihče ne more imeti vloge cenzure razprav.« Preostalih enaintridesetkrat se je nihče pojavljala na glasovanjih (kot na primer: »Kdor je za, naj dvigne roko! Se je kdo vzdrljal, je kdo proti? Nihče, hvala lepa!«). To kaže na veliko enotnost.

Morda se primer te enotnosti. Spet nekaj tipičnih besed: treba je bila izrečena 72-krat, morali 73-krat, potrebno 100-krat, toda daleč najpogostejša tovrstna beseda je bila prva oseba množine: moramo – torej vsi skupaj, enotno.

Odgovornost je bila izrečena 52-krat, ali ni čudno, da je bilo uveljavljanje le 44-krat? No, še slabše se je odrezalo delovanje, omenjeno le 37-krat – prav tolikokrat kot delavec. Delo pa je bilo omenjeno skoraj 200-krat in naloge 88-krat.

Torej bi lahko govorili, da je bil kongres zelo delovno naravnani. A zamislite se še nad naslednjim podatkom, ki ga je tudi izbrskal računalnik: Pravice so razpravljali izrekli 29-krat, pa še 27-krat pravice; dolžnosti pa so izrekli le 6-krat, 9-krat pa so omenili dolžnosti.

Naj še enkrat ponovim, da to ni kompleksna analiza besedila, zato te podatke jemljite v rezervo. Toda, da pri nas več govorimo o pravicah kot o dolžnostih, smo vedeli tudi že prej, mar ne?

L. J.

Delo volilnih komisij za terminali – na levi je Jože Klofutur.

Kriza zastira končni cilj naše poti

KOMUNIZEM - STVARNOST ALI UTOPIJA

Priljublja Vinko Blatnik

Razredno-socialna sestava članstva zveze komunistov je za njeno povezanost z delavskim razredom in njeno revolucionarno usmerjenost in s tem tudi za njeno privrženost ideji komunizma tako pomembna zato, ker je kot vsako politično gibanje tudi zveza komunistov v svojem bistvu socialno, razredno gibanje, torej organizirana politična sila, ki se bojuje za uresničenje današnjih in dolgoročnih interesov določenega družbenega sloja oziroma razreda, v našem primeru delavskega. Iz tega potem izhaja, da je stvarna podlaga idejne usmerjenosti in enotnosti zveze komunistov predvsem v enotnosti socialnih interesov njenega članstva oziroma socialne baze, iz katere članstvo izhaja. Šele ko je ta pogoj v največji možni meri izpolnjen, lahko tudi komunistična zavest kot subjektivni dejavnik odigra svojo pomembno povezovalno vlogo pri ustvarjanju idejne enotnosti in družbene učinkovitosti komunističnega gibanja. Zveza komunistov potemtakem ne more biti nekakšna razsvetljena komunistična elita, ki jo sestavljajo najnaprednejši in najbolj razgledani ljudje iz vseh družbenih slojev in ki se napaja iz marksistične, komunistične ideologije kot takšne in uresničuje nekakšne nadrazredne, splošne ljudske interese, ki bi jih bilo mogoče označiti tudi za skupni interes delavskega razreda. Takšno komunistično gibanje namreč sploh ne more obstajati, ali pa ni tisto, za kar se razglasa.

Bistveni pogoj za idejno enotnost in družbeno učinkovitost Zveze komunistov je potemtakem njena zakoreninjenost v socialni bazi in njenih avtentičnih interesih. Ta baza je ves sodoben delavski razred oziroma vsi njegovi sloji. Takšen delavski razred pa je zelo raznolika socialna skupnost z množstvom skupnih, pa tudi nasprotujočih si interesov. Zato mora biti Zveza komunistov še zlasti zako-

reninjena v osnovnih slojih proizvodnih delavcev, ki sestavljajo približno 64 odstotkov vseh zaposlenih v družbenem sektorju. To so delavci - neposredni proizvajalci, ki s svojim proizvodnim delom neposredno ustvarjajo novo vrednost in navsezadnje reproducirajo celotno družbeno delo. Vendar so ti delavci kljub velikemu družbenemu, gmojnemu in kulturnemu napredku vsega delavskega razreda v mnogočem še vedno v meznem položaju, obremenjeni z meznim miselnostjo in torej še daleč od svoje resnične socialne osvoboditve. Zato se prav ti delavci, ne glede na to, koliko se tega zavedajo in znajo to izraziti, še po svojem stvarnem proizvodnem in socialnem položaju bolj od vseh drugih delavskih slojev zavzemajo za uspešno uveljavljanje socialističnega samoupravljanja in tudi za uresničenje brezrazredne komunistične družbe, torej za popolno osvoboditev dela in delavca ter odpravo izkoriščanja človeka po človeku.

Delo je temeljna človeška in družbena vrednota

Vse to je nedvomno odločilno vplivalo na tretji del osnutka resolucije za 10. kongres ZKS (ki govori o moralnih vrednotah naše družbe), kjer piše:

«Današnje razmere niso takšne, da bi moral komunist nenehno postavljati na kocko svoje življenje, da bi se moral do konca žrtvovati in izgoreti. Toda osebna nesebičnost, požrtvovalnost, poštenost in na prvem mestu zvestoba in odgovornost do vrednot in ciljev delavskega gibanja in socialistične revolucije so tudi danes temeljni moralnega lika komunista. Današnji čas zahteva hkrati tudi oblikovanje novih lastnosti in vrednot. Takšna vrednota vse bolj postaja ustvarjalno, inovativno, visokoproduktivno delo, združeno z znanjem, hkrati pa preže-

to z globoko socialistično zavestjo, da je kakršnokoli prilaščanje sadov tujega dela brez lastnega delovnega prispevka... nezdružljivo s častjo in etiko samoupravne socialistične družbe. Prav komunisti moramo biti s svojim osebnim zgledom in ravnanjem nosilci te zavesti. Na današnji stopnji gospodarskega in tehnološkega razvoja je potrebno in bo še dolgo potrebno tudi veliko težaškega, rutinskega, duševnega in telesnega dela, ki pa prav tako skriva v sebi še mnoge neizrabljene možnosti množične inovativne dejavnosti za tehnološke, organizacijske in druge izboljšave. Delavsko gibanje si je v vsej svoji zgodovini prizadevalo uveljavljati delo kot eno temeljnih družbenih in človeških vrednot, seveda ne kot suženjsko, tlačansko ali mezno, »odtuje-no« delo, temveč kot delo, osvobojeno vseh izkoriščevalskih razrednih odnosov, delo kot najgloblja človekova potreba, v kateri se človek potrjuje kot človek, v kateri razvija vse svoje ustvarjalne sile in sposobnosti. Takšno delo, predvsem pa ustvarjanje možnosti in odnosov, v katerih bi bilo delo vsakega človeka lahko ustvarjalno, doživljeno kot najgloblja človekova potreba in ne le kot sredstvo za zadovoljevanje drugih njegovih potreb, ni le daljni cilj našega družbenega razvoja, temveč je in mora biti že danes najpomembnejša družbena vrednota, ki jo skušamo doseči, in kot vrednota tudi eden bistvenih ciljev vrednostne strategije Zveze komunistov.»

Če bo torej Zveza komunistov zares zakoreninjena med proizvodnimi delavci in če bo uspešno uveljavljala njihove družbene interese, potem bo zanesljivo zakoreninjena tudi v celotnem, najširšem pojmovnem delavskem razredu in bo uspešno uresničevala tudi njegova skupna današnja in dolgoročna hotenja. Od tod tolikšen pomen zagotavljanja delavske večine oziroma čim-

večjega vpliva delavcev - neposrednih proizvajalcev v Zvezi komunistov za krepitev njene razredne, komunistične usmerjenosti. In nasprotno, če bi se v Zvezi komunistov še naprej slabil vpliv delavcev - neposrednih proizvajalcev, krepil pa vpliv nekakšnih srednjih slojev, potem bo njena revolucionarna usmerjenost zmerom bolj bledela in sčasoma povsem usahnila.

Bojte se čvekačev!

Delavsko gibanje je bilo že v prvih obdobjih svojega boja za pravičnejšo družbeno ureditev prežeto z občečloveškimi ideali kot so: poštenost, človečnost, demokratičnost... Tik pred svojim vojaškim zlomom je Pariška komuna takole poklicala ljudstvo na pomoč:

DRŽAVLJANI!
Naše poslanstvo je končano; svoja mesta v vaši mestni hiši bomo odstopili vašim novim izvoljencem, vašim rednim mandatarjem.

S pomočjo vašega patriotizma in vaše vdanosti smo lahko pripeljali h kraju težko početje, ki smo se ga lotili v vašem imenu. Hvala vam za vztrajno pomoč; solidarnost ni več prazna beseda; rešitev republike je zdaj zagotovljena. Če imajo naši nasveti kako težo pri vaših odločitvah, potem dopustite vašim najvdanejšim služabnikom, da vam še pred glasovanjem povedo, kaj pričakujejo od današnjih volitev.

Državljani!
Ne pozabite, da vam bodo najbolje služili tisti, ki jih boste izbrali izmed vas, ki živijo vaše življenje, ki jih mučijo enake težave.

Bojte se prav tako častihlepnežev kakor novopečenih gospodov; eni kakor drugi se zanimajo le za lastno korist in se nazadnje zmeraj imajo za nepogrešljive.

Bojte se prav tako čvekačev, ki ne znajo preiti k dejanjem; pripravljeni so žrtvovati vse za govor, za govorniški učinek in za duhovit domislek. - Ogibajte se tudi tistih, ki imajo preveč, kajti le redkokdaj je bogatin pripravljen imeti delavca za brata. In končno, poiščite iskrene prepričane ljudi, može iz ljudstva, odločne, delavne, ki imajo zdravo pamet in so priznani poštenjaki. - Odločate se predvsem za tiste, ki ne bodo barantali z vašimi glasovi: resnična zasluga je skromna in dolžnost volivcev je, da poiščejo prave ljudi, ne pa dolžnost teh, da se ponujajo. Prepričani smo, da si boste izvolili resnično predstavništvo ljudstva, če boste upoštevali te pripombe, in da boste našli mandatarje, ki se vam ne bodo postavljali za gospodarje.

Mestna hiša, 25. marca 1871

Centralni komite
narodne garde
(sledite podpisu)
(Journal Officiel,
27. marca 1871)

Danes, ko se v vsej družbeni reprodukciji krepi vloga znanja in znanosti kot produkcijskega tvorca, ko si prizadevamo čim bolj dvigniti izobrazbeno, kulturno raven vsega prebivalstva, da bi bil vsak delavec pravzaprav izobraženec, je toliko bolj razumljiv tudi ustrezen delež izobraženstva v Zvezi komunistov. To se sklada tudi z zamislijo o Zvezi komunistov kot kolektivnem intelektualcu, čeprav formalne izobrazbe ne kaže istovetiti z inteligenco.

Zato zdaj v Zvezi komunistov nikakor ni preveč naprednih in ustvarjalnih izobraženec, inženirjev, ekonomistov, sociologov in drugih. Bistvo problema pa je vendarle to, da je v njej premalo delavcev - neposrednih proizvajalcev in da njihov dejanski politični vpliv nikakor ne ustreza niti njihovim stvarnim vlogam v družbeni reprodukciji. V Zvezi komunistov torej

manjka tisto delavsko jedro, ki bi s svojim vplivom pripomoglo k večjemu poenotenju zelo razčlenjenih socialnih interesov, s tem pa tudi k večji idejni enotnosti in razredni usmerjenosti vsega članstva.

Zakaj je torej privrženost zveze komunistov ideji komunizma tako pomembna za krepitev njene idejne enotnosti in akcijske učinkovitosti v sedanjih družbenih razmerah? Tudi med komunisti ali pravilneje med člani zveze komunistov je precej takšnih, ki menijo, da je danes razpravljanje o komunizmu kot zelo dolgoročni in težko opredeljivi viziji razvoja povsem odveč, če ne celo škodljivo. Pri tem jih zlasti moti omenjanje komunističnega načela delitve po potrebah ljudi, češ da to že samo po sebi podpira škodljive uravnilovske težnje in s tem otežuje uveljavljanje delitve po delu, ustvarja pri ljudeh utvare in jim zamegljuje realno oceno krize in prave izhode iz nje.

Res je, da si je na današnji stopnji družbenoekonomske razvitosti, ko z velikimi težavami in odpori komaj uveljavljamo socialistično načelo delitve po delu in ko imamo opravka še z ostanki prave revščine in občutnimi socialnimi razlikami, težko zamišljati družbo tolikšne socialne kulture in tolikšnega gmojnega izobilja, ki bi omogočala uresničevanje komunističnega načela delitve po potrebah ljudi. Vendar - na kateri stopnji gospodarske in kulturne razvitosti bi se po mnenju teh racionalistov še smeli opredeljevati do komunizma in razmišljati o možnostih in smereh uveljavljanja komunističnih proizvodnih odnosov?

Pri 2000 dolarjih družbenega proizvoda na prebivalca ali šele pri 10.000 ali 20.000 dolarjih, pri sedanjem 12-odstotnem deležu delavcev z višjo in visoko izobrazbo med vsemi zaposlenimi ali šele pri 30 ali celo 50-odstotnem deležu. Verjetno so ti racionalisti tudi glede samoupravljanja še zdaj prepričani, da smo ga začeli prezigovati uveljavljati. Toda, kdaj bi ga šele smeli in kaj bi medtem počeli: se enostavno vrnili v nekoliko obnovljeni kapitalizem ali pa nadaljevali začetni državni socializem z vsemi njegovimi družbenimi protislovji in nevarnostmi izrojevanja, se sprašuje Vinko Hafner.

Nadaljevanje prihodnjt

DELAVSKA ČRTICA

Čarovniško ogrinjalo

Čarovnice žive le še v pravljicah. Tako mislimo. Pa žal ni res. Nekateri ljudje se še vedno občasno radi ogrinejo v čarovniško ogrinjalo in tako zaščiteni sejejo gorje in slabo voljo med delovne ljudi. Pa bodimo konkretniji. KRAJ dogajanja: ni pomemben, ker je takih krajev verjetno več. ČAS dogajanja: takoj po novem letu, ko tečejo mrlične priprave na bilanco, oziroma bolj po novem - na zaključni račun. GLAVNE OSEBE: delavke v računovodstvu in vodja računovodstva.

Vsako leto je čas po novem letu, vse do zadnjih februarjskih dni, najtežji za delavce v računovodstvu. Bojijo se ga kot kuge. Vedo namreč, da bodo »viseli« vse dneve v službi, ob kavi in cigaretah, ob suhi hrani

seveda, če bo sploh čas zanj. Hote ali nehoti bodo morali pozabiti na družine, na otroke, jih enostavno za nekaj časa odmisli, čeprav je tedaj tudi čas zimskih počitnic. Obenem morajo biti v popolni zdravstveni »kondiciji«, saj so prav tedaj nenadomestljivi. Seveda le v službi. Kako je družina, kaj je z otroki, to ni pomembno. Važno je, da gre delo »po maslu.«

Tudi letos je bilo tako. Delalo in delalo se je s polno paro, povsod, v vseh oddelkih, v saldakontih, v materialnem knjigovodstvu, v fakturnem... A glej ga, zlomka! Zaradi dotranosti se ti prav tedaj pokvari še stroj za knjiženje. Na sceno stopi vodja z svetlečim ogrinjalom. Treba se bo lotiti ročnega računanja in množenja, je naložila podrejenim. To pa

seveda pomeni obilico dodatnih delovnih ur in dni, toliko in toliko tisoč vknjižb. Na lep in skrajno prijazen način šefinja prosi naj se delavke podajo na to pot »peš-računanja«, sicer, da bo groza, ko bilanca ne bo pripravljena do roka. Kako pa je z roki, tako vemo! Da plačilo teh ur seveda ne predstavlja nobene problema, da bo že sama za vse poskrbela, ker bilanca je pač bilanca in bilanca mora biti, pa pika. In je tako lepo naprej sadila rožice v svojem svetlečem se čitju, kot že nekajkrat prej v drugih delovnih okoljih. Prav zamislila se jim je v tej tiski in v tem ogrinjalu, v katerega se tako rada potem, ko ji teče voda v grlo, skrije. Pa so popustili. Doma so se zalozili s suho hrano, nabavili papirnate brisače in servi-

ete, babice so spet prišle na plan kot rešilne bilke.

V popolni »bojni opre-mi« so prihajali na delo, dan za dnem po skoraj dvanajst ur. Včasih se jim je ledica na obrazu že spreminjala v zeleno. Prav bolno so že delovali, pa so kljub vsemu, zaradi delovne zavesti in motiviranosti, vztrajali. Veliko ur, tudi ob sobotah, izjema ni bila niti nedelja. Šefinja je vedela, komu lahko zaupa. In res je bilo delo do roka dobro opravljeno.

V malo manj zlahnem stilu je šefinja še enkrat zagotovila, da bo že sama pripravila predlog plačila za komisijo za delovna razmerja. Otroci so že nestrno spraševali, kdaj jih bo mati za zasluženi denar peljala na smučanje, na drsalisce, kdaj se jim bo vsaj za delček oddolžila za počitniški čas. Vsaj enkrat bi šli radi na Pokljuko, na Veliko planino ali v toplice. Katere koli! Da bi le imeli

tiste ure mamo samo za sebe. In čas je tekel. Bila je ena seja, pa nič, ne duha ne sluha o kakšni obravnavi plačila ur. Pa je bila druga seja, pa spet nič. Začuden pogledi prizadetih so iskali osebo v čarovniškem ogrinjalu, pa je ni bilo na spregled. Končno je šefinja, tokrat brez zaščitnega ogrinjala, sklicala sestanek svojega sektorja in tam modrovala o disciplini, da je zanič, o večjih in manjših problemih, o urah za plačilo pa spet nič. Ko je bila nato vprašana, kako je s predlogom, zakaj na komisiji še ni bil obravnavan, je zagnala vik in krik, iskala zaščitniško ogrinjalo in bila skrajno presenečena, češ da ona sploh ni za to, da bi del teh ur plačali, da naj se kar vse koristijo, itd. Na pomoč so ji brž priskočile ljubljenske, seveda samo njene, saj so to ženske, ki se vedno obračajo po vtru. Prizadete delavske so postajale vse manjše, vse

bolj sive v obraz, počutile so se prav tako kot tiste majhne sive miši, ki jih le težko vidimo. Šefinja z ogrinjalom pa jih je prav po čarovniško znala poiskati v pragem trenutku!

In epilog?
Zadeva res ne more ostati nedokončana. Čarovniško ogrinjalo naj končno razkrije delavca, lik nadrejene osebe, ki naj bi bila služila za zgled poštenega, delovnega človeka. Kot komunistka pa naj bi imela tiste moralne lastnosti, ki jih od komunista zahtevamo.

Najprej zahtevke za varstvo pravic osnovni organizaciji sindikata, nato po zakonsko določeni poti naprej. Takšnih likov se moramo v naši družbi in še posebej v sedanjih razmerah znebiti, ker sejejo skrajni nered, slabo voljo in slabšo pripravljenost za delo ljudi, predvsem pa jih v vrstah komunistov ne rabimo. Mini

ODMEVI

Zakaj na rentgen vsako leto

Vprašanje: Vzgojiteljice vzgojnovarstvenih organizacij v Ljubljani so poslane na Republiški komite za zdravstvo in socialno varstvo dopis, v katerem postavljajo vprašanje: »Zakaj mora vzgojiteljica predšolskih otrok vsako leto, tudi pri popolnem zdravju brez kakšne indikacije ali suma za kakšno hujšo oziroma nevarno bolezen (npr. tuberkulozo), obvezno na rentgen?«

Prosijo za javni odgovor v Delu ali v Delavski enotnosti.

Odgovor: Republiški komite za zdravstvo in socialno varstvo takole odgovarja:

Zakon o varstvu prebivalstva pred nalezljivimi boleznimi, ki ogrožajo vso državo (Ur. l. SFRJ, št. 51/84) določa v 21. členu: »Da bi preprečili nalezljive bolezni, so pod zdravstvenim nadzorstvom:

1. osebe, zaposlene v proizvodnji ali prometu živil ali pri preskrbi prebivalstva s pitno vodo, ki pridejo pri opravljanju svojih del in delovnih nalog v neposreden dotik z živili oziroma s pitno vodo;

2. osebe, zaposlene v šolah in drugih organizacijah združenega dela za otroke in mladino;

3. osebe, ki se v zdravstvenih organizacijah ukvarjajo s pregledi, zdravljenjem, nego in strežbo bolnikov, in osebe, ki so zaposlene pri proizvodnji, opremljanju in izdajanju zdravil ali pridejo pri delu kako drugače v neposreden dotik z zdravili;

4. osebe, ki delajo v organizacijah združenega dela in v obratovalnicah za higiensko nego prebivalstva (javna kopalnišča, brivnice, frizerski in kozmetični saloni idr.), ter osebe, ki delajo v proizvod-

nji ali prometu kozmetičnih sredstev;

5. osebe, ki prihajajo v Socialistično federativno republiko Jugoslavijo iz držav, kjer je malarija.«

V tretjem odstavku 22. člena je določeno, da se zdravstveni pregled oseb iz 2., 3. in 4. točke 21. člena tega zakona opravi enkrat na leto.

Na podlagi omenjenega zakona je Zvezni komite za delo, zdravstvo in socialno varstvo izdal pravilnik o zdravstvenih pregledih oseb pod zdravstvenim nadzorstvom zaradi preprečevanja nalezljivih boleznih (Ur. l. SFRJ, št. 42/85). Pravilnik v 4. členu opredeljuje obseg zdravstvenega pregleda oseb, zaposlenih v šolah in drugih organizacijah združenega dela za otroke in mladino.

Takšen zdravstveni pregled obsega:

● zdravniški pregled za ugotovitev tuberkuloze pljuč,

● rentgenski posnetek pljuč, če se pri zdravniškem pregledu zbudi sum za tuberkulozo pljuč.

V zveznem pravilniku je določen minimalni obseg zdravstvenega pregleda, ki ga morajo opraviti osebe, našteje v 21. členu zakona o varstvu prebivalstva pred nalezljivimi boleznimi, ki ogrožajo vso državo. Republiški pravilniki pa določajo natančnejši obseg teh pregledov. Tako v SR Sloveniji velja pravilnik o opravljanju zdravstvenih pregledov oseb, ki so pod zdravstvenim nadzorstvom (Uradni list SRS, št. 15/81 in 35/82). V 3. členu je določeno, da so pod zdravstvenim nadzorstvom osebe v vzgojnovarstvenih organizacijah, osnovnih šolah, srednjih šolah, domovih za učence in študente pri opravljenih vzgoje, izobraževanja, nege in podobno. V 4. členu so opredeljene vrste zdravstvenih pregledov, in sicer: pregled pred nastopom dela, občasn, posebni in dodatni zdravstveni pregled. Za občasn zdravstveni pregled, za katerega sprašujete v dopisu, je določeno, da se opravi enkrat letno. Le-ta obsega med

ostalim tudi RTG pregled pljuč (fluorografranje).

Tako morajo vzgojiteljice vzgojnovarstvenih organizacij vsako leto opraviti zdravstveni pregled, v katerem je tudi RTG pregled pljuč.

Republiški komite za zdravstvo in socialno varstvo bo na podlagi strokovno medicinskih spoznanj pripravil spremembe in dopolnitve pravilnika o opravljanju zdravstvenih pregledov oseb, ki so pod zdravstvenim nadzorstvom. Pri tem bo upošteval predloge novih doktrinarnih stališč glede preventivnih radioloških pregledov prsnih organov zdravih prebivalcev. Le-te je podal Univerzitetni inštitut za pljučne bolezni in tuberkulozo Golnik, Univerzitetnega kliničnega centra Ljubljana, v katerih so upoštevana strokovna spoznanja o radiološkem sevanju in selektivnosti pri preventivnih radioloških pregledih prsnih organov.

Sporočila kongresu

Nepodpisani članek v Delavski enotnosti (dne 24. 3. 1986) z naslovom »Sporočila kongresu« ter 27. 3. 1986 v Delu sestavek novinarja D. Hribarja »V okviru boja proti uravnalovski«, sta s svojo skrajno neodgovorno, žaljivo in neresnično vsebino povzročila nerazpoloženje med delavci v Cinkarni Celje.

Na zahtevo samoupravnih organov in DPO je potrebno v sredstvih javnega obveščanja zavrniti take dezinformacije in zanikati navedbe o omenjenih člankih.

Resnično je težko razumeti, da tako ugledna in množično brana časopisa kot sta Delo in Delavska enotnost objavljata v celoti nepreverjene in neresnične informacije o nagrajevanju, ki je še posebno občutljivo ob padanju realnega standarda delavcev in občanov.

V članku »Sporočila kon-

gresu« neznan avtor trdi, da si bo vodstvo DO Cinkarne povečalo osebne dohodke za 40 odstotkov, tako naj bi znašal osebni dohodek predsednika KPO okrog 30, podpredsednika pa po 25 starih milijonov dinarjev, ostali pa naj bi se zadovoljili z nekaj več kot za 10 odstotkov večjimi OD.

V Delu, dne 27. 3. 1986, je vest že nekoliko popravljena, saj namenja ostalim nekaj večje povečanje OD, vendar še vedno vztraja pri zgornji meji najvišjega OD.

Podatki kažejo, da na primer najvišji OD v Cinkarni (za polni delovni čas) decembra šele na 8. mestu od reprezentančnega vzorca 15 ozdov v Celju, z najnižjimi pa je Cinkarna na 11. mestu. Januarja je znašal najvišji OD v Cinkarni 189.316 dinarjev za 186 delovnih ur, najnižji pa 38.419 dinarjev za enako število delovnih ur.

Niso redke pripombe v sami delovni organizaciji, da imajo v nekaterih ozdih, ki bistveno slabše poslujejo, višje OD kot v Cinkarni, ki je že nekaj let poslovno uspešna.

Po predlogu nekaterih sprememb pri nagrajevanju, ki je prav sedaj v razpravi, izračuni kažejo, da bi za polni delovni čas lahko znašal najvišji neto OD približno 228.000 dinarjev, najnižji OD pa ne bo nižji od 42.000 dinarjev.

Seveda se v Cinkarni zavedamo, da bo na področju delitve in spodbujanja dela potrebno še mnogo storiti. Vendar lahko trdimo, da smo na dokaj dobri poti za uveljavitev sistema nagrajevanja po delu.

Predsedstvo akcijske konference ZKS v Cinkarni Marko Tukarič, dipl. inž.

Sporočila kongresu

Dne 24. 3. 1986 je bilo pod naslovom Sporočilo kongresu objavljeno obvestilo, da je direktor Gradisovega tozda GE Celje prejel osebni dohodek v višini 300.000 dinarjev. Ta podatek naj bi dali delavci, ki v tem tozdu prejema manj kot 30.000 dinarjev.

Komisija za gospodarjenje DS tozda GE Celje, ki spremlja in analizira rezultate nagrajevanja, je na svoji seji dne 27. 3. 1986 obravnavala ta članek in zahteva objavlo sledečega sporočila.

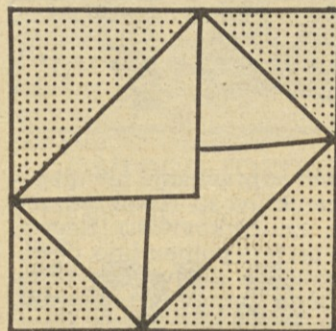
● V prvih dveh mesecih 1986 znaša povprečje osebne dohodke za direktorja tozda 141.157 dinarjev. V tem znesku je vključen tudi poračun delovnega naloga za leto 1985. Tako je za januar 1986 znašal osebni dohodek 139.798 dinarjev za februar 1986 pa 142.516, - din.

V te zneske so vključena vsa izplačila osebne dohodke.

● V letu 1986 ni prejel noben delavec tozda, ki je na delu opravil redno število ur, manj kot 30.000 dinarjev osebne dohodke.

Zelimo, da bi se pisec članka seznanil z našim načinom nagrajevanja in ne objavljaval anonimnih neresničnih prijav, ki žalijo kolektiv in ne dajejo nobene vrednosti kongresni razpravi.

TOZD Gradbena enota, predsednik komisije za gospodarjenje inž. Janko Akerman

PREJELI SMO

Ali je bilo res potrebno tako zapletiti volitve skupnih delegacij za SIS

Vem, da mi bodo zaradi tega vprašanja očitali, da ne poznam ustavne zasnove delegatske ureditve, delegatskih volitev in še česa. Kljub temu ne morem mimo vprašanja, ki se mi je vsililo ob tokratnih skupščinskih volitvah.

S spremembo zakona o volitvah delegacij v skupščine (da bi racionalizirali delegatsko odločanje v sisih) je bila dana možnost oblikovanja skupnih delegacij za sise na ravni delovne organizacije, ki ima v svoji sestavi temeljne organizacije.

Praksa je te možnosti bolj ali manj uporabljala. Glede oblikovanja skupnih delegacij, upošteva le zakonsko določbo, so se v praksi pogosto odločali za takšne volitve kot za ostale skupne organe

v delovni organizaciji: to so delavski svet, odbor za samoupravno delavsko kontrolo in članje skupne disciplinske komisije. Vendar pa vsaka analogija in po moje logična praksa ni bila pravilna glede na komentar k zakonskemu določilu, ki pravi, naj delavci temeljnih organizacij s samoupravnim sporazumom, s katerim so se sporazumeli o oblikovanju skupne delegacije, določijo način oblikovanja in volitev skupne delegacije, vendar pa ne bi bilo prav, če bi v tem sporazumu določili, da vsaka temeljna organizacija in delovna skupnost voli le svoje delegate v skupno delegacijo, ker se oblikuje skupna delegacija vseh temeljnih organizacij oziroma delovne skupnosti, v kateri je lahko delegiran kot delegat vseh delavcev v njih vsak izmed članov delegacije, ne glede v katerem tozdu oziroma DSSS je zaposlen. Meni pa, da ni nobenih zadržkov, da se predkandidacijski in kandidacijski postopki opravijo ločeno.

Ne samo, da ne razumemo, zakaj bi v volilni sistem v delovni organizaciji vnesli novo, tretjo obliko volitev, za katero so potrebni drugačni postopki in tudi drugi volilni organi. Komentar se nam ne zdi sprejemljiv, ker sicer dopušča ločene predkandidacijske in kandidacijske postopke, vendar pa volitve o kandidatih na skupni listi. Ali niso volitve o kandidatih na skupni listi zgolj formalizem, saj v našem volilnem sistemu velja stališče, da je najpomembnejši odraz demokratičnosti volitev

prav v dobro izvedenih predkandidacijskih in kandidacijskih postopkih in naj bi volitve bile praviloma le še verifikacija v predhodnih postopkih predlaganih kandidatov. Zakaj bi delavec enega tozda volil delavca drugega, če o njem ni razpravljal v predhodnih volilnih postopkih.

Menim, da je volilni pravilnik SZDL (pa vzorčni primer sporazuma o oblikovanju skupne delegacije za SIS) zadevo še bolj zapletel, saj predvideva, da temeljne kandidacijske konference poleg kandidatov za temeljne delegacije za DPS določijo tudi delegate za skupno kandidacijsko konferenco za določitev kandidatov za skupno delegacijo za SIS. Za tem pa je potrebno opraviti še skupno kandidacijsko konferenco. Ali ne bi bilo bolj preprosto - pa tudi smotnejše, da bi temeljne kandidacijske konference tudi določile svoje kandidate za skupno delegacijo za SIS. Volitve pa bi izvedli volilni organi v temeljnih organizacijah in delovni skupnosti. Volilna komisija na ravni delovne organizacije pa bi imela enako funkcijo kot pri volitvah skupnih samoupravnih organov na ravni delovne organizacije.

Menim, da bi bilo na prihodnjih volitvah potrebno prisluhniti predlogom iz prakse, do katerih smo prišli ob uveljavljanju predpisov o volitvah, zlasti pa raznih tolmačenj in volilnega pravilnika SZDL ter volilne postopke, če je le mogoče, še bolj poenostaviti.

Silva Ravnikar Maribor

IZ PRAKSE SODIŠČ ZDRUŽENEGA DELA

Izpolnitev obveznosti iz samoupravnega sporazuma

Delavci temeljne organizacije združenega dela so za leto 1981 in 1982 sprejeli samoupravni sporazum o te-

meljih plana izobraževalne skupnosti. S tem samoupravnim sporazumom so se obvezali prispevati določen odstotek od ustvarjenega čistega dohodka temeljne organizacije.

Kljub prevzeti obveznosti pa temeljna organizacija z zaključnim računom ni namenila sredstev za obveznosti po samoupravnem sporazumu, ampak je del čistega dohodka razporedila v poslovni sklad, del pa tudi v sklad skupne porabe delavcev, ki je med drugim namenjen tudi za reševanje stanovanjskih vprašanj delavcev. Izobraževalna skupnost je morala uveljavljati svojo terjatev pri sodišču združenega dela za izobraževalne skupnosti v SR Sloveniji.

Sodišče združenega dela je ugodilo zahtevku izobraževalne skupnosti in naložilo temeljni organizaciji plačilo obveznosti s 7,5 odstotnimi obrestmi.

Sodišče je poudarilo, da je temeljna organizacija res razporedila ves preostali č-

sti dohodek na poslovni sklad in sklad skupne porabe, toda preden je opravila to razporeditev, bi morala upoštevati, da mora izpolniti obveznost po samoupravnem sporazumu. Če so delavci sklenili, da svojih obveznosti ne bodo mogli izpolniti, bi lahko zahtevali, da se njihova obveznost sorazmerno zmanjša, ali pa da se ugotovi, da temelna organizacija ne more izpolniti obveznosti. Tak postopek določa 606. člen zakona o združenem delu, kar pomeni, da mora biti tudi podpisnik samoupravnega sporazuma, ki obveznosti ne more izpolniti, aktiven in pravočasno uveljavljati spremembo samoupravnega sporazuma.

Sicer pa se po mnenju sodišča temeljna organizacija ne more izogniti obveznostim, ne glede na to, da je morala del sredstev nameniti za reševanje stanovanjskih vprašanj svojih delavcev.

I. Ž.

IZŠLA JE NOVA NAŠA ŽENA

AKTUALNO »Oprostite, ne bom direktor, imam majhnega otroka«
PREMALO SE POZnamo Oto Reisinger, svetovno znani karikaturist
ZDRAVJE Huda napetost med menstruacijo in pred njo
ŠPORT Zora Malacko, ena najboljših košarkaric Iskře Delta-Ježice

PREDHIŠNO SADJARJENJE Škodljivci na jablanah
NA JEDILNI MIZI Jejte jajca z domišljijo
PLETEMO Štirje spomladanski puloverji
POSEBNA PRILOGA Spomladansko pomlajevanje stanovanja

SO STVARI, KI JIH NAJDETE SAMO V NAŠI ŽENI!

Letošnje konference neuvrščenih držav

RAZLIKE MED NAČELI IN DELOM

Pretekli teden je republiški družbeni svet za mednarodne odnose razpravljaj o pripravah na ministrski sestank neuvrščenih držav v New Delhiju in na konferenco na vrhu neuvrščenih v Harareju. Svet se je zavzel za čimbolj dejavno vlogo Jugoslavije na teh srečanjih za oblikovanje konkretnih in učinkovitih predlogov za delo gibanja neuvrščenih.

Vloga neuvrščenih v sodobnih mednarodnih razmerah ostaja nenadomestljiv dejavnik za ohranjanje miru v svetu in popuščanje napetosti kot tudi za demokratizacijo vseh mednarodnih gospodarskih in političnih stikov. To je objektivna vloga gibanja neuvrščenih, ne glede na to, v kolikšni meri jo je sposobno uveljaviti glede na lastno omejeno moč. To je pomembno predvsem zdaj, ko v svetu naraščajo pritiski obeh velikih in pripadajočih blokov, ki hočejo s politiko sile, posegov in prevlade politične, vojaške in ekonomske narave reševati vsa pereča svetovna vprašanja zgolj v skladu z lastnimi interesi. Zato te države nasprotujejo vsakemu multilateralnemu dogovoru in sporazumevanju, v katerem bi posamezne države, ne glede na njihovo ekonomsko in politično moč, bile resnično enakovrsten partner.

Poleg neugodnih mednarodnih razmer, ki pravzaprav ves čas delovanja gibanja neuvrščenih nikoli niso bile bistveno drugačne, bi moralo gibanje marsikaj spremeniti tudi pred lastnim pragom. Verbalizem, pretirano ukvarjanje s formalističnimi in proceduralnimi vprašanji, zlasti pa neizpolnjevanje dogovorov in kršenje temeljnih načel je velik prepad med načeli in prakso, ki ovira gibanje pri iskanju konkretnih odgovorov za žgoča vprašanja.

Položaj v svetu in gibanju neuvrščenih samih postavlja pred njihovo letošnje srečanje težke naloge. Pri tem ne gre za vprašanja osnovnih načel gibanja, ki nedvomno ostajajo v veljavi. Gre predvsem za njihovo učinkovitejšo akcijo in odgovore na vsa svetovna vprašanja.

Republiški družbeni svet za mednarodne odnose je skušal prispevati svoj delež k pripravam Jugoslavije na te sestanke in dal vrsto predlogov, za katere naj bi se Jugoslavija zavzemala v okviru gibanja neuvrščenih.

Odločna sodba terorizma

Med političnimi vprašanji so prav gotovo v ospredju vprašanja miru, varnosti, razorožitve in uporabe sile pri reševanju sporov v svetu. Svet se je zavzel za to, naj gibanje neuvrščenih ne zajema zgolj meddržavnih stikov, temveč spodbuja sodelovanje tudi med znanstvenimi ustanovami in mirovnimi gibanji v neuvrščenih državah, kot tudi sodelovanje in povezovanje z ostalimi deželami in gibanji, ki imajo do teh vprašanj sorodna stališča. Posebej pereče je preprečevanje in reševanje medsebojnih spopadov ne-

uvrščenih držav, ki resno ovira učinkovitost gibanja. Svet je bil mnenja, da je treba vztrajati pri oblikovanju kodeksa vedenja neuvrščenih držav v medsebojnih stikih, pri reševanju sporov, zlasti pa glede skupnega uveljavljanja sprejetih dogovorov, ne le v okviru gibanja, temveč tudi v okviru OZN in drugih oblikah multilateralnega sodelovanja. Posebno vprašanje gibanja je terorizem. Gibanje bi moralo jasno razmejiti terorizem in osvobodilna gibanja ter obsoditi teroristična dejanja, ne glede na to, kdo jih je storil.

Svet za mednarodne odnose tudi meni, da je multilateralno sodelovanje, zlasti v okviru OZN, za manjše in srednje države nerazumljiv dejavnik za enakopravnejše reševanje svetovnih gospodarskih in političnih vprašanj. Zato se mora gibanje z vso odločnostjo zavzemati za premagovanje krize v tem sodelovanju, podpirati krepitev vloge OZN ob hkrat-

nem odpravljanju njenih pomanjkljivosti (birokratizacija, neučinkovitost). Seveda je pri tem pomembno, da neuvrščene države svojo številčno premoč v tej organizaciji uveljavljajo smotno, torej takrat, ko lahko na ta način precej doseže.

Gibanje je doslej vse premalo storilo tudi za kolektivno opiranje na lastne moči. Uspešni so bili zgolj v bilateralnih medsebojnih gospodarskih in političnih stikih neuvrščenih držav, veliko manj pa na področju regionalnega in multilateralnega sodelovanja. Tudi gospodarske politike posameznih neuvrščenih držav – in Jugoslavije ni izjema – bolj ovirajo kot pa spodbujajo razvoj medsebojnega sodelovanja neuvrščenih. Svet je menil, da se to da spremeniti z učinkovitejšim in na stvarna hotenja oprtim sodelovanjem posameznih neuvrščenih držav. Zato bi moralo gibanje proučiti tudi svoj odnos do institucionalizacije posameznih oblik medse-

bojnega sodelovanja, ki ga ne bi smeli že vnaprej zavračati, kot nekaj, kar odprtemu neblokovskemu gibanju, kot je neuvrščeno, že po značaju ne ustreza. Z pospešitev sodelovanja neuvrščenih držav bi bila ena od prvih nalog oblikovanja skupnega informacijskega in analitskega sistema, posebno v gospodarstvu, saj ponekod že delujejo ustanove, ki bi bile to delo sposobne opraviti. Takšne ustanove imamo tudi v Jugoslaviji.

Nova mednarodna gospodarska ureditev ostaja trajna naloga

Svet je veliko pozornosti namenil sodobnemu ekonomskemu vprašanju, ki zaradi svetovne gospodarske krize najbolj prizadenejo prav neuvrščene in države v razvoju in med drugim ovirajo navezovanje pravičnejših mednarodnih ekonomskih stikov, ki so jih neuvrščeni začrtali v svoji zasnovi nove mednarodne ekonomske ureditve.

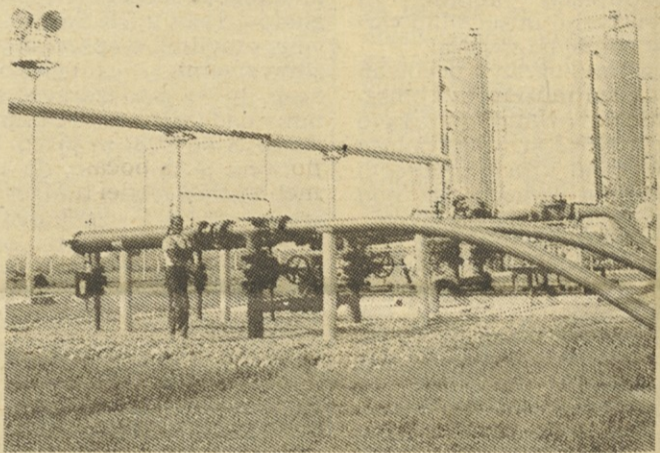
Oživitve svetovnega gospodarstva mora zajeti vse države, drugače ne moremo pričakovati nadaljnjega napredka v svetu. Tega se vse bolj zavedajo tudi razvite države, ki so še pred nedavnim menile, da bo oživitve gospodarstva v najbolj razvitih državah samo po sebi oživila gospodarstva držav v razvoju. To se ni zgodilo, še več, problemi svetovnega gospodarstva so v marsičem težji in nujno bo poiskati skupne rešitve. V zadnjem času se zato vrstijo pobude razvitih držav, zlasti ZDA (na primer nova pogajanja GATT o uslugah, Bakerjev načrt), ki seveda zastopa samo hotenja razvitih držav, vendar kljub temu odpirajo možnosti za obravnavo perečih ekonomskih vprašanj na globalni ravni. Seveda pa se morajo neuvrščene na to ustrezno pripraviti in oblikovati skupno politiko ter dejavnost do vseh pomembnih svetovnih vprašanj, dolgov, mednarodne trgovine, hrane, tehnologije, energije in surovin, varstva okolja. To so predvsem naloge ministrskega sestanka neuvrščenih držav v New Delhiju in kasneje vrha v Harareju. V pripravi na nastop na konferenci na vrhu neuvrščenih držav je treba vključiti tudi vse naše moči, izvedence za gospodarstvo in znanstveno-raziskovalne delavce.

Matjaž Kovačič

Cenejše surovine, nafta, denar. . .

Cenejše primarne surovine, padanje cen nafte in zniževanje primarnih obresti je vneslo v mednarodne ekonomske tokove in finančna razmerja toliko novih prvin, da so se bili načrtovalci gospodarske prihodnosti prisiljeni lotiti izdelovanja novih študij. Značilno za le-te pa je, da jih velika večina nastaja v ekonomskih inštitutih razvitih držav in da napovedujejo svetovnemu gospodarstvu lepše čase. Predstavniki zahodnoevropskih držav na primer ugotavljajo, da bo gospodarska rast v tem delu sveta letos hitrejša od lanske, predvsem zaradi padanja vrednosti dolarja in cenejše nafte. ZDA obljublja, da bodo velik proračunski primanjkljaj zmanjšale za polovico (do leta 1990). Japonska se je odločila – vsaj po besedah – da bo sprostila uvoz iz zahodne Evrope in od drugod. Nekateri države pa so priznale, da je petletna strategija t. i. deflacionistične politike že rodila sadove in da sledov gospodarske recesije na prelomu sedemdesetih v osemdeseta leta ni več videti. Tako v Tokiu beležijo 7,2-odstotno gospodarsko rast, v Moskvi 7,3-odstotno rast industrijske proizvodnje, članice Evropske gospodarske skupnosti pa so javnosti posredovale podatke o manjši inflaciji v letošnjem letu v primerjavi z lanskim.

Kljub precejšnjemu optimizmu pa trezni opazovalci mednarodnih gospodarskih gibanj opozarjajo, da z odnosi razviti-nerazviti ne moremo biti zadovoljni. Države v razvoju so namreč še vedno prezadolžene, številni delavski sloji v nerazvitem svetu živijo na robu eksistenčnega minimuma, razvojne razlike med razvitim Severom in nerazvitim Jugom se še poglobljajo, v razmerah velike finančne, tehnološke in ekonomske odvisnosti pa so možnosti nerazvitih za dvig življenjske ravni sila omejene. Zaskrbljujoče je, da se zadolženosti nekaterih držav povečujejo. Gospodar-

ska slika sveta postaja torej še bolj raznolika in krivična, kar priča o globini in daljnosežnosti razvojne krize, v katero je mednarodno gospodarstvo zabredlo in ki se je razviti svet loteva »v rokavicah« in zgolj s kratkoročnimi ukrepi.

Kljub vsemu pa je le treba priznati, da so gospodarska gibanja v svetu morda le ugodnejša tudi za nerazvite države, gledano v celoti. Kajti poglobljeni problem zanje je odplačevanje dolgov, ki bo pritiskalo na dolžnike z manjšo silo kot doslej. Seveda pa bodo obenem morali poskrbeti (tudi mi) za reševanje nacionalnih valut, ki so obsojene na zniževanje vrednosti in za vključitev v znanstveno-tehnološko revolucijo v svetu. Ali jim bo uspelo? Odgovora na to vprašanje pa v študijah razvitega sveta ne bomo našli.

Emil Lah

Nezadovoljstvo delavcev z italijansko sindikalno zvezo CGIL

PEŠANJE KUPNE MOČI VZNEMIRJA

Po štiridesetih letih delovanja v levo usmerjenih največjih italijanskih sindikatih, v sindikalni zvezi CGIL, je generalni sekretar Luiano Lama odšel v pokoj. Sindikalni kongres, ki se ga je nedavno v Rimu udeležilo 1300 delegatov, je za naslednika Luciana Lame izvolil komunista Antonia Pizzinata, ki prihaja iz lombardskih pokrajinskih sindikatov.

Lama je v sedemdesetih letih vodil sindikalno zvezo CGIL kot vodilno delavsko silo v brezkompromisnem razrednem boju, v osemdesetih letih pa je skušal to organizacijo razumno prilagoditi spremenjenim razme-

ram. Začel je kazati razumevanje za neizbežne posledice gospodarskih zakonitosti in je pred slovesom pripomogel k sklenitvi sporazuma med socialnimi partnerji, katerega namen je omogočiti odpiranje novih delovnih mest.

Novi sindikalni sekretar Pizzinato prevzema največjo italijansko delojemalsko organizacijo v posebno težavnih razmerah. Razdelitve sveta dela ne belo in črno, kot so nekateri gledali na sindikate do nedavnega in gledajo morda še danes, ni več. Nazadovanje števila delavcev je zasekalo vrzeli zlasti v vrstah CGIL, katerega

članstvo tvorijo zvečine industrijski delavci. V zadnjih petih letih se je število vpisanih aktivnih delavcev zmanjšalo za več kot 300.000 in tej levo usmerjeni sindikalni organizaciji je le po zaslugi naraščanja števila delavcev, ki so odšli normalno v pokoj, uspelo obdržati stalež 3,4 milijona članov.

Posebno težko je v članstvo pridobiti mlade delavce. Delavcev iz starostne skupine do 40 let je v članstvu italijanskih sindikalnih organizacij le za borih 15 odstotkov. Sindikalno je organiziran vsak tretji delojemalec. Le vsak deseti delavec oziroma uslužbenec misli,

da ga sindikati ustrezno zastopajo, vsak tretji pa meni, da sindikati slabo opravljajo vlogo zaščitnika delavskih pravic ali pa je sploh ne opravljajo. Večina udeležencev ene izmed anket misli, da so sindikati preveč odvisni od političnih strank. Po drugi strani pa anketirani delavci zvečine sodijo, da so sindikati v zadnjih letih izgubili svojo moč in vplivnost.

V svoji nastopni izjavi je novi vodja CGIL poudaril, da se ta levo usmerjena sindikalna organizacija v prihodnje ne bo zavzemala toliko za gmotne izboljšave, ampak bolj za odpiranje novih delovnih mest. Medtem ko so italijanski delavci in uslužbenci v zadnjih letih dosegli zvišanje mezd oziroma zaslužkov za povprečno 10 odstotkov letno, se bodo morali po besedah Pizzinata letos zadovoljiti zgolj z ohranitvijo svoje kupne moči. Organizacija CGIL si bo na tarifnih pogajanjih prizadevala doseči uveljavitev pravičnejšega delovnega časa in zaposlenosti, kar pa zadeva italijansko sindikalno giba-

nje, se bo zveza CGIL zavzemala za enoten nastop vseh treh italijanskih sindikalnih central v pomembnejših akcijah, ki je bil prekinjen leta 1978.

Po decembrski prekinitvi pogajanj o omejevanju zaslužkov z delodajalci je prišlo do razhajanja mnenj v sindikatih, pa tudi v delodajalskem taboru, kot kaže, ni enotnih stališč. Do sporazuma z delodajalci in vlado naj bi prišlo potem, ko bi se socialni partnerji dogovorili, v kolikšni meri bodo aktualno znižanje cen nafte izrabili za odpiranje novih delovnih mest in krepitev konkurenčne sposobnosti italijanskega gospodarstva v mednarodni menjavi.

Upadanje števila zaposlenih in s tem potencialnih članov sindikatov zlasti v industriji naj bi CGIL nadomestil z včlanjevanjem mlajših, tudi vodilnih namesčencev iz storitvenih dejavnosti in javnih služb. Gre torej za povsem novo miselnost, ki je bila v sindikatih še pred nedavnim ne le docela nestvarna, marveč tudi nezaželeno.

Nande Žužek

Neurje nad brniškim letališčem 2.

MRAČNE SILE OČITNO NISO BILE V SINDIKATU

Pred dobrim mesecem smo pisali o nečednostih, ki jih je vrgel na plano neuspehi referendum o nagrajevanju na letališču Brnik. Samoupravna in družbenopolitična telesa so potem odkrivala, da delavci ne zaupajo vodstvu in delegati delavskega sveta ne skupnim službam, da je vodstvo najmanj sokrivo za slabe medsebojne odnose, da je vodstvo nesposobno in vodilni niti interne zakonodaje ne poznajo, da jim je skrb za obveščanje španska vas... Kljub vemu temu pa so poskusili vso krivdo zvaliti na ena samcata pleča, na Marjana Lombarja, predsednika sindikata te organizacije – ker je opozarjal, da referendum ne bo zakonit in se ga po vesti ni mogel udeležiti.

Doživel je pač to, kar doživlja toliko ljudi, ki samoupravljanje resno jemljejo. Naj se vse trditve potem pokažejo še tako resnične, posameznika v boju za pravico ne podpre niti sindikat niti partija. Ko vztraja, ga začno gledati kot nergača, tisti, ki jim je stopil na žulj, pa ga počasi zasipajo z vsemi mogočimi etiketami in diskvalifikacijami. Vrtajo in vrtajo, kako bi mu nakopali kakšno disciplinsko odgovornost. Ko jim ne uspe, ker so stvari pred vsemi zakoni pač jasne, sežejo po zadnjem orožju. Žal je to vse prevečkrat še kako učinkovito – demokratični centralizem v zvezi komunistov. Naj je imel še tako prav, ni se uklonil večini rok, ki jih je dvignil oportunistem, neobveščeno, neza-

interesiranost, strah pred težavami...

Marjan Lombar je doživljal sila podobno zgodbo: »Žalili so me, mi podtikali, niso mi omogočili, da bi videl zapisnike partijskih sestankov in dokazal, da so potvorjeni ali vsaj nepopolni. Zapisničarka je letela celo k vršilcu dolžnosti IPO in tudi potem zapisnikov nisem mogel videti. Nisem imel možnosti niti razpravljati, kaj šele razčistiti stvari.

Zamajane vrste

Res niso mogli nabrati večine, da bi mi naprtili odgovornost za neuspeh referenduma, toda tega ne morem vzeti za rehabilitacijo. Končno, če bo čas počasi vse zamedel, bo zamedel tudi kriv-

do vseh, ki so po krivem zivali vedra gnojnice po meni. Zamedel bo krivdo ljudi, ki so si drznili preverjati volilni imenik, čeprav bi moral biti zapečaten.

Tako je to in zato lahko delajo po starem. Lahko izsiljujejo in z monopolom nad odločanjem o osebnih dohodkih kupujejo glasove na referendumu. Nič čudnega, da sva se dva odločila zapustiti to osnovno organizacijo, če bo le mogoče. Osem pa jih je sklenilo zapustiti vrste zveze komunistov. To ni malo v osnovni organizaciji, ki šteje 41 članov (čeprav so nas do nedavnega prepričevali, da nas je 53 in zdaj za nazaj ugotavljajo, da so bili nesklepčni sestanki pravzaprav sklepčni!?)«.

Pogledali smo eno teh izjav in brali:

»... Vodilni in vodstveni, ki jim delavci v sklepkih izrekajo nezaupanje, so skriti in nedotakljivi in nihče jih ne obravnava. Tako se pokaže, da je ta osnovna organizacija ZK le podaljšana roka vodstva. Je vsem pač jasno, da je lažje klicati na odgovornost delavca kot pa vodilnega... So postopki, podobni metodi krščanske cerkve, ki

v vsak kot postavlja križanega Kristusa v opomin vsem, ki si bodo drznili misliti...«

Poiskali smo še Janeza Škofica, novega sekretarja OO ZK na letališču. Pomek z njim je vendarle zbudil nekaj upanja na vedrejšo čase.

Konec zlihanosti

»Politično delo, kolikor ga je doslej sploh bilo, je teklo pavšalno. Brez zavesti in občutka, da gre za ljudi. Ker je osnovna organizacija v celoti slabo delala, so se nagrmadile številne slabosti, nerešeni konflikti. Zato, žal, ne bomo mogli vsega spremeniti čez noč in na ho-ruk. Odnosi med ljudmi so kočljiva zadeva, ki se je kaže lotiti z vso strpnostjo.

To velja tudi za izstopne izjave. Z vsakim se bo treba pogovoriti, ali res ne spada med nas ali pa morda ni bil zadovoljen z organizacijo, kakršna je bila doslej in jo

bomo s skupnim delom lahko izboljšali.

Sprašujete po tajnosti zapisnikov – jasno, da jih lahko pogleda vsak, to sploh ne more biti vprašanje. Če je bilo, je bilo zaradi zaostrenih razmer in medsebojnega nerazumevanja. Saj vidite, koliko nakopičenih, nerešenih slabosti in napak je. Gotovo bi bilo v takšnem položaju

blema in jih odpravljati. Ne z glavo skozi zid in tudi ne pod kapo vodilnih struktur! O enotnosti v naših vrstah zdaj še ne moremo govoriti in to je prva naloga. Potem bodo tudi druge lažje stekle.«

Kaj bi še dodali k temu res malce diplomatskemu odgovoru? Morda le željo, da bi tako zastavljeno politično

Čisto vino

Tak je bil naslov izjave Jožeta Kristana, družbenega pravobranilca Kranja v Dnevniku:

»Govorjenje o spodbujanju ustvarjalnosti pri nagrajevanju ni čisto nič drugega, kot da si poslovodne strukture usvarjajo možnosti za dvigovanje osebnih dohodkov. Lahko sem konkretni. Na ljubljanskem letališču že 6 mesecev niso dvignili osebnih dohodkov. To ne pomeni nič drugega, kot plačati glas na referendumu za spremembo načina delitve osebnih dohodkov.«

Ker vodstvo letališča ni reagiralo, so delavci članek sami prekopirali in ga objavili kot svoje Informacije. Na srečo malo v ilegali, ker so brž začeli iskati »krivce«.

Res pa so fakoj za 30 odstotkov dvignili osebne dohodke – in pri tem pozabili, da gradivo za novi referendum predvideva le 25-odstotni povprečni dvig. Kako bodo razvozlati novi voz, morajo pač znova stuhtati pripravljalci gradiva.

nesmiselno valiti krivdo na enega, dva ali nekaj delavcev. Bilo bi smešno!

Komuniste nas skupaj s sindikatom čaka veliko dela. S političnim poslušom, z razumevanjem razmer bo treba iti od problema do pro-

delo le obrodilo. In če bo, bodo komunisti v samoupravnih organih gotovo znali ločevati zrno od plevela – pa če se bo plevel razrašal iz še tako oblažinjenih naslonjačev.

Ciril Brajer

Zaostrene razmere na Srednji vzgojiteljski šoli v Ljubljani

ŠOLA, KI VISI V ZRAKU

Ali je kje kakšna delovna organizacija v Ljubljani, v kateri bi zaposleni letos ne dobili regresa za dopust, kjer nimajo nobenega stanovanjskega sklada in kjer jim ne bodo mogli, ko bodo odhajali v pokoj, izplačati niti odpravnine? Tako se je zagrenjeno spraševal mlad profesor Drago Radman na »vročem« zboru delavcev, ki so ga to sredo popoldne sklicali na Srednji vzgojiteljski šoli v Ljubljani.

In v tem duhu je nadaljeval: »Kolegici, ki odhaja te dni v zaslužni pokoj, ne bomo mogli izplačati odpravnine. To je za nas vse na šoli velika sramota. Nimamo zagotovljene osnovne pravice, da smo ustrezno plačani za svoje delo, nimamo omogočenih niti minimalnih standardov za poučevanje na šoli in ne moremo si kaj, da se ne bi vprašali: Kaj je sploh s to našo šolo? Kakšna prihodnost se ji obeta?«

Povod za sklicanje zbora delavcev na Srednji vzgojiteljski šoli so bile v prvi vrsti težavne finančne razmere. Skladi so namreč prazni in da bi jih lahko pokrili, bi na šoli potrebovali staro milijardo in 18 milijonov dinarjev. Neustrezne pa so tudi delovne razmere, saj onemogočajo normalno poučevanje, zlasti še naravoslovno matematičnih predmetov.

Žrtev reformne mreže

Srednja vzgojiteljska šola je – po besedah njenega ravnatelja Boruta Stražarja – ena od žrtev reformne mreže. Januarja 1983 se je preselila s Poljanske ceste v nove prostore na Kardeljevi ploščadi, kjer deli streho s Peda-

goško akademijo. Šola je tako izgubila svoje lastne (čeprav stare) prostore, kjer je pouk potekal bolj kakovostno kot v zdajšnjih prostorih.

S pedagoško akademijo namreč niso našli skupnega jezika pri izkoriščanju prostorov, ker je le-ta že sama preveč utesnjena. Tako danes šola – tri leta po preselitvi – še zmeraj ne deluje v skladu s predpisi. Kot je rekla profesorica kemije Ana Golob, ni na voljo niti kvadratnega metra, kjer bi lahko shranjevali kemikalije, zato so začasno kar v omaraš za klopni šolarjev, kar je varnostno nedopustno.

Zato se tudi ni čuditi, če je v zadnjih dveh letih zapustilo šolo kar 16 učiteljev (na novo pa se jih je zaposlilo sedem). Takšnim množičnim odhodom so v prvi vrsti botrovale nizke plače. V ilustracijo jih nekaj navedimo: povprečni OD snažilke z 22 leti delovne dobe je bil lani 41.000 dinarjev, profesorja z 20 leti dobe 64.900 dinarjev, profesorja s 34 leti dobe 73.000, tajnice z 22 leti dobe 54.000 in ravnatelj z 22 leti delovne dobe 93.000 dinarjev. Profesorji raznih strokov so ob tem povedali, da šola zadnja leta nazaduje, čeprav je svojčas služila za zgled na svojem področju.

Slepe miši z gospodarstvom

Po zadnjem sklepu skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije se bodo osebni dohodki prosvetnih delavcev v primerjavi s lanskim decembrom zvišali za 65 odstotkov. Osnova za izračunavanje bo enota enostavnega dela, ki so jo ovrednotili na 35.000 dinarjev. Toda izobraževanje bi bilo treba, kot je

opozorila Anka Muhvič, obravnavati kot sestavni del družbenega dela: »Če tega ne bomo napravili, se bomo še naprej šli slepe miši z gospodarstvom.«

Pri tem so omenili tudi določeno dvočlennost družbe, ki po eni strani, med podeljevanjem Žagarjevih nagrad, govori o tem, da je treba za profesorje pridobiti najboljše kadre, po drugi strani pa se do njih obnaša tako mačehovsko. Poleg tega usiha tudi vpis na šolo, nanjo prihajajo čedalje slabši učenci – čeprav bi morali opravljati pedagoško delo z otroci res najboljše, če hočemo, da bomo – kot ves čas govorimo – vzgojili res najboljše kadre.

Svoje težave so skušali doslej na šoli reševati po samoupravnih poteh. Na razne strani so razposlali vrsto dopisov, organizirali pogovore, vendar pa se stvari za zdaj niso še nikamor premaknile. Položaj šole ostaja še naprej nedorečen. Po drugi strani pa nimajo posluha za njihove gmotne težave niti na Izobraževalni skupnosti Slovenije, čeprav so jo o tem natančno obvestili (mimogrede: zbora delavcev se ni udeležil nobeden od predstavnikov Izobraževalne skupnosti, čeprav so jih povabili).

Ali naj torej predstavniki šole še naprej tekajo od Poncija do Pilata in modelujejo, da bi naposled le rešili njihove zagate? Vsakršno odlašanje bi bilo prejkone neodgovorno in bi povzročilo veliko škodo ne le ugledu šole in profesorjem, ki na njej poučujejo, ampak tudi mladim ljudem, ki se na njej šolajo – s tem pa tudi našim bodočim rodovom, ki jim bodo prepuščeni v uk.

Marija Frančeškin

Pete zimske športne igre sozda Merx Celje

LOVORIKA BLAGOVNEMU CENTRU

Na Kopah nad Slovenj Gradcem so bile pete zimske športne igre delovnih organizacij sozda Merx iz Celje. Zbralo se je rekordno število tekmovalcev iz 19 delovnih organizacij. Tekmovanje je sicer ovirala gosta megla, vendar ni mogla skaziti športnega razpoloženja borbenosti in tovariškega srečanja. Tekmovanje je bilo organizirano v veleslalomu in smučarskih tekih v ženski in moški konkurenci v treh kategorijah, in sicer do 30 let, od 30 do 40 let in nad 40 let.

Najboljši so bili športniki Blagovnega centra, ki so prejeli prehodni pokal medobčinskega sveta ZSS koruške regije, letos prvič, saj je bil štiri pretekla leta v rokah športnikov Potrošnika, ki so bili tokrat šele tretji. Drugi so bili tekmovalci Tkanine.

In še rezultati:

Veleslalom – veteranke:
1. Milica Gabron, DS SS, 2.

Ivanka Paulija, TEKO, 3. Marija Petauer, Potrošnik.
Ženske B: 1. Sonja Kun, Hoteli-gostinstvo, 2. Dragica Fijavž, Dravinjski dom, 3. Ruža Repanšek, Potrošnik.
Ženske A: 1. Vlasta Smonkar, Potrošnik, 2. Martina Cigler, Dravinjski dom, 3.

Darja Goričan, Hoteli-gostinstvo.

Ženske skupaj: 1. Tkanina, 2. Blagovni center, 3. Hoteli-gostinstvo. **Veterani:** 1. Slavko Lisec, DS SS, 2. Franc Lekše, Potrošnik, 3. Branko Hriberšek, Blagovni center. **Člani B:** 1. Emil Gre-

Smučarski teki – Veteranke: 1. Marija Petauer, Potrošnik, 2. Truda Tomažin, Tkanina, 3. Anica Kitek, Blagovni center. **Ženske B:** 1. Fanika Jamnik, Potrošnik, 2. Elizabeta Poljski, MPI, 3. Milica Vozlič, Tkanina. **Ženske A:** 1. Verica Vrečko, Potrošnik, 2. Verica Kotnik, Potrošnik, 3. Mira Marin, Potrošnik.

Ženske skupaj: 1. Potrošnik, 2. Tkanina, 3. Blagovni center. **Veterani:** 1. Martin Zabukošek, Blagovni center, 2. Jože Kolar, MPI, 3. Brane Hriberšek, Blagovni center. **Člani B:** 1. Rado Sodin, Tkanina, 2. Rado Krušič, Blagovni center, 3. Zdravko Brglez, KK Sentjur. **Člani A:** 1. Zmago Tanjšek, Zdravilišče Dobrna, 2. Janez Črešnar, KK Sentjur, 3. Črtomir Polanc, Avto Celje. **Moški skupaj:** 1. Tkanina, 2. Blagovni center, 3. Avto Celje. **Smučarski teki moški in ženske skupaj:** 1. Tkanina, 2. Blagovni center, 3. Potrošnik.

Končni vrstni red:

1. Blagovni center 211 točk. 2. Tkanina 197, 3. Potrošnik 191, 4. DS SS sozda Merx 98, 5. MPI 96, 6. Avto Celje 88, 7. KK Sentjur 73, 8. Hoteli-Gostinstvo 70, 9. Dravinjski dom 57, 10. Teko 47, 11. Zdravilišče Dobrna 32,5 točk, 12. KZ Slovenske kornjice 30, 13. Gostinsko podjetje 28, 14. KZ Laško 22, 15. Avtotehnika 19, 16. RTC Golte Mozirje 16 točk, 17. MODA 8, 18. KZ Celje 6 in 19. Reklama 5 točk.

Zdenka Zimšek

Športniki Blagovnega centra so prejeli lepo priznanje za zmago

gor, Potrošnik, 2. Boris Klančnik, Dravinjski dom, 3. Konrad Breznikar, Blagovni center. **Člani A:** 1. Silvo Gobec, KK Sentjur, 2. Jernej Borovnik, TEKO, 3. Smago Tanjšek, Zdravilišče Dobrna.

Moški skupaj: 1. Potrošnik, 2. Blagovni center, 3. Avto Celje

Veleslalom ženske in moški skupaj: 1. Blagovni center, 2. Potrošnik, 3. Tkanina.

SMUČARJI PLANIKE NA ZELENICI

Irena Dolčič ugnala tudi moške

Na smučiščih Zelenice so člani športne sekcije konference OOS Planike iz Kranja in TVD Partizan Medvode pripravili letošnje prvenstvo Planike v veleslalomu. Na dobro pripravljene progi, ki je imela 19 vrtic, je nastopilo 70 tekmovalcev in tekmovalk.

Najhitrejša med vsemi je bila Irena Dolčič, ki je za 47 stotink prehitela tudi Janeza Ribnikarja, zmagovalca med moškimi.

Rezultati:
Ženske – nad 30 let: 1. Ma-

rija Zorč 51,19, 2. Tončka Uhan 52,87, 3. Nada Šmid 55,66. **Do 30 let:** 1. Irena Dolčič 42,69, 2. Mojca Papler 44,94, 3. Andreja Debelak 45,43.

Moški – nad 40 let: 1. Stane Jenko 44,91, 2. Leopold Hladnik 44,92, 3. Jože Resnik 45,39. **Od 30–40 let:** 1. Janez Prosenec 44,30, 2. Vladimir Klančar 44,54, 3. Jure Freljih 44,57. **Do 30 let:** 1. Janez Ribnikar 43,16, 2. Vinko Klopčič 43,26, 3. Henrik Perko 44,34.

J. K.

ŽENSKE IN DISKRIMINACIJA

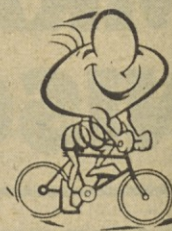
avtorice: Maca Jogan, Jasna Fischer, Polona Končar, Maja Košak, Tanja Rener, Katja Boh, Vida Milošević

»Morda bog ve. Ne rečem, da je, toda če je, potem ni dober – kajti zakaj je ustvaril žensko?« je pred mnogimi leti zaupala neka Afričanka angleški bojevnici za žensko enakopravnost O. Schreiner.

Ali je še kaj žensk po svetu, ki mislijo tako kot ta Afričanka? Je socializem, ki se ob mnogih ovirah vendarle uveljavlja kot zasnova drugačnega življenja, izoblikoval bolj humane razmere za položaj žensk? **cena 1985 din**

S premišljeno prehrano do večje zmogljivosti

Ljubitelji domačih živali zelo skrbno hranijo svoje pse, mačke, ptice, ribice in tudi svoje druge ljubljence. Prav dobro so namreč poučeni, kaj vse je potrebno za zdravje in lep videz živali. Hrana, bogata z vitamini, še ni dovolj. Potrebni so še beljakovinski dodatki, pa kalcij, minerali in kdo ve kaj še vse. Ja, za zdrav razvoj se je potrebno pač potruditi.

Ne glede na omenjeno pozornost do živali pa dandanes zelo pogosto ugotavljamo precejšnjo brezbriznost ljudi za lastno pravilno prehrano. Prehrana sodobnega človeka je namreč vse prej kot premišljena. Vsebuje preveč omak, preveč ogljikovih hidratov in težko prebavljivih zapečenih jedi. Pa tudi preveč kalorij in po drugi plati premalo vitaminov.

Na naših mizah je običajno premalo polnovredne beljakovinske hrane, kjer so ribe ali navadna govedina. Odrasli, ki jim očitno manjkajo beljakovine, s katerimi bi zavrlj staranje, puščajo pitje mleka otrokom in vnukom. Pozabili so namreč na pregovor iz otroštva, da je potrebno piti mleko vsak dan. Ta pijača ima namreč veliko dragocenih beljakovin in kalcija. Zato je več kot dobrodošla pri ohranjanju telesnih in duševnih zmogljivosti.

Ker z leti potrebujemo vse manj kalorij, jih moramo omejiti. Delno zato, ker so starejši pač nekoliko manj aktivni, pa tudi zato, ker se pri njih zmanjša osnovna presnova, ki določa potrebo po kalorijah.

Pri 90 letih je osnovna presnova za četrtno manjša kot v srednjih letih. Po 60. letu je manjša za 10, po 70. pa za približno 20 odstotkov. To pomeni, da potrebuje moški srednjih let in povprečne teže približno 1800 kalorij dnevno, če pri tem miruje. Isti mož bi potreboval med 60. in 70. letom le 1650, med 70. in 80. letom pa samo še 1470 kalorij dnevno, seveda ob mirovanju.

A. U.

Na 43. »šuštariadi« kar 500 tekmovalcev

NAJHITREJŠI SPET SMUČARJI PEKA

V zimskošportnem središču Kope so delavci Tovarne usnja iz Slovenj Gradca pripravili letošnje »šuštariado«, 34. Srečanje delavcev usnjarsko-predelovalne industrije Slovenije. Na zahtevnih in dobro pripravljenih progah je v veleslalomu in tekih na smučeh nastopilo blizu 500 udeležencev in 18 organizacij združenega dela. Najuspešnejši so bili tekmovalci in tekovalke tržiškega Peka, ki so med ekipi pami prepričljivo zmagali pred Alpino in gostitelji.

Rezultati:

VELESALOM – MOŠKI – od 30 let: 1. Marko Kravcar, 2. Smiljan Josef (oba Peko), 3. Miro Podobnik (Alpina). **Od 30–40 let:** 1. Oto Krivec (TUS), 2. Franc Komac (TRIO), 3. Jože Meglič (Peko). **Od 40–50 let:** 1. Janez Šmitek (Alpina), 2. Niko Hladnik (Peko), 3. Nande Kramar (Peko) in Vinko Permašek (TUS). **Nad 50 let:** 1. Vinko Goričan (TUS), 2. Stane Stanovnik (Tekstil), 3. Janez Perko (TRIO).

ŽENSKE – do 30 let: 1. Barbara Barbo (IUV), 2. Blanka Ruparčič, 3. Suzana Ruparčič (obe Peko). **Od 30–40 let:** 1. Milena Dolčič, 2. Metka Sava, (obe Peko), 3.

Lidia Fasvald (TUS). **Nad 40 let:** 1. Dorica Roblek (Peko), 2. Nuška Zagorc (TUS), 3. Angelca Berložnik (IUV).

TEK NA SMUČEH – MOŠKI do 30 let: 1. Stane Stanovnik (Alpina), 2. Jože Bohinc (Peko), 3. Stane Lotrič (Konus). **Od 30–40 let:** 1. Lojze Oblak (Alpina), 2. Marjan Sedej (Peko), 3. Dušan Degleria (IUV). **Nad 40 let:** 1. Vinko Grašič (TRIO), 2. Janez Ambroz (Peko), 3. Brane Mlinar (IUV).

ŽENSKE – do 30 let: 1. Ksenija Smolnikar (UTOK), 2. Helena Dolenc, 3. Ivica Kosmač (obe Alpina). **Nad 30 let:** 1. Fanika Minajl (TUS), 2. Milena Omerzu (IUV), 3. Lidija Ambroz (Peko)

EKIPNO – VELESALOM – ŽENSKE: 1. Peko, 2. IUV, 3. TUS. **MOŠKI:** 1. TUS, 2. Peko, 3. Alpina. **SKUPNO:** 1. Peko, 2. TUS, 3. Alpina.

TEK NA SMUČEH – ŽENSKE: 1. TUS, 2. Alpina, 3. IUV. **MOŠKI:** 1. Peko, 2. Alpina, 3. IUV. **SKUPNO:** 1. Alpina, 2. Peko, 3. IUV.

EKIPNO: 1. Peko, 2. Alpina, 3. TUS, 4. IUV, 5. Konus, 6. TRIO, 7. Planika, 8. UTOK.

Janez Kikelj

Le kazati na napake je premalo

Zveza telesnokulturnih organizacij Slovenije je pred dnevi opravila obračun štiriletnega dela. sprejela usmeritve in načrte za prihodnje obdobje ter izvolila novo vodstvo.

Na skupščini so poudarili, da je predsedstvo izpolnjevalo naloge v zaostrenih družbenogospodarskih razmerah, v katerih se je pogosto kazalo razhajanje med dogovorjenim in vsakdanjo prakso. To med drugim velja tudi za težnje, da bi z večjo zagnanostjo in več ustvarjalnosti sproti urejevali najbolj žgoče probleme. Vse prepogosto smo se namreč le pogovarjali o vzrokih za nezavidljive razmere, nismo pa bili dovolj močni, da bi se s težavami učinkovito spoprijeli in jih potisnili na obrobje. Zato, so menili na skupščini, večjih sprememb na telesnokulturnem področju ne bo, če ne bo prave volje, da bi k ocenam o težavah prispevali tudi predloge in zamisli, s katerimi bi začrtali nadaljnjo pot.

Ljubo Jasnič, ki je minula štiri leta predsedoval zvezi, je na skupščini med drugim poudaril:

● Predstavniki Zveze telesnokulturnih organizacij Slovenije so se v minulem obdobju vse preveč izčrpavali v razpravah in dogovarjanju o ponujenih rešitvah, ker niso imeli dovolj opore v telesnokulturnih delavcih pa se nam ni posrečilo uresničiti usmeritev, še manj pa zanje pridobiti strokovne in organizacijske delavce v občinah in društvih.

● Vsekakor ni dovolj kritizirati razmere v telesni kulturi. Jasno moramo povedati, kaj je potrebno spremeniti, kaj izboljšati in na kaj pozabiti. Nobenega dvoma namreč ni, da smo kljub težavam dosegli nekatere uspehe v množičnosti in kakovosti. To so pomembni koraki pri spreminjanju odnosov in prakse v naši telesni kulturi.

● Žal smo premalo izrabili priložnost, da bi bolj izkoristili bogato znanje in izkušnje mnogih strokovnjakov in športnih delavcev. S tem smo zamudili možnost, da bi spodbudili hitrejši razvoj telesne kulture v naši republiki.

● Ne glede na vsa dogovarjanja nismo izoblikovali in sprejeli meril, s katerimi bi uredili položaj vrhunskih športnikov. Prav tako pa smo ostali na pol poti pri opredelitvah prednostnih programov na ravni republike in občin. Tako smo spustili iz rok možnosti, da bi programe dejavnosti snovali na vsebinsko enotnih podlagah.

Ni kaj, novo vodstvo Zveze telesnokulturnih organizacij Slovenije bo imelo v prihodnjem mandatnem obdobju polne roke dela. Bistvena naloga pa bo, kot že rečeno, ne le iskanje vzrokov za odstopanja od začrtane poti, ampak tudi sprotno urejanje najbolj zgornjih problemov. To pa ne pomeni nič drugega kot manj sestankovanja in modrovanja ter več konkretnega dela.

A. U.

Zgodovina Zveze komunistov Jugoslavije

Bosiljka Janjatović, Miroslav Stiplovšek
REVOLUCIONARNI SINDIKATI JUGOSLAVIJE 1919 - 1920

Združitev razrednih sindikatov na revolucionarni podlagi

Ob izidu Zgodovine Zveze komunistov Jugoslavije

Oktober leta 1985 je v srbohrvaščini izšla Zgodovina Zveze komunistov Jugoslavije, marca letos pa njen slovenski prevod v založništvu tozda Komunist Ljubljana in Državne založbe Slovenije. Zgodovina Zveze komunistov Jugoslavije obsega 418 strani, razdeljena pa je na štiri dele: Delavska gibanja v jugoslovanskih deželah do ustanovitve enotne revolucionarne partije, Jugoslovansko komunistično gibanje v pripravah na revolucijo 1919-1941, KPJ v osvobodilni vojni in socialistični revoluciji 1941-1945 in Obdobje socialistične revolucije 1945-1980.

Uredniški odbor je v uvodni besedi poudaril: »Zaradi značaja in namena knjige pa tudi zaradi njenega omejenega obsega pisci niso imeli namena zgodovinopisno obnoviti vseh prvih življenja in delovanja Komunistične partije oziroma Zveze komunistov Jugoslavije, temveč so želeli le strnjeno povzeti bistvene procese in odnose njene zgodovine, ki so vplivali nanjo oziroma je ona vplivala nanje. Avtorji so želeli predvsem prikazati temeljne zgodovinske tokove, težnje in procese, pomembne za razvoj jugoslovanskega komunističnega gibanja, pa tudi najpomembnejše zgodovinske dogodke, ki ponazarjajo ali odlikavajo te procese, hkrati pa pojasniti njihovo bistvo in utemeljenost.«

Za izpolnitev te zahtevne naloge je komisija za zgodovino pri predsedstvu CK ZKJ za delo v posameznih fazah pripravljala Zgodovino ZKJ pritegnila k sodelovanju širok krog znanstvenih delavcev iz vseh republik in pokrajin. Tako je bilo v znanstvenih skupinah za posamezna obdobja tudi deset znanstvenih delavcev iz Slovenije, ki so skupaj s 55 drugimi jugoslovanskimi zgodovinarji s svojimi prispevki in razpravami sodelovali pri oblikovanju prvih osnutkov besedil. Ta so bila gradivo za delo uredniškega odbora in avtorjev, ki so napisali posamezne dele oziroma poglavja Zgodovine ZKJ.

Objavljamo prispevek dr. Bosiljke Janjatović iz Inštituta za zgodovino delavskega gibanja Hrvatske in dr. Miroslava Stiplovška z ljubljanske filozofske fakultete o razvoju in delovanju revolucionarnih sindikatov v Sloveniji, ki je bil napisan kot gradivo v okviru dela druge znanstvene skupine, ki je imela nalogo, pripraviti prvi osnutek besedila o komunističnem gibanju 1919-1941. Poudarimo naj, da je v Zgodovini ZKJ osvetljena tudi vloga strokovnih organizacij - sindikatov v posameznih obdobjih razvoja jugoslovanskega revolucionarnega gibanja, mestoma pa so prikazane tudi nekatere posebnosti njihovega delovanja v Sloveniji in vseh jugoslovanskih pokrajinah.

Revolucionarna preobrazba družbe in nepopustljiv razredni boj kot sredstvo za doseg tega strateškega cilja - temeljni zahtevi in usmeritvi, ki sta gnali levo v delavskem političnem gibanju in pripeljali do ustanovitve Socialistične delavske stranke Jugoslavije (komunistov) - SDSJ (k), sta bila tudi podlaga za združitev razrednih sindikalnih-strokovnih organizacij. Ta usmeritev pa je dala tudi organizacijska načela pri združevanju sindikatov: šlo je za tesno povezavo s partijo in centralizacijo. Za tako podlago pri združevanju sindikatov so se takoj po nastanku jugoslovanske države potegovali sindikati v Srbiji ter Bosni in Hercegovini, se pravi tamkajšnji Glavni delavski zvezi. Sprejemali so jo tudi levičarji v Vojvodini in Dalmaciji. V boju s socialdemokrati v vodstvu Splošne delavske zveze so jih poudarjali tudi levičarji iz Hrvatske in Slavonije ob ustanovitvi Kartela strokovnih organizacij v začetku 1919. leta.

Tudi delavci po preostalih delih države so zahtevali združitev kot pot za izboljšanje svojega družbenega in gospodarskega položaja, ki se je v razmerah med prvo svetovno vojno poslabšal do skrajnih mej. Z desničarji iz Hrvatske in Slavonije je bilo tudi desničarsko vodstvo Stokovne komisije iz Slo-

Delegati na kongresu slovenskih delavskih strokovnih organizacij junija 1919 v Ljubljani

venije, ker so tako eni kot drugi nasprotovali nepopustljivemu razrednemu boju in tesni povezavi partije in sindikata. Potegovali so se za domnevno nevtralnost sindikalnih organizacij, s katerimi da se more in mora samo izboljšati položaj delavcev v okviru tistega, kar hoče izpeljati buržoazna družba. V tem je bil tudi njihov reformizem v sindikalnih vprašanjih - sindikati so

bili zanje združenja, ki da bodo varovala delavske gnotne, socialne in druge interese, vendar ne v boju s kapitalističnim sistemom, ampak v njegovih okvirih, v okvirih zakonitih možnosti. Tudi desničarji so zahtevali združitev in pri tem poudarjali federalistično načelo. Pravzaprav so ga zlorabljali, ker so si z njim hoteli samo zagotoviti vpliv v sindikatih in med delavstvom sploh, ne da bi v praksi upoštevali ra-

med levičarji - oziroma komunisti in njihovimi somišljeniki - ter socialdemokrati oziroma socialisti. Odločitev za revolucijo in nepopustljiv razredni boj je seveda terjala tudi nov tip sindikalne organizacije, uveljavitev načela: eno podjetje - ena sindikalna organizacija. Dotlej so bili sindikati strokovna delavska združenja, v katerih so v glavnem prevladovali ozki interesi za zaščito posameznih poklicev. Le-

zredne interese delavcev. Utemeljevali so ga v različno stopnjo gospodarskega, socialnega in kulturnega razvoja ter z razlikami v sindikalni organiziranosti v posameznih deželah, kar je vse terjalo določeno samoupravo pokrajinskih sindikalnih central.

Te bistvene razlike so ostale stalnice v vsem medvojnem obdobju, še naprej pa so povzročale spopade

vičarji so se potegovali za enotne, industrijske zveze, v katerih bi bili zbrani delavci posameznih gospodarskih panog, zbir vseh takih strokovnih zvez pa bi bilo enotno sindikalno gibanje, tesno povezano s programom, politiko in akcijo enotne politične stranke delavskega razreda jugoslovanskih dežel.

Nadaljevanje prihodnjic

NAGRADNA KRIŽANKA

	PRERAČUNLJIVOST, KORISTOLOVSTO	SOD. SLOV. PISATELJ (-UKANA-)	PESNIK ZUPANČIČ	PRED-SODEK	BEOGR. IGRALKA RAS	BELGIJ. SKLADATELJ (ORLANDO)	ZRTVENIK	SREČANJE, SESTANEK	TOVARNA V KOBARIDU		PISATELJ LOKAR	ENES CENGIC	ZAČETNIČA, STAZISTKA	SOVJET. ESTRADNI PEVEC (GEORGIJ)
NENABRUŠENOST, TOPOST									PROSTOR ZA SHRANJEVANJE KAMP. GENERAL (LON)					
PRIROČNIK ZA POTOVANJE, ITINERAR														
SLOVAR IMEN, IMENIK												IZVRŠNI SVET OVRTNA RUTA		
ITALIJ. BAROČNI SLIKAR (GUIDO)					PLOD IZGUBLJENE VIŠINE			NAKIT NAREČJE					POGAN	
TOPEL SELJSKAR			PROGRAM NAROD NA BLIŽNJEM VZHODU						LJUBEZEN DR. ZIVAGA SLOV. SLIKAR					
ZNAČILNA OBLIKA KRASKIH TAL														
ZMEŠNAVNA, KAOS														
ODISEJEV OTOK								OREL IZ GERMAN. MITOL. VLADIMIR NABOKOV					TIBETANSKO GOVEDO	
TELOVADNI ELEMENT				DUŠA UMRLEGA PRI SLOVANIH ILJUŠIN					MOŠKO IME (TILEN)					
VISOKOGORSKA ZDRAVILNA CVETICA									SOVJET. JEDRSKI FIZIK (PJOTR)					
SOD. AMER. PISATELJ (NORMAN)								SESTAVIL: R. NOC	SLADKORNA RASTLINA				ANDERJ KURENT	

Rešitve pošljite do 10. aprila 1986 na naslov: DELAVSKA ENOTNOST Ljubljana, Celovška cesta 43. s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 11. Nagrade so 1.200, 1.100 in 1.000 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 10:
SMOG, OP. EMISAR, KORESPONDENKA, AJANT, DAN, DEAN, LSD, ITERATIV, OTEKLOST, AJAJA, VRAN, RTANJ, NOS, IA, AKNA, ANT, LT, TNT, EA, STISKA, OČIVIDEČ, KARNI, SANATORIJ, VEDA, TNALA, ATI, OKAN

Izrečani reševalci nagradne križanke št. 10:
1. nagrada 1.200 din: Jožica Kalin, Koširjeva 3, 61000 Ljubljana;
2. nagrada 1.100 din: Mirko Vrbanj, Engelseva 83, 62000 Maribor;
3. nagrada 1.000 din: Anđelka Hudovernik, Hrušica 70, 64270 Jesenice.

Rešitev velike nagradne križanke: HOČEMO, KARON, ZNAMO ZMOREMO, EKSPERIMENT SE, AKA, SLANA, IA, DO, STARANJE, VD, OKEN, PRLEK, KOLOMAN, EROT, DNO, AL, AVNOJ, RACIN, APORT, RIS, OSE, USKOK, MEHUR, AELITA, STO, PTICI, SODA, VNESEK, PELERINA, INTRIGANTSTVO, RACAK, JAMIE, ATON, AP, VO, LE, PTA, ISO, NOS, ČEBELNJAK, EMANTS, DA, JURIJ GAGARIN, IKA, TOPER, LESAR, AREKA, SALI, RED NEER, MAN, KLUN, KRANJSKA GORA, OM, AE, AGON, RIP, IGRA, TAT, UROK, NITRA, VR, SODA, UN, ROTO, CD, OP, SKELETON, NAOCARKA, DETONATOR, SAN MARINO, LEOV, IST, STARK, RABIN, PELLA, AKAD, AORTA, LACI, IDE, RACA, VIRNA, RJA, RAK, REGIJA, NJIVA, HJENA, ANANA, SJENICA, MENIH, NATALITETA, ENN, VATA, JA, KIRNJE, ANTAR, ASKAR, KA, IO, KRAAL, IDEJA, VANE, IVO, DELO TEMELJ NAPREDKA, PAR, LOK, DARIAN, AURIOL

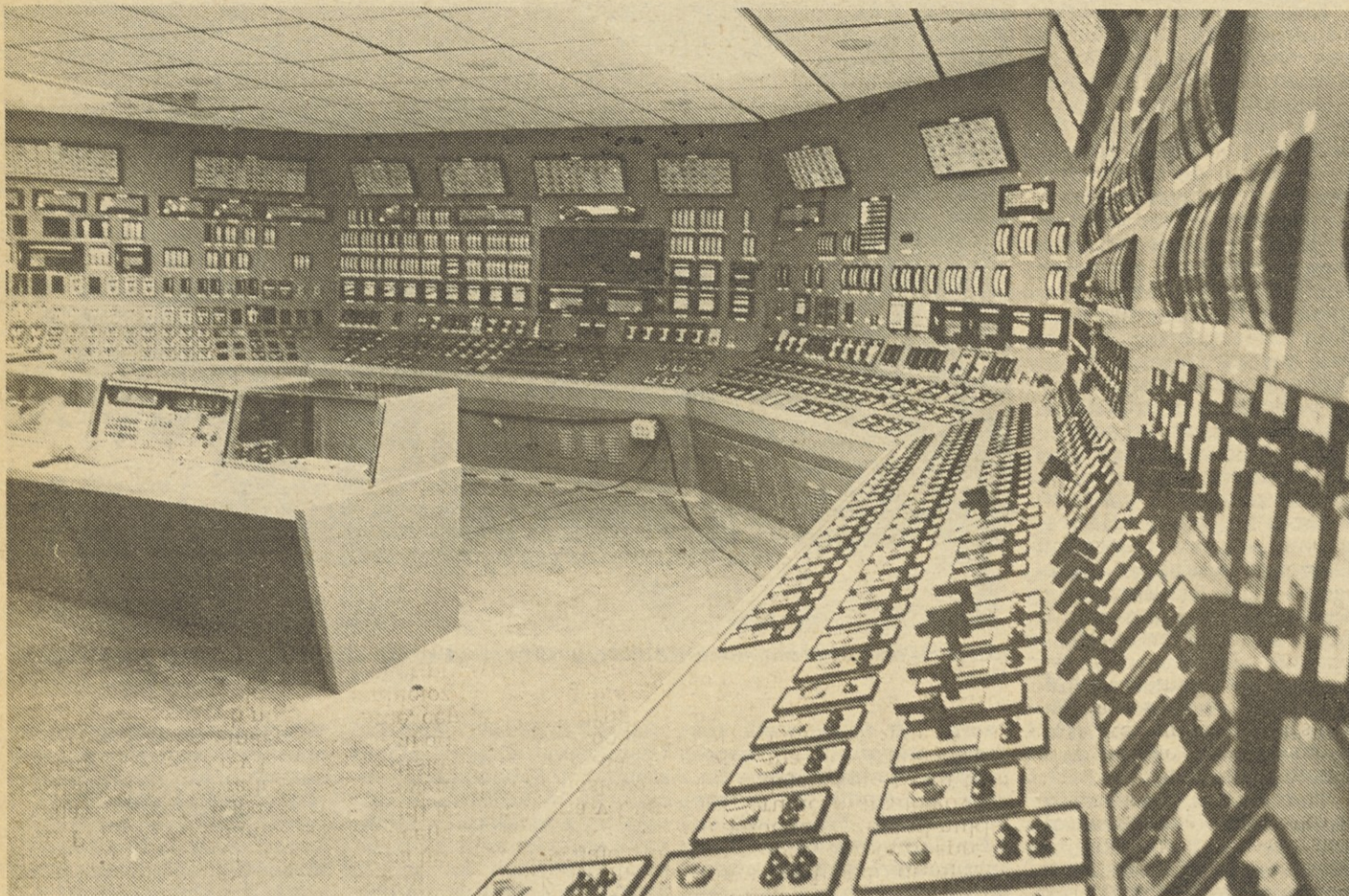
Izrečani reševalci velike nagradne križanke:
1. nagrada 2.000 din: Vlado Pučnik, V. Vlahovića 44, 63320 Titovo Velenje; 2. nagrada 1.800 din: Sandra Ržupnik, Lož n. h., 61386 Stari trg pri Ložu; 3. nagrada 1.700 din: Ivan Knez, Pernice 24, 62366 Muta; 4. nagrada 1.600 din: Jožica Perme, Lavrica 111 d, 61291 Škofljica; 5. nagrada 1.500 din: Janez Zupančič, DO Belt Črnomelj, 68344 Črnomelj; 6. nagrada 1.400 din: Vladimir Kozina, Smartinska 8a, 61000 Ljubljana; 7. nagrada 1.300 din: Malka Flavrenčič, Mučeniška 5, 65222 Kobarič; 8. nagrada 1.200 din: Jože Vršič, Stročja vas 31/c, 69240 Ljutomer; 9. nagrada 1.100 din: Petra Simeonov, Titova 41, 64270 Jesenice; 10. nagrada: Ivo Znidar, Graška 15, 61270 Litija; 11. nagrada Ljubljanski originali: Janez Snedec, Sučeva 27, »KOP«, 64000 Kranj; 12. nagrada Ruleta na Atlantiku: Viktorija Oplotnik, Čeče 87, 61430 Hrastnik; 13. nagrada Sedma sila: Anica in Franci Strupi, PTT Brnik, 64210 Brnik-Aerodrom; 14. nagrada Sestavljenka kranjskih rek: Ana Rupnik, Sercejeva 10, 63325 Soštanj; 15. nagrada Velika knjiga križank: Marjanca Černe, KGP Kolodvorska 25, 61330 Kočevje
Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

Delavska enotnost, glasilo Zveze sindikatov Slovenije.
List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zaslug za narod z zlato zvezdo. Izdaja ČGP Delo - tozda Delavska enotnost, 61000 Ljubljana, Celovška cesta 43, poštini predal 313-VI, telex 31 787. Glavni urednik in direktor tozda: Dušan Gačnik. Odgovorni urednik: Franček Kavčič. Člani uredništva: Marjan Horvat (pomočnik odgovornega urednika, politični sistem), Emil Lah (zunanjia politika), Boris Rugelj (gospodarjenje), Andrej Ulaga (šport, odlih in rekreacija), Igor Zitnik (izobraževanje, kultura). Novinarji - reporterji: Andrej Agnič, Ciril Brajer, Ivo Kuljaj, Marija Francškin, Janez Sever, Meri Jurca (tajnica), Sonja Seljak (redaktorica-ilektorica), Franci Mulec (oblikovalec). Pomočnik direktorja tozda: Milan Žvkovič. Telefon: glavni urednik in direktor tozda 322-778, odgovorni urednik 313-942, pomočnik direktorja tozda 322-778, tajništvo uredništva 313-942. Naročniška centrala 318-855. Založba Delavske enotnosti, Celovška c. 43, Ljubljana, odgovorni urednik 318-855. Uredništvo Naš delavec, skupna revija slovenskih časnikov in revij Ljubljana, Celovška c. 43, 311-956. Uredništvo Naša žena, Ljubljana, Celovška c. 43, 318-855 in 321-651. Center za razvijanje obveščanja v združenem delu in servis za tisk glasil organizacij združenega dela, Ljubljana, Celovška c. 43, 323-951. Ekonomsko komercialni sektor, Ljubljana, Celovška c. 43, 320-403. Računovodstvo, Ljubljana, Hrvatski trg 3, 312-125 in 310-923. Žiro račun 50100-603-41502. Knjižarna galerija Ljubljana, Tavčarjeva 5, 317-870 in 312-891. Posamezna številka Delavske enotnosti 45 din, letna naročnina 2.340 din. Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo. Poština plačana v gotovini. Tisk ČGP Delo, tozda Tisk časopisov in revij, Ljubljana, Titova 35. Izdajateljski svet Delavske enotnosti: Drago Seliger (predsednik), Ciril Brajer, Magda Erbežnik-Bučar, Dušan Gačnik, Alfred Golavšek, Jože Hozjan, Franček Kavčič, Vlado Krivokapič, Ivo Miglič, Leopold Perc, Jože Peterkoč, Brane Praznik, Pavel Stupnikar, Andrej Ulaga in Igor Zitnik.

Jugoslavija na energetske razpotju

RUŠENJE JEDRSKEGA MITA

Jugoslovani pač ne bi bili Jugoslovani, če ne bi marsikateri stvari postavljali na glavo, drugače kot ostali svet. Podobno se nam zdaj dogaja z gradnjo jedrskih elektrarn. Že oktobra lani je bil namreč objavljen v Uradnem listu SFRJ mednarodni razpis za nakup štirih nuklearnih in za prenos jedrske tehnologije. Šele zdaj pa je v posameznih republikah stekla živahna razprava o tem, ali smo zanje in kaj pomenijo jedrske elektrarne za našo državo z gospodarskega, političnega, socialnega in ne nazadnje psihološkega vidika.

Načrtovane štiri nuklearke, ki naj bi nas stale kakih 16 milijard dolarjev, so torej že otipljivo tu, med nami. Tako po eni strani slišimo, da vlada v svetu veliko zanimanje za naš razpis (ki bo veljal do 25. junija), po drugi strani pa je zavladala nič manjša ogorčenost med delovnimi ljudmi in občani, ki zahtevajo celo to, naj bi o tem vprašanju razpisali vse-

jugoslovanski referendum. Ali se nam prej obeta, da bo gradnja nuklearke propadla ali pa ljudje razpravljajo o že odločenem?

Tudi javna tribuna v Cankarjevem domu z naslovom »Jedrske elektrarne da ali ne« ni odgovorila na to vprašanje, čeprav je bila drugače ambiciozno zastavljena, o čemer pričča ugledna udeležba mednarodno priznanih izvedencev s tega področja, kot so hamburški fizik Klaus Traube, londonski sociolog Martin Spence, newyorški politolog Les Levadov in dunajski biolog Carl Manzano, skupaj z njimi pa tudi del naše priznane tehniške in humanistične »smetane«.

Tri ključna vprašanja

Razprava je osvetlila tri ključna vprašanja. Prvič, da je to početje, nad katerim se zdaj toliko hudujemo, dejansko zakonito. Sprejeli smo ga z dolgoročnim razvojem naše države v zvezni skup-

čini. Zato so nekateri razpravljalci v Cankarjevem domu predlagali, da bi morali najprej ovreči že sprejeto odločitev o gradnji nuklearke. Drugič, premalo govorimo o dejanskem jedru tega vprašanja, to je o bolj gospodarni porabi energije.

In tretjič, pri nas prikazujemo le pozitivno plat jedrskih elektrarn, ker se strokovnjaki strinjajo z varnostjo tovrstnih objektov, medtem ko so razmere v svetu precej drugačne. Tam so med fiziki mnenja o teh vprašanjih zelo deljena, tudi nasprotujoča. Naši delovni ljudje bi vsekakor morali poznati obe plati medalje, če naj bi se najbolje odločali, ko jim bodo naložili finančno breme – saj je na dlani, da ga bodo morali nositi prav sami.

Pri tem se pojavlja zelo pomemben vidik, ki ga ne bi smeli zanemariti in so nanj opozorili tudi na javni tribuni: gre za gospodarsko in politično odvisnost nerazvitih držav od tistega, od katerega

jedrsko tehnologijo kupujejo. Tako se nerazvite države dejansko znajdejo med dvema ognjema, saj jim jedrsko tehnologijo ponujajo tako z Zahoda kot z Vzhoda – slednja je tudi cenejša. Ekonomski pritisk je še toliko močnejši, ker gradnja jedrskih elektrarn v svetu – razen redkih izjem – že vrsto let upada.

Gospodarski račun se pri zidavi nuklearke pogosto ne izide. Stroški namreč nenehno naraščajo, predvsem zaradi zahtev po večji varnosti jedrskih central (zaradi nevarnosti sevanja) in pa zaradi potreb po čim varnejšem odlaganju jedrskih odpadkov. V ZDA je obdobje razcveta nuklearke že zdavnaj mimo, med drugim tudi zato, ker ta čas ne rabijo več toliko jedrske energije kot prej, ko so še razvijali bazično industrijo. Visoko razvita elektronika (čipi) namreč ni energetska potratna. V ZDA si zdaj še posebej prizadevajo za to, da bi do leta 2000 odkrili čim varnejši, to je čim bolj izpopolnjen sistem

gradnje in obratovanja nuklearke.

Še naprej energetska potratnost

A v tem, ko si razviti svet prizadeva, da bi porabil čim manj energije na enoto proizvoda, pa je naša uradna politika še naprej naravnana v energetska potratnost in razsipnost, z vsemi spremljajočimi posledicami za naše gospodarstvo. Dr. Miha Tomšič je denimo opozoril na to, da smo šele na pritisk mednarodnih bančnikov v zadnjem letu prišli do trdnih dokazov, da je zmanjšanje porabe energije v naši industriji ne samo možno, ampak tudi ekonomsko zelo zaželeno.

Na pobudo svetovne banke so tako lani opravili v Sloveniji konkretne tehnične in ekonomske raziskave v nekaterih delovnih organizacijah. Te raziskave so jasno pokazale, da je tehnično možno in ekonomsko upravičeno zmanjšati v industriji

Nezaupanje v ustvarjalnost

Kaj je razlog za to, da se na tem področju stvari pri nas tolikšno muko premikajo – ali pa se sploh ne – je težko reči, a dobršno zrno resnice je nedvomno v izjavah mladih strokovnjakov, ki jih je bilo slišati na javni tribuni, da je v naši družbi še vedno veliko nezaupanje v ustvarjalnost. Zvečine jo podpiramo le na besedah, v praksi pa jo po navadi zatiramo.

Kaj torej storiti? Za kakšno energetska prihodnost se odločiti, da bo za naš razvoj najboljše?

Zanimiva je misel dr. Tomaža Kalina, da bi se morali v naši državi najprej zatekati k vodnim virom, ki so še slabo izkoriščeni. Potem naj bi prišle na vrsto nuklearke in šele na koncu termoelektrarne. Matej Bor pa je na javni tribuni denimo predlagal, naj bi skušali do leta 2000 shajati s klasičnimi oblikami energije, čeprav bi bilo treba žrtvovati kakšno reko, in hkrati čim bolj var-

Od štirih predvidenih jedrskih elektrarn (poleg slovenske v Krškem, ki obratuje že dobrih pet let), naj bi začeli v naslednjih letih najprej graditi jedrsko elektrarno v Prevlaki na Hrvaškem. Gradnja naj bi bila končana do leta 1995. Drugo nuklearko naj bi končali leta 1998, tretjo 2001 in četrto leta 2003. Še vedno nismo rešili vprašanja, kam z jedrskimi odpadki. Kako potratno ravnamo z električno energijo pa pričajo tile podatki: letos bomo porabili v Jugoslaviji 81 milijard kilovatnih ur, do leta 1990 pa načrtujemo porabo kar 160 milijard kilovatnih ur električne energije.

porabo energije za približno četrtino. To bi lahko dosegli pri nespremenjenih proizvodnih programih in le z manjšimi naložbami v izboljšave obstoječih tehnologij.

Rezultati tovrstnih raziskav so v Washingtonu poznani že leto dni, mi pa jih še vse do danes nismo objavili! Zato je vprašanje, zakaj jih ne potegnemo iz predalov in jih začnemo v praksi uresničevati, saj bi nam bile samo v prid. Nekateri zatrjujejo, da bi bilo mogoče omenjene spremembe vpeljati hitreje, kot pa zgraditi jedrske elektrarne.

Kar 38 odstotkov vse energije v Sloveniji porabi industrija, od tega več kot polovico štiri industrijske panoge, v katerih dela pičlih 10 odstotkov slovenskih delavcev, ki ustvarjajo le približno 9 odstotkov družbenega proizvoda. Te panoge so črna in barvasta metalurgija, proizvodnja gradbenega materiala in predelava nekovin. Ta bazična industrija je sicer potratna po vsem svetu, pri nas pa je zaradi razdrobljenosti, zastarelosti opreme, nizke storilnosti, nizke avtomatizacije, neustreznih surovin ipd. še dosti hujša.

čevati z energijo. Šele potem bi gradili nuklearke, ko bo nova tehnologija postala varnejša in dostopnejša.

Vsekakor je že mogoče reči, da je dozdašnja razprava – vključno z zadnjo javno tribuno o postavljanju jedrskih elektrarn – pokazala, da celotna zasnova našega nadaljnjega razvoja dejansko visi v zraku. V takšnih razmerah so potrebne strokovne, vsestranske informacije, ki bi lahko pospešile odgovorno odločanje. Pri tem nam manjka tudi kultura dialoga. V strpnem ozračju bi morali vprašanje osvetliti z vseh plati in skupno poiskati najboljšo pot.

Potrebna bi bila tudi odgovornost in razsodnost posameznikov, ki o teh zadevah odločajo in ki bi morali dajati prednost kakovosti pred količino. Tu bi bil kajpak potreben korenit miseln zasuk in pri tem se vsiljuje Trstenjakova misel o tem, kako daleč je pravzaprav človek v hoji za samim seboj. Potreben nam ni ne pesimizem ne optimizem, ampak realizem: takšen zdrav razum, ki bo pred odločanjem znal preudariti in premisliti.

Marija Frančeskin

LIPE SVEDER: NEKAJ PA LE ZMOREMO

